

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نوشاهی، عارف، ۱۹۵۵م-۰۰۰
کتاب‌شناسی توصیفی فهرست‌های نسخه‌های خطی پاکستان (و بنگلادش)/ تألیف عارف نوشاهی. - قم:
کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره). گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی،
۱۴۲۵ق.=۲۰۰۵م.=۱۳۸۳ش.
۱۲۸ ص.

ISBN: 964-8179-32-8

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۱۷-۱۸

۱. نسخه‌های خطی - پاکستان - فهرستها - کتابشناسی. ۲. نسخه‌های خطی - بنگلادش - فهرستها -
کتابشناسی. ۳. اسلام - نسخه‌های خطی - فهرستها - کتابشناسی. الف. کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی
مرعشی نجفی (ره)، گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی. ب. عنوان.

۰۱۷۰۱۱۳۱

۷۲۶۶۰۱

[۰۱۱/۳۱۰۱۶]

۳۵۵۸۸-۸۳م

کتابخانه ملی ایران

کتاب‌شناسی توصیفی فهرست‌های نسخه‌های خطی پاکستان (و بنگلادش)

تألیف: عارف نوشاهی

ویرایش، صفحه‌آرایی و ساخت نمایه‌ها: احمد رضا رحیمی ریشه

ناشر: کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)

- گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی - قم - ایران

نوبت چاپ: اول؛ ۱۳۸۳ ش/ ۱۴۲۵ ق/ ۲۰۰۵ م

چاپ: ستاره - قم

لیتوگرافی: تیزهوش

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ISBN: 964-8179-32-8

شابک: ۹۶۴-۸۱۷۹-۳۲-۸

AYATOLLAH MAR'ASHI NAJAFI ST., Qom 37157, I.R. IRAN

TEL: + 98 251 7741970-78; FAX +98 251 7743637

[http:// www.marashilibrary.com](http://www.marashilibrary.com)

[http:// www.marashilibrary.net](http://www.marashilibrary.net)

[http:// www.marashilibrary.org](http://www.marashilibrary.org)

E_mail: info@marashilibrary.org

کتاب‌شناسی توصیفی
فهرست‌های نسخه‌های خطی پاکستان
(و بنگلادش)

تألیف:
عارف نوشاهی

فهرست

مقدمه	۹
فهرست اختصارات منابع و کوته‌نوشته‌ها	۱۷

I. منبع‌شناسی

کتاب‌شناسی‌های فهرست‌های نسخه‌های خطی شبه قاره

الف. منابع شرقی (به ترتیب مؤلفان)	۲۱
ب. منابع غربی (به ترتیب مؤلفان)	۲۳

II. فهرست‌های مشترک نسخه‌های خطی زبان‌های مختلف

الف. نسخه‌های خطی اردو (به ترتیب مؤلفان)	۲۷
ب. نسخه‌های خطی پنجابی (به ترتیب مؤلفان)	۲۹
ج. نسخه‌های خطی عربی (به ترتیب مؤلفان)	۳۱
د. نسخه‌های خطی فارسی (به ترتیب مؤلفان)	۳۳
ه. نسخه‌های خطی چند زبانه (به ترتیب مؤلفان)	۴۱

III. کتاب‌شناسی‌های منفرد

(به ترتیب نام افراد)

الف. احمد رضا خان بریلوی	۴۹
ب. حافظ شیرازی	۴۹
ج. سعدی شیرازی	۴۹
د. سناء الله خراباتی	۵۰
ه. شریف احمد شرافت نوشاهی	۵۰
و. عبداللطیف بتایی	۵۱
ز. علاءالدوله سمنانی	۵۱
ح. علی بن ابی طالب ^(ع)	۵۱
ط. علی هجویری و کشف المحجوب	۵۲

IV. فهرست‌های نمایشگاه‌ها

(به ترتیب محل برگزاری و سپس به ترتیب زمان برگزاری نمایشگاه)

الف. اٲک	۵۵
ب. اسلام‌آباد	۵۵
ج. پشاور	۵۶
د. حیدرآباد	۵۶
ه. کراچی	۵۶
و. لاهور	۵۷
ز. ملٲان	۵۹

V. فهرست‌های منفرد کتابخانه‌ها و مجموعه‌ها

(به ترتیب الفبایی نام شهرها و سپس نام کتابخانه‌ها و مجموعه‌ها)

الف. اُج	۶۳
۱. درگاه گیلانی	۶۳
ب. اسلام‌آباد	۶۳
۲. آرشیو ملی پاکستان	۶۴
۳. اداره تحقیقات اسلامی	۶۴
۴. گنج‌بخش	۶۵
۵. مخدوم	۶۸
ج. پشاور	۶۸
۶. اسلامیہ کالج	۶۸
۷. خیریه	۶۸
محمدامیر شاه قادری (نک: استدراک، ص ۱۰۶)	
د. جام شورو / حیدرآباد	۶۹
۸. انسٲیتو سنڊشناسی	۶۹
۹. دانشگاه سنڊ	۶۹
۱۰. سنڊی ادبی بورڊ	۷۰
۱۱. موزة تالپوران	۷۱
ه. خیرپور	۷۱

۱۲. سِجَلِ سَرْمَشْت ۷۱
- و. راول پنڈی ۷۲
۱۳. منظور الحق صدیقی ۷۲
- ز. ساهن پال ۷۲
۱۴. شرافت نوشاهی ۷۲
۱۵. عارف نوشاهی / نوشاهیہ ۷۲
- ح. شمس آباد ۷۳
۱۶. عثمانیہ ۷۳
- ط. کراچی ۷۳
۱۷. آرشیو بسند (مجموعہ نبی بخش بلوچ) ۷۳
۱۸. انجمن ترقی اردو ۷۴
۱۹. خواجہ عبدالرشید ۷۶
۲۰. دانشگاه کراچی ۷۶
۲۱. موزہ ملی پاکستان ۷۷
۲۲. نواز علی شوق ۸۰
۲۳. ہمدرد (شامل مجموعہ‌های محمد باقر و وزیر الحسن عابدی) ۸۰
- ی. گجرات ۸۱
۲۴. قرشیہ (احمد حسین قریشی قلعه‌داری) ۸۱
- یا. لاهور ۸۲
۲۵. پنجاب پبلک (کتابخانہ عمومی پنجاب) ۸۲
۲۶. دانشگاه پنجاب (شامل مجموعہ‌های آذر، پیرزادہ، شیرانی، کیفی) ۸۳
۲۷. دانشگاه پنجاب، مجموعہ آذر ۸۶
۲۸. دانشگاه پنجاب، مجموعہ پیرزادہ ۸۶
۲۹. دانشگاه پنجاب، مجموعہ شیرانی ۸۶
۳۰. دانشگاه پنجاب، مجموعہ کیفی ۸۸
۳۱. دیال سنگ ۸۸
۳۲. عبدالجبار شاکر ۸۹
۳۳. قریشی (وحید قریشی / عبداللطیف قریشی) ۹۰
۳۴. محمد شفیع ۹۰
۳۵. معین الدین ۹۱

۹۲	۳۶. موزه
۹۳	۳۷. نعمانیه
۹۳	۳۸. چند مجموعه
۹۳	ی.ب. مکهدٹ
۹۳	۳۹. محمد علی
۹۳	ی.ج. ملتان
۹۳	۴۰. پبلک لائبریری باغ لانگی خان
۹۴	۴۱. خورشید گردیزی
۹۴	ید. میلسی
۹۴	۴۲. مسعود جهندیر

VI. فهرست‌های نسخه‌های کشورهای خارج چاپ پاکستان

(برحسب کشورها)

۹۷	الف. ایران
۹۸	ب. بریتانیا
۹۹	ج. ترکیه
۱۰۰	د. فرانسه
۱۰۱	ه. هند

پیوست

کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی بنگلادش (به ترتیب مؤلفان)

(ص ۱۰۶-۱۰۳)

۱۰۶	استدراک: مجموعه محمد امیر شاه قادری (پشاور)
-----	---

◆ نمایه‌ها ◆

۱۰۹	۱. اشخاص (شامل مؤلفان، کاتبان، مالکان، فهرست‌نویسان، ویراستاران و غیره)
۱۱۳	۲. عنوان کتاب‌ها و مقالات
۱۲۱	۳. زبان دست‌نویس‌ها (به جز فارسی و عربی و اردو)
۱۲۳	۴. کتابخانه‌ها و مجموعه‌های شخصی

مقدمه

پاکستان - که پاره مهم گستره پهناور فرهنگی و جغرافیایی شبه قاره است - از دیرباز مهد و پدیدآورنده آثار خطی به زبان‌های شرقی و به‌ویژه به زبان‌های عربی و فارسی است. آثار این دو زبان - چه تألیف و چه کتابت - در تمام ادوار تاریخ هزار ساله اسلامی در منطقه به‌وجود آمده است. در این جا مجال طرح تاریخچه میراث ادبی و فرهنگی عربی و فارسی پاکستان نیست، زیرا جای مناسب چنین مباحث در تاریخ‌های ادبی است، و چه بسا در تاریخ‌های ادبی این مباحث مذکور و مطرح هم شده است و در این صحایف حاجت به تکرار نیست. فقط از جهت تأکید بر انس و پیوستگی دیرینه پاکستان با زبان و ادبیات فارسی به‌طور قند مکرر می‌گوییم که بسیاری از امتهات متون کهن پارسی مانند کشف المحجوب هجویری، لباب الالباب عوفی، فتح‌نامه سندکوفی، و ... در پاکستان تألیف شده‌اند. دربارهای پادشاهان، امیران و نوابان از یک طرف و مدرسه‌ها و خانقاه‌ها، کتابت‌خانه‌ها و کتابخانه‌ها از سوی دیگر شبکه‌های اصلی پدیدآورنده نسخه‌های خطی بودند که در آن‌ها خوش‌نویسان و کتاب و طلبه‌ها به اقتضای وقت و به حسب ضرورت به رونویسی و کتابت و تکثیر نسخه‌ها می‌پرداختند. ریشه‌های شبکه‌های سنتی و تاریخی نسخه‌نویسی و نسخه‌نویسانی در شبه قاره به حدی عمیق و استوار بوده که حتی تا مدتی پس از ورود صنعت چاپ در شبه قاره، در نیمه دوم قرن هیجدهم میلادی، هنوز کتاب‌ها به صورت دستی و خطی تکثیر می‌شد و شواهد آن تا نیمه دوم قرن بیستم در دست است.

با وجود فعال بودن چاپخانه‌ها در سراسر شبه قاره، برای هر مؤلف و دانشمند مقدور نبوده که آثار خود را به چاپ سپارد یا برای رفع حاجات علمی خود منابع چاپی را تهیه کند. ناچار آنان مطابق سنت قدیم نه تنها آثار خود بلکه آثار دیگران را نیز برای تأمین نیازهای شخصی و دوستان نزدیک به دست خود تحریر می‌کردند. دو مثال عمده این دوره از خواجه سناء الله خراباتی (ت: ۱۲۲۴ - زنده در ۱۲۹۷هـ) و سید شریف احمد شرافت نوشاهی (۱۴۰۳-۱۳۲۵هـ) است که هر دو کثیرالتصانیف بودند (نک: شماره‌های ۷۲ و ۷۴-۷۳). این دو تمام آثار خود را به خط خود کتابت کرده‌اند و مرحوم شرافت نوشاهی آثار دیگران را نیز برای خود و دوستان رونویسی می‌کرد.

مراکز نسخ خطی

فعالیت هزار ساله شبکه‌های کتابت در پاکستان باعث شده که امروزه این کشور یکی از مهم‌ترین مراکز نسخه‌های خطی شرقی و اسلامی به‌شمار آید. طی دو بررسی جداگانه‌ای که در سی سال اخیر در پاکستان انجام شده، شمار قابل ملاحظه‌ای از کتابخانه‌هایی که نسخه‌های خطی دارند شناسایی گردیده‌اند. دکتر محمدحسین تسبیحی (کتابدار مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد) در سال‌های ۱۹۷۷-۱۹۷۰م در مسافرت‌های متعدد به دیهات و قصبات و شهرهای پاکستان، از صدها کتابخانه دولتی، نیمه‌دولتی، خانقاهی، مدرسه‌ای و شخصی دارای نسخه‌های خطی دیدار کرد. او گزارش‌های دیدارهای خود را در جلد یکم کتابخانه‌های پاکستان (نک: ش ۵۲) چاپ کرد. در این جلد ۲۵۷ کتابخانه با پاره‌ای از فهرست نسخه‌های خطی معرفی شده است؛ و در خاتمه کتاب (ص ۵۱۳-۴۹۵) فهرست نامگوی ۳۵۰ کتابخانه دیگر، که مؤلف قول داده در جلد دوم کتاب به تفصیل معرفی خواهد کرد، ارائه شده است. متأسفانه این جلد تاکنون عرضه نشده است. بررسی نسبتاً روشمندانه‌ای را بنیاد الفرقان (لندن) در کتاب *World Survey of Islamic Manuscripts* (نک: ش ۱۶) انجام داد. آقای محمد سهیل عمر در سال ۱۹۸۹م گزارشی از وضعیت آن دسته از کتابخانه‌های پاکستان که نسخه‌های خطی دارند تهیه کرد که در جلد دوم کتاب پیش‌گفته، صفحات ۴۴۹-۵۵۹، به ترتیب الفبایی نام شهرها منتشر شد. گزارش مذکور در بیشتر موارد مبتنی بر کار آقای تسبیحی است. آقای احمد منزوی که جامع‌ترین فهرست دست‌نویس‌های کتابخانه‌های پاکستان را به نام فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان (نک: ش ۳۶) تألیف کرده است، متأسفانه در هیچ یک از مجلدات چهارده‌گانه فهرست خود، به صورت یکجا، صورتی از کتابخانه‌هایی که نسخه‌های آن‌ها فهرست شده است، به ترتیب الفبایی یا بر حسب شهرها، به دست نداده است و فقط ضمن ثبت هر نسخه به محل نگهداری آن اشاره کرده است و خواننده از چون و چند کتابخانه‌ها بی‌اطلاع مانده است.

آمارهای متفاوتی از موجودی نسخه‌های خطی پاکستان ارائه شده است. آقای تسبیحی شمار آن‌ها را ۱۵۰,۰۰۰ نسخه و آقای منزوی ۶۰,۰۰۰ نسخه تخمین زده است.^۱ آمار دقیق موجودی نسخه‌های پاکستان را به دو علت نمی‌توان ارائه کرد. هنوز تمام کتابخانه‌های پاکستان که نسخه‌های خطی دارند شناسایی نشده است و آن‌هایی که شناسایی شده، برخی از آن‌ها فهرست‌برداری نشده است. اسامی مراکز بزرگ نگهداری نسخه‌های خطی در پاکستان به شرح زیر است:

اسلام‌آباد: آرشیو ملی پاکستان؛ کتابخانه ملی پاکستان؛ مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان.

بهاول‌پور: کتابخانه مرکزی.

پشاور: اسلامیه کالج دانشگاه پشاور.

جام شورو: دانشگاه سِند.

۱. شاید این اختلاف از آن‌جا ناشی شود که آمار آقای تسبیحی همه نسخه‌های خطی را شامل می‌شود و آمار آقای منزوی فقط نسخه‌های فارسی را در بر دارد. - (و)

خیرپور: کتابخانه عمومی سچل سرمست.

کراچی: انجمن ترقی اردو، موزه ملی پاکستان؛ همدرد.

لاهور: کتابخانه عمومی پنجاب؛ کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب؛ کتابخانه موقوفه دیال سنگ، موزه.

برخی مجموعه‌های خصوصی با شمار صدها و هزارها نسخه خطی، در وضعیت مطلوب پا بر جاست، از جمله مجموعه مسعود جهندیر در میلسی (نزدیک ملتان) و مجموعه عبدالجبار شاکر در لاهور. همین‌جا باید اشاره کرد که برخی مجموعه‌های ارزنده خصوصی که تا چند سال پیش وجود داشته و محل مراجعه محققان بود، به محض درگذشت صاحب مجموعه، پراکنده شده است، همچون مجموعه مولوی محمد شفیع در لاهور که ۴۶۸ نسخه خوب داشت و فهرست مشروح آن نیز به چاپ رسیده است (نک: ش ۱۸۹)، و دیگر امروزه وجود ندارد و کتاب‌های چاپی و خطی آن مجموعه به دست دلان کتاب و کهنه‌فروشان افتاد و به این‌جا و آن‌جا فروخته شد.

مراکز فهرست‌برداری در پاکستان

کهن‌ترین مرکز فهرست‌برداری نسخه‌های خطی، دانشگاه پنجاب، لاهور، است که دکتر سید عبدالله (د: ۱۹۸۶م) را به فهرست‌نویسی مجموعه‌های خصوصی کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب مأمور کرد. فهرست‌های او نخست در مجله اورینتال کالج میگزین، لاهور (۱۹۳۶-۱۹۲۶م) به صورت جزوه جزوه به زبان اردو به چاپ رسید (نک: ش ۱۶۷)، سپس در سال‌های ۱۹۴۸-۱۹۴۲م فهرست‌های منسجم به زبان انگلیسی منتشر کرد (نک: ش ۱۶۸).

دکتر محمد بشیر حسین (د: ۱۹۸۳م) و قاضی عبدالنبی کوکب (د: ۱۹۷۸م) به ترتیب فهرست‌نویسان نسخ فارسی و عربی دانشگاه پنجاب بودند که مرگ ناهنگام هر دو فهرست‌نویس مذکور به کار فهرست‌نویسی در دانشگاه پنجاب لطمه زد و هنوز شمار زیادی از نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه فهرست‌ناشده باقی مانده است.

بعد از لاهور، اسلام‌آباد دومین پایگاه فهرست‌نویسی مخطوطات در پاکستان است و برخی مراکز نو تأسیس فرهنگی و پژوهشی آن‌جا به این امر خطیر توجه دارند. با تأسیس مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان (۱۹۷۰م) در پاکستان نهضت بزرگ فهرست‌نویسی آغاز شد و فهرست‌نویسان مختلف، که از طرف مرکز مأموریت داشتند، نسخه‌های خطی همه زبان‌ها را در مناطق مختلف کشور رؤیت و فهرست‌برداری کردند و به مرکز گزارش دادند. از این گزارش‌ها فقط در قسمت نسخه‌های فارسی استفاده شده است (نک: احمد منزوی، فهرست مشترک ...، ش ۳۶)، و بقیه گزارش‌ها در خصوص نسخه‌های عربی و اردو و پنجابی و پشتو بدون استفاده مانده است. اداره تحقیقات اسلامی در ۱۹۷۶-۱۹۷۵م طرح فهرست‌نویسی مخطوطات را ارائه کرد و آقای عبدالعزیز خطیب رحمانی را برای فهرست‌برداری مجموعه‌های خصوصی پاکستان و کشمیر اعزام کرد (نک: ش ۵۹-۵۳). او ۲۳۰۲ نسخه به زبان‌های مختلف در هفت مجموعه خصوصی را فهرست‌برداری کرد. به جز مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان که فهرست‌برداری را با یک برنامه‌ریزی آگاهانه و پشتوانه مالی انجام داد، بقیه مراکز کار را در مراحل ابتدایی رها کردند و هنوز هم در کتابخانه‌های دولتی، نیمه دولتی و خصوصی شمار نسخه‌هایی که باید فهرست‌برداری شود، یا اگر فهرست‌برداری شده است فهرست آن‌ها به روش علمی و مفید نیست، کم نیست. از مجموعه‌های فهرست‌ناشده

می‌توان از «پیرجهندو» در موزه ملی پاکستان نام برد، و از مجموعه‌هایی که فهرست شده ولی کفایت محققان نمی‌کند و چه بسا اطلاعات فهرست‌نویسان مغلو، ناقص و گمراه‌کننده است می‌توان این‌ها را ذکر کرد: «شیرانی» در کتابخانه دانشگاه پنجاب؛ کتابخانه گنج‌بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان که فقط چهار جلد فهرست آقای منزوی برای نسخه‌های فارسی (نک: ش ۱۰۵)، که حدوداً از میان شماره‌های ثبت ۱ تا ۸۰۰۰ گزینش شده‌اند، بقیه نسخه‌ها (که شمار آن‌ها امروز به بیست و دو هزار نسخه رسیده است) به روش الفبایی ناقص فهرست‌برداری شده است (نک: ش ۱۰۲). در این فهرست صدها نسخه به عنوان «ناشناخته» رها شده است که هیچ کمکی به محققان نمی‌کند.

روش‌های فهرست‌نویسی

هر یک از فهرست‌نویسان در پاکستان به سلیقه و ذوق خویش و یا مطابق با طرح مراکز مأموریت‌دهنده کار کرده است. در میان فهرست‌های پاکستانی معمولاً به روش‌های زیر برمی‌خوریم:

— الفبایی، یعنی به ترتیب عنوان کتاب‌ها، همچون فهرست الفبایی نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش ... که آقای تسبیحی فراهم آورده است (نک: ش ۱۰۲).

— زمانی، یعنی به ترتیب زمان تألیف کتب، این روش را آقای منزوی در فهرست مشترک ... از جلد ۵ تا ۱۳ اعمال کرده است (نک: ش ۳۶/۵ تا ۳۶/۱۳).

— شماره‌ای، یعنی به ترتیب شماره‌های نسخه در قفسه (shelf. no.). آقای افسر امروہوی در فهرست مخطوطات انجمن ترقی اردو این روش را اتخاذ کرده است (نک: ش ۱۳۲/۳ تا ۱۳۲/۶).

— کتابخانه‌ای، یعنی در یک کتاب چندین کتابخانه معرفی و فهرست هر کتابخانه در آن مستقلاً چاپ شده است، همچون کتابخانه‌های پاکستان (نک: ش ۵۲) و فهرست منتخباتی از نسخه‌های خطی عربی پانزده کتابخانه در پاکستان (نک: ش ۳۱).

— موضوعی، اکثر فهرست‌نویسان روش موضوعی را انتخاب کرده‌اند، همچون مشفق خواجه در جائزه مخطوطات اردو (نک: ش ۲۵) و عارف نوشاهی در فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان (نک: ش ۱۴۵).

انگیزه‌های فهرست‌نویسی

از مطالعه و بررسی فهرست‌ها برمی‌آید که فهرست‌برداری در پاکستان انگیزه‌های مختلف داشته است: الف. مؤلف مأموریتی از طرف کتابخانه یا مرکزی داشته است. مثل بنده که برای تهیه فهرست موزه ملی پاکستان از سوی مرکز تحقیقات فارسی مأمور بودم و اقامت نه ماهه در کراچی داشتم.

ب. مؤلف علاقه شخصی به فهرست‌نویسی داشته و بدون حمایت معنوی و مادی مراکز، به کار فهرست‌برداری پرداخته است، مثل آقای مشفق خواجه در جائزه مخطوطات اردو.

ج. دانشجویانی از طرف دانشگاه‌ها تکلیف پایان‌نامه‌نویسی داشتند و رساله‌های تحصیلی خود را در زمینه نسخه‌شناسی و فهرست نسخه‌ها تهیه کردند (نک: ش ۳۳، ۳۵ و ...).

گونه‌های فهرس

فهرس و مشخصات نسخه‌های خطی پاکستان را می‌توان از این منابع به دست آورد:

الف. کتاب و فهرست (کاتالوگ) مستقل؛

ب. رساله تحصیلی دانشگاهی؛

ج. مقاله در مجله؛

د. در ضمن کتابی که در تاریخچه کتابخانه‌ها یا کتابخانه‌ای خاص نگاشته شده است.

تجربه فهرست مشترک در پاکستان

تاکنون چهار طرح برای انجام فهرست مشترک نسخه‌های خطی در پاکستان به اجرا درآمده است:

الف. طرح فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی که مواد خام آن را مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان در اختیار آقای احمد منزوی گذارد و ایشان با اقامت ۱۳ ساله در پاکستان در سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۷۷م چهارده جلد کامل را تألیف کردند (نک: ش ۳۶). هنوز ذیل فهرست مشترک (چاپ نشده) در آرشیو مرکز تحقیقات فارسی باقی مانده است. تدوین و تنظیم و آماده‌سازی آن برای چاپ از سوی مرکز بر عهده نگارنده این سطور گذاشته شده است.

ب. محقق و نسخه‌شناس ممتاز پاکستان آقای مشفق خواجه از روی علاقه شخصی طرح فهرست مشترک نسخه‌های خطی اردو را ارائه کرد. در طرح او توجه اصلی به نسخه‌های پاکستان است، اما در ارجاعات به نسخه‌های جهان هم توجه دارد. جلد اول کار او در ۱۹۷۹م با نام *جائزه مخطوطات اردو با فهرست مشروح* ۲۰۰ نسخه پاکستان و با ارجاع به ۷۷۸ نسخه در جهان منتشر شد (نک: ش ۲۵). به گفته مؤلف بقیه مجلدات آماده چاپ است.

ج. دکتر شهباز ملک رئیس وقت بخش زبان و ادبیات پنجابی دانشکده خاورشناسی، دانشگاه پنجاب، لاهور که علاقه وافر به امور کتاب‌شناسی دارد، در حین مدیریت مجله *کهوج* (نشریه بخش زبان و ادبیات پنجابی) طرح فهرست مشترک نسخه‌های پنجابی را ارائه کرد و فهرست مجمل ۱۷۹۵ نسخه متعلق به ۱۲ کتابخانه پاکستان را در شماره مشترک ۹-۸ نشریه منتشر کرد (نک: ش ۲۸).

د. دکتر احمد خان رئیس وقت کتابخانه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد - که پس از بازنشستگی «مرکز حمایت المخطوطات» را تأسیس کرده است - از دیر باز روی طرح فهرست مشترک نسخه‌های عربی کار می‌کند و هر از گاهی به اطراف و اکناف پاکستان مسافرت می‌کند. ثمره کار و زحمات او را می‌توان در فهرست *المخطوطات العربیة الاسلامیة فی پاکستان* (نک: ش ۲۹) دید. جلد اول این اثر، فهرست ۳۶۰ نسخه را در بر دارد.

آقای احمد منزوی در حین تدوین فهرست مشترک نسخه‌های خطی پاکستان، نخستین تجربه تألیف فهرستواره کتاب‌های فارسی را نیز در اسلام‌آباد کسب کرد. «فهرستواره» شکل گسترده‌تری از فهرست «مشترک» است. به این مفهوم که در فهرست مشترک صرفاً نسخه‌های یک کشور معرفی شده است، ولی فهرستواره شامل نام کتاب‌های خطی و چاپی فارسی در هر کجای جهان است. البته در فهرستواره به جای معرفی نسخه‌ها و چاپ‌ها، فقط به ارجاع به منابع بسنده شده است (نک: ش ۴۱).

آینده فهرست‌نویسی در پاکستان

با وجود سابقه سه‌ربع قرن فهرست‌نویسی نوین در پاکستان و تأسیس مراکز بزرگ نگهداری مخطوطات در این کشور، به دو علت آینده فهرست‌نویسی در این سامان چندان روشن به نظر نمی‌آید. یکی شامل نبودن فهرست‌نویسی در برنامه‌های پژوهشی مراکز مخطوطات و سایر مراکز تحقیقاتی؛ و دیگری نبودن افراد عربی و فارسی‌دان و نسخه‌شناس، که در نتیجه تضعیف روز به روز زبان‌های عربی و فارسی این کمبود محسوس‌تر می‌شود و علاقه و اشتیاق نسل جوان به میراث گذشتگان از بین رفته است. دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی فهرست‌نویسان و نسخه‌شناسان را تربیت نمی‌کنند. اگر در دانشگاه‌ها پایان‌نامه‌هایی در زمینه نسخه‌های خطی نوشته می‌شود فقط به جهت دریافت مدرک تحصیلی است و هیچ‌یک از دانشجویان مؤلف پس از دریافت مدرک راه فهرست‌نویسی را ادامه نداده است. اگر دانشگاه‌ها در برنامه‌های درسی خود درس‌هایی درباره فهرست‌نویسی و نسخه‌شناسی بگنجانند و مراکز تحقیقاتی - در صورت امکان با همکاری مالی و نیروی انسانی کشورهای عربی و فارسی‌زبان - طرح‌های فهرست‌نویسی را در برنامه‌های خود قرار بدهند، می‌توان امید داشت چراغی که دکتر سید عبدالله روشن کرد و تسبیحی و منزوی از ایران آمده و در آن روغن انداختند، به دست نسل آینده نگیرد.

مجله‌های درباره نسخه خطی

مجله دانشکده خاورشناسی (*Oriental Colleg Magazine*)، لاهور، کهن‌ترین مجله پژوهشی پاکستان است که به معرفی تک‌نسخه‌ها، چاپ فهرست‌ها و نشر متون خطی مبادرت می‌ورزد. فکر و نظر، نشریه اداره تحقیقات اسلامی اسلام‌آباد، نیز به معرفی تک‌نسخه‌ها و چاپ فهرس مختصر اقدام می‌کند. انتشار ویژه‌نامه نسخه‌های خطی (ج ۳۵، ش ۲، ۳؛ ۹۸-۱۹۹۷م) توجه گردانندگان مجله را به مباحث و مطالعات نسخه‌شناسی به اثبات می‌رساند. تحقیق، نشریه پژوهشی گروه اردو دانشگاه سیند، جام شورو، از ۱۹۸۷م آغاز به کار کرد و عنایت ویژه‌ای را به چاپ فهرس مختصر در مجله نشان داده است و چندین فهرست از نسخه‌های خطی منطقه سیند در آن چاپ شده است. از این سه مجله‌ای که نام برده شد، هیچ‌یک مجله اختصاصی مطالعات نسخه‌های خطی نیست و این مجله‌ها مقالات نسخه‌شناسی را در کنار سایر مقالات ادبی و فرهنگی و مذهبی چاپ می‌کنند. اگر چه در گذشته بعضی افراد و سازمان‌ها تلاش کرده‌اند که در پاکستان مجله مخصوص مطالعات نسخ خطی و مباحث نسخه‌شناسی اجرا شود ولی این کوشش‌ها به دلایلی چندان موفق نبوده است. در ۱۹۸۶م به همکاری دکتر اختر راهی مجموعه‌ای به نام کتاب‌شناسی طرح انداختم. هدف مجله آگاهی دادن به خوانندگان از مسائل نسخه‌های خطی بود. سه شماره از این مجله در سال‌های ۱۹۸۶ و ۱۹۸۸ و ۱۹۸۹م منتشر شد و به خاطر نداشتن پشتوانه مالی چاپ آن را متوقف - اگر نگوییم تعطیل - کردیم. نیشنل هجره کونسل - که یک سازمان دولتی بود - برای نگهداری میراث نسخه‌های خطی نیاکان مجله‌ای به نام کتاب دوست به اجرا درآورد و هنوز دو شماره بیشتر انتشار نداده بود که سازمان منحل شد و انتشار مجله نیز خود به خود تعطیل شد.

کتاب‌شناسی حاضر

من در سال‌های ۱۹۹۳-۱۹۸۸ سلسله تألیفاتی در کتاب‌شناسی فهرس نسخه‌های خطی منطقه داشتم. در این سلسله سه کتاب‌شناسی جداگانه در توصیف فهرست‌های پاکستان، هندوستان، ایران و افغانستان (یکجا) به زبان اردو تألیف و منتشر شد به این مشخصات:

۱. پاکستان میں مخطوطات کی فهرستیں (کتابیات) ناشر: مقتدره قومی زبان، اسلام‌آباد، اکتبر ۱۹۸۸م، ۱۴۹ص، در معرفی ۱۱۲ عنوان فهرست (۱۵۴ مجلد)، پاکستان، به ترتیب مؤلفان.
۲. بھارت میں مخطوطات کی فهرستیں، ناشر: مغربی پاکستان اردو اکیدمی، لاهور، اگوست ۱۹۸۸م، ۱۶۰ص، در معرفی ۱۶۶ عنوان فهرست هند به ترتیب مؤلفان.
۳. ایران اور افغانستان میں مخطوطات کی فهرستیں، ناشر: مغربی پاکستان اردو اکیدمی، لاهور، نوامبر ۱۹۹۳م، ۲۱۶ص. در معرفی ۹۲ عنوان فهرست ایران و ۷ عنوان فهرست افغانستان که به اعتبار مجلدات ۲۱۳ فهرست ایرانی را در بر می‌دارد، به ترتیب کتابخانه‌ها، به ضمیمه مقاله مشروح «کتاب‌شناسی اسلامی ایران» نوشته علی نقی منزوی به ترجمه عارف نوشاهی.

اکنون چهارده سال از تألیف سه کتاب‌شناسی فهرس پاکستان می‌گذرد. نیاز به تجدید نظر در کل کار احساس کردم و سه تغییر عمده در آن انجام دادم. نخست آن که فهرست‌هایی که بعد از انتشار آن مجلد به بازار آمده یا به دلیلی در چاپ سابق ذکر نشده است، همه مد نظر من بوده و معرفی شده است، دوم آن که کتاب را به زبان فارسی برگردانده‌ام تا علاوه بر فارسی‌زبانان، فارسی‌دانان - که عده بی‌شمار خاورشناسان به این زبان آشنایی دارند - نیز بتوانند از آن استفاده کنند. سه دیگر آن که در نظم داخلی کتاب تغییراتی انجام گرفته است تا دست‌یابی به فهرست‌های مورد نظر به سهولت انجام گیرد. اکنون این مجلد با امتیازات و خصوصیات زیر ارائه می‌گردد:

الف. این کتاب‌شناسی شامل تمام فهرست‌هایی است که به صورت کتاب از قدیم‌ترین ایام (و لو قبل از استقلال پاکستان در ۱۹۴۷م) تا ۲۰۰۲م در پاکستان به چاپ رسیده است؛

ب. شامل برخی مقالات، که به عنوان فهرست نسخه‌های خطی در نشریات و مجلات منتشر شده است، نیز می‌شود. این بخش به خاطر نبودن نمایه‌های مجلات و عدم تمرکز نشریات در یک کتابخانه به صورت جدی پیگیری نشده و موکول به فرصتی دیگر گردیده است.

ج. شامل فهرست‌های نسخه‌های خطی عربی، فارسی، اردو، پنجابی، پشتو، سندی، ترکی، کشمیری و سانسکریت است.

د. در بخش پایانی کتاب‌شناسی فهرس بنگلادش - چون اندک شمار بود - ضمیمه این جلد شده است. برخی از این فهرس در سال‌هایی چاپ شده که بنگلادش نام پاکستان شرقی را داشت و این فهرست‌ها متعلق به دوره پاکستان است. به حرمت استقلال سیاسی بنگلادش این فهرست‌ها به بخش بنگلادش منتقل شده است.

ه. نام محل نگهداری هر فهرست یا نام منبع در خاتمه هر مدخل و در پرازنز ضبط شده است.

سخن پایانی

اکنون باید نکته‌ای در اهمیت و فایده فهرست‌نویسی (مخصوصاً در پاکستان) یادآور شد و سخن را به پایان بُرد. امروزه اگر در آثار جاودانی کتاب‌شناختی دانشمندانی همچون بروکلمان، استوری، گارسن دوتاسی و سزگین یادی از نسخه‌های خطی پاکستان شده است، به برکت فهارس این کشور است، و الا هیچ‌کدام از دانشمندان مذکور در پاکستان نبوده و نسخه‌های این‌جا را ندیده است. پس فهارس بهترین سفیران فرهنگی یک کشور است که نام نیک سرزمین متبوع را به هر مرکز فرهنگی جهان می‌رسانند. از این رو باید به فهرست‌نویسی ارج نهاد.

در خاتمه بر خود واجب می‌دانم که از حضرت دکتر سید محمود مرعشی مدظله العالی سپاس فراوان بکنم که از سال ۱۹۸۰م تا به امروز غایبانه و از راه دور مرا مشمول الطافِ کریمانه خود می‌دارند و هر نیاز و خواسته علمی که از کتابخانه بزرگ حضرت آیه الله العظمی مرعشی نجفی داشتم، ایشان با سعه صدر و به محض دانش‌پروری و خدمتِ فرهنگی بر آوردند. من هیچ پاسخِ عنایات ایشان را ندارم، به جز این وجیزه که به ایشان پیشکش کنم تا با مُهر و نشان کتابخانه مرعشی - که نشانه خدمتِ فی سبیل الله و حرمت دانش است - منتشر شود و به دست مشتاقان برسد.

از دوستِ مهربان خود جناب احمد رضا رحیمی ریسہ صاحبِ مؤسسه نشر فهرستگان نیز سپاس فراوان دارم که آرایش و پیرایش، ویرایش و نمایه‌سازی این کتاب‌شناسی را به عهده خود گرفتند و کار را به این زیبایی برای چاپ آماده کردند.

عارف نوشاهی

اسلام‌آباد، ۲۵ خرداد ۱۳۸۱ هـ ش / ۱۵ ژوئن ۲۰۰۲ م

فهرست اختصارات منابع و کوته‌نوشته‌ها

◀ الف. اختصارات منابع

بیشتر فهرست‌هایی که در این کتاب‌شناسی معرفی شده، مؤلف شخصاً دیده است. در آخر هر مدخل، برای مراجعانی که بخواهند به فهرست مورد نظر دسترسی داشته باشند، نام محل نگه‌داری فهرست ضبط شده است. فهرست‌هایی را که مؤلف نتوانسته است شخصاً رؤیت کند، از دیگر منابع نقل شده است. نشانی چنین منابع نیز در آخر هر مدخل داده شده است.

اداره تحقیقات اسلامی:	کتابخانه اداره تحقیقات اسلامی، دانشگاه بین‌المللی اسلامی، اسلام‌آباد.
تحقیق:	تحقیق، نشریه گروه اردو، دانشگاه سیند، جام شورو.
دانشگاه پنجاب:	کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب، لاهور.
دانشگاه کراچی:	کتابخانه محمود حسین، دانشگاه کراچی.
سزگین:	تاریخ التراث العربی، تألیف فؤاد سزگین، ترجمه محمود فهمی حجازی، راجعه عرفه مصطفی، جلد «مجموعات المخطوطات العربیة فی مکتبات العالم»، نشر [افست] مکتبة آية الله العظمی المرعشی، قم، ۱۴۰۲ هـ.
عارف نوشاهی:	مجموعه شخصی عارف نوشاهی، 69 مادل تاون، همک، اسلام‌آباد.
فارسی آموختگان:	فارسی آموختگان، تدوین شعبان آزادی کناری، انتشارات دبیرخانه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، تهران، ۱۳۷۷ هـ.ش.
فهرست مقالات فارسی:	فهرست مقالات فارسی، تألیف ایرج افشار، انتشارات شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، تهران، ۲۵۳۶ ش. چاپ دوم.
کتابنامه:	کتابنامه فهرست‌های دست‌نویس‌های اسلامی، گردآورده و آماده چاپ از سوی مؤسسه نشر حدیث اهل‌البیت (ع)، تهران (تاکنون منتشر نشده است).
گنج بخش:	کتابخانه گنج‌بخش، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد.
محکمه آثار قدیمه:	کتابخانه محکمه آثار قدیمه، کراچی.
مخطوطات انجمن:	مخطوطات انجمن ترقی اردو، تألیف افسر صدیقی امروهی، کراچی، ۱۹۷۵ م.

- مشفق خواجه: مجموعه خصوصی آقای مشفق خواجه، III-D، ۹ ناظم آباد، کراچی.
 نسیم فاطمه: اردو مخطوطات کی کیتلاگ سازی اور معیار بندی، تألیف نسیم فاطمه، کراچی، ۲۰۰۰م.

Bibliography of Theses

*Bibliography of Theses submitted to the Department of Library Science,
 University of Karachi 1967-72, by: M. Izharul Haque Zia, Karachi, 1973.*

◀ ب. کوته نوشته‌ها

- بی‌تا: بدون تاریخ
 ج: جلد
 چ: چاپ
 ح: حدود
 رک: رجوع کنید به
 ش (پیش از عدد): شماره
 ش (پس از عدد): (تاریخ) شاهنشاهی
 ص: صفحه، صفحات
 (ص): صلی الله علیه و آله
 ص.ع: صفحه عنوان
 (ع): علیه السلام
 ق: قرن
 م: میلادی
 نک: نگاه کنید به
 ه: هجری قمری
 ه.ش: هجری شمسی

I. منبع شناسی

کتاب شناسی های فهرست های نسخه های خطی شبه قاره

الف. منابع شرقی (به ترتیب مؤلفان)

ب. منابع غربی (به ترتیب مؤلفان)

الف. منابع شرقی

- ◀ آقابخشی، علی اکبر و محمدنقی مهدوی
۱. کتاب‌شناسی کتاب‌شناسی‌ها [فارسی]
ص.ع. انگلیسی: *Bibliography of Bibliographies*
□ ۱۳۶۳ ه‍.ش / ۱۹۸۴ م، مرکز اسناد و مدارک علمی، تهران، ۱۰۶ ص.
[عارف نوشاهی]
- ◀ آقابخشی، علی
۲. کتاب‌شناسی کتاب‌شناسی‌های موضوعی [فارسی]
ص.ع. انگلیسی: *Bibliography of Subject Bibliographies*
□ ۱۳۶۸ ه‍.ش / ۱۹۸۹ م، مرکز اسناد و مدارک علمی ایران، تهران، ۶۶ ص.
[عارف نوشاهی]
- ◀ افشار، ایرج
۳. فهرست‌نامه کتاب‌شناسی‌های ایران
□ ۱۳۴۲ ه‍.ش، مؤسسه فرهنگ و تمدن ایران و خاورمیانه و دانشکده ادبیات دانشگاه تهران.
۴. کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی فارسی در کتابخانه‌های دنیا
ص.ع. فرانسه: *Bibliographie des catalogues des manuscrits persans*
□ ۱۳۳۷ ه‍.ش / ۱۹۵۸ م، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، هشت + ۸۸ (۳) ص.
[عارف نوشاهی]
- ◀ تسبیحی، غلام‌حسین
۵. نگرشی جامع بر جهان کتاب‌شناسی‌های ایران [فارسی]
ص.ع. انگلیسی: *A Comprehensive Survey of Persian Bibliographies in the World*
□ ۱۳۶۵ ه‍.ش / ۱۹۸۶ م، انتشارات نیما، تبریز، ۳۱۰ ص.
[عارف نوشاهی]
- ◀ رضوی، سید جمیل احمد
۶. فهرست کتابیات اسلام [اردو]
عنوان فرعی: معجم مصادر اسلامی (کتاب الحواله)
ص.ع. انگلیسی: *Bibliography of Bibliographies of Islam*
□ [۱۳۶۱ ه‍.ش] / مارس ۱۹۸۳ م، مغربی پاکستان اردو اکیدمی، لاهور، [۱۸] + ۲۲۵ + ۱۹۶ ص.
[عارف نوشاهی]
- ◀ صدرالحفاظی، مریم و علی آقابخشی
۷. کتاب‌شناسی کتاب‌شناسی‌ها (عمومی - موضوعی) [فارسی]
ص.ع. انگلیسی: *Bibliography of Bibliographies*
□ ۱۳۷۲ ه‍.ش / ۱۹۹۳ م، مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، تهران، ۳۴۳ ص.
[عارف نوشاهی]

◀ منزوی، احمد

○ فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان (نک: ش ۳۶)

در ج ۱، ص ۳۲-۲۱؛ ج ۶، ص ۱۴۸۵-۱۴۶۹؛ ج ۹، ص ۲۳۵۰-۲۳۳۱؛ ج ۱۲، ص ۲۳۹۰-۲۳۶۵؛ ج ۱۳، ص ۳۰۳۱-۳۰۰۵ ذیل عنوان «اختصارات و منابع» کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی نیز آمده است. هر یک از این منابع مکمل دیگری است.

○ فهرست‌واره کتاب‌های فارسی (نک: ش ۴۱)

در ابتدای ج ۱، ص ۵۶-۱۹ فهرست منابع آمده است که فهرست‌های نسخه‌های خطی را نیز دربر دارد. در ص ۵۵۷-۵۰۵ زیر عنوان «کلیات»، فهرست‌ها و کتابنامه‌های فارسی درج شده است. در ابتدای ج ۴، ص ۱۷-۱۳ تکمله منابع (کتاب‌شناسی‌ها و فهرست‌ها) آمده است.

◀ مؤسسه نشر حدیث اهل البیت علیهم السلام

۸. کتابنامه فهرست‌های دست‌نویس‌های اسلامی

جمع‌آوری شده تا تاریخ ۱۰ خرداد ۱۳۷۷ هـ

[فارسی]

ص.ع. انگلیسی:

*A Bibliography of Catalogs of Islamic**Manuscripts, Collected till 1 June 1998.*

□ نسخه حروف چینی شده و آماده چاپ از سوی مؤسسه نشر حدیث اهل البیت (ع)، تهران، در سلسله «فهرستگان جهانی دست‌نویس‌های اسلامی»، ۱۸۹ + 6 ص. [عارف نوشاهی]

◀ نسیم فاطمه

۹. اردو مخطوطات کی کیتلاگ‌سازی اور معیار بندی

[اردو]

بررسی فهرست‌های نسخه‌های خطی اردو که در دنیا چاپ شده است.

□ [۱۳۷۹ هـ] / ۲۰۰۰ م، لائبریری پروموشن بیورو، کراچی، (۲۰) + ۹۲۹ ص. [عارف نوشاهی]

◀ نوشاهی، عارف

۱۰. بهارت مین مخطوطات کی فهرستین

کتاب‌شناسی فهارس نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های هند.

□ [۱۳۶۷ هـ] / اگوست ۱۹۸۸ م، مغربی پاکستان

اردو اکیدمی، لاهور، ۱۶۰ ص. [عارف نوشاهی]

۱۱. پاکستان مین مخطوطات کی فهرستین (کتابیات)، جلد

اول [اردو]

کتاب‌شناسی فهارس نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های پاکستان (و بنگلادش).

□ [۱۳۶۷ هـ] / اکتبر ۱۹۸۸ م، مقتدره قومی زبان،

اسلام‌آباد، ۱۴۹ ص. [عارف نوشاهی]

۱۲. «کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی پاکستان»

[فارسی]

بررسی ۵۳ فهرست نسخه‌های خطی در پاکستان.

□ در: کتابداری، نشریه کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

دانشگاه تهران، دفتر هشتم، ۱۳۶۰ هـ / ۱۹۸۰ م.

□ در: مجله تحقیق، نشریه کلیه علوم اسلامی و ادبیات

شرقیه جامعه پنجاب، لاهور، ج ۴، شماره ۱، ۱۹۸۱ م.

ب. منابع غربی

اسلامی در جهان، به ترتیب کشورها، با ذکر منابع و فهراس هر یک از کتابخانه‌ها و مجموعه‌ها.

□ 1992-1994, Al-Furqan Islamic Heritage Foundation, London, 4 vols.

ترجمه عربی:

۱۷. المخطوطات الإسلامية في العالم، ترجمه و تحقیق عبدالستار الحلوجی.

□ الجزء الاول: مؤسسة الفرقان للتراث الاسلامی، لندن، ۱۴۱۷/۵/۱۹۹۷، ۷۵۷ ص.

ترجمه فارسی بخش ایران:

۱۸. گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران، تألیف دکتر هادی شریفی، ترجمه، تصحیحات و افزوده‌ها احمد رضا رحیمی‌ریسه، مؤسسه نشر فهرستگان، تهران، ۱۳۷۹ هـ/ش/۲۰۰۱، ۱۴۴ ص.

[عارف نوشاهی]

19. *Worldwide Survey of Islamic Manuscripts, Inaugural Volume*

□ 1991, Al-Furqan Islamic Heritage Foundation, London, ix+159pp.

► Sezgin, Fuat (سزگین، فؤاد)

20. *Geschichte des arabischen Schrifttums*

مؤلف در جلد‌های ۱، ۳ و ۵ اطلاعات زیادی درباره کتابخانه‌ها و مجموعه‌ها و فهرست‌های نسخه‌های خطی عربی آورده‌است؛ سپس فهرست جامعی با آگاهی‌های تازه

► Besterman, Theodore (بسترمن، تئودور)

13. *A World Bibliography of Oriental Bibliographies*
□ 1957, IInd ed., Oxford University.

► Janert, Klaus Ludwig (یانرت، کلاوس لودویگ)

14. *An Annotated Bibliography of the Catalogues of Indian Manuscripts*
□ Part I, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden, 1965, 175pp. [عارف نوشاهی]

► Huisman, A. J. W. (هویسمان)

15. *Les manuscrits arabes dans le monde, une bibliographie des catalogues* [فرانسه]
کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های عربی در جهان.
□ 1967, E. J. Brill, Leiden, x+99pp.

► Marshall, D. N. (مارشال)

○ *Mughals in India, A Bibliographical Survey of Manuscripts* (نک: ش ۶۷)
در ص xv-xxi کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی به تفصیل آمده‌است.

► Roper, Geoffrey (General Editor)

(راپر، جفری)

16. *World Survey of Islamic Manuscripts*

معرفی کتابخانه‌ها و مجموعه‌های نسخه‌های خطی

جهان همراه با کتاب‌شناسی علوم قرآنی، حدیث، تاریخ‌نگاری، تاریخ فرهنگ و ادبیات، فقه، کلام، تصوف.

□ ۱۳۶۶ ه.ش، انتشارات معارف، [تهران]، ۵۴۴+

پنجاه صفحه. [عارف نوشاهی]

► Storey, C. A. (استوری، چارلز آمبروز)

○ *Persian Literature, A Bio-bibliographical Survey*

[نک: ش ۴۵]

در ج ۱، ص ix-xxiii؛ ج ۲، ص iv-vii؛ ج ۳، ص v-vi؛ ج ۵، ص 19-41 کتاب‌شناسی فهرس نسخ خطی آمده است.

به‌ویژه ج ۵ مکمل و متمم منابع جلدهای پیشین است.

نیز نک: ترجمه روسی [ش ۴۶] و ترجمه فارسی [ش ۴۷].

خود در ج ۶ آورده است. باز در ج ۸ بخش جداگانه‌ای به این‌گونه اطلاعات تازه اختصاص داده است.

□ 1967-1984, E. J. Brill, Leiden, 9 vols.

ترجمه عربی:

◀ محمود فهمی حجازی (مترجم) راجعه: عرفه مصطفی

۲۱. تاریخ التراث العربی، «مجموعات المخطوطات العربیة

في مکتبات العالم».

□ چاپ دوم: ۱۴۱۲ ه. / [۱۹۹۲ م]، مکتبه آیه‌الله

العظمی المرعشی النجفی العامة، قم، ۲۸۱ ص.

[عارف نوشاهی]

ترجمه فارسی:

◀ چنگیز پهلوان

۲۲. کتابخانه‌ها و مجموعه‌های نسخه‌های خطی عربی در

II. فهرست‌های مشترک نسخه‌های خطی زبان‌های مختلف

- الف. نسخه‌های خطی اردو (به ترتیب مؤلفان)
- ب. نسخه‌های خطی پنجابی (به ترتیب مؤلفان)
- ج. نسخه‌های خطی عربی (به ترتیب مؤلفان)
- د. نسخه‌های خطی فارسی (به ترتیب مؤلفان)
- ه. نسخه‌های خطی چندزبانه (به ترتیب مؤلفان)

الف. نسخه‌های خطی اردو

◀ زیدی، سید احمد علی

زیر نظر: دکتر غلام مصطفی خان

۲۳. سندھ میں اردو مخطوطات/فهرست: سندھ میں اردو مخطوطات [اردو]

فهرست مشروح و موضوعی ۸۶ نسخه خطی اردوی کتابخانه‌های دولتی و شخصی استان سند (پاکستان) است. موضوع‌ها از این قرارند:

کتب منظوم: کلیات، دواوین، مجموعه شعر، مثنویات، مراثی، قصاید، مناجات، مسائل اسلامی، متفرقه.

کتب منثور: مسائل اسلامی، ادبیات، تاریخ، هیئت و نجوم، طب و کیمیا، موسیقی، متفرقه. بدون نمایه.

نسخه‌ها متعلق به کتابخانه‌های زیر است:

کتابخانه عمومی خیرپور؛ دکتر غلام مصطفی خان، حیدرآباد؛ کتابخانه ضلع خیرپور؛ دکتر نبی بخش بلوچ، حیدرآباد؛ سندی ادبی بورڈ، حیدرآباد؛ فاضل زیدی، نوابشاه؛ دکتر رفیق؛ عطا محمد حامی، خیرپور؛ میرزا قلیچ بیگ، حیدرآباد؛ دانشگاه سند، جام شورو؛ سید سخی احمد هاشمی؛ حسن کاظمی، حیدرآباد؛ مرزا اسد علی بیگ، حیدرآباد؛ شاه ولی اللہ اکادمی، حیدرآباد؛ دارالعلوم؟، کراچی.

□ [۱۳۴۸ھ/۱۹۶۹م، مرکزی اردو بورڈ، لاهور، ۳۲۵ص.] [گنج بخش]

◀ شاهد، رفاقت علی (گردآورنده)

۲۴. اردو مخطوطات کی فهرستیں (رسائل میں) [اردو]

جلد اول:

شامل ۱۱ مقاله از نویسندگان مختلف که پیش‌تر در فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه‌های هند و پاکستان و ایران و انگلستان در مجلات شبه قاره منتشر شده بود و گردآورنده آن‌ها را یک‌جا کرده و بر پاره‌ای از آن‌ها حواشی نوشته است. شرح مقالات بدین شرح است:

۱. کتاب‌های خطی اردو اداره مرکزی اسناد Central Record Office حیدرآباد دکن/ نصیرالدین هاشمی.

۲. کتاب‌های خطی اردو عجائب‌خانه [موزه] حیدرآباد دکن/ نصیرالدین هاشمی.

۳. بررسی نسخه‌های خطی اردوی جامعه نظامیه حیدرآباد دکن/ نصیرالدین هاشمی.

۴. نوادر بنارس/ حکم چند نیر

۵. نسخه‌های خطی اردو نگاه‌داری شده در کتابخانه‌های کلکته و اطراف کلکته/ شانتی رنجن بهتاچاریه.

۶. برخی نسخه‌های خطی اردوی کتابخانه درگاه حضرت پیر محمد شاه/ فریدالدین شیخ

۷. نسخه‌های خطی اردوی کتابخانه رحمانیه، مدراس/ دکتر محمد غوث.

۸. فهرست مخطوطات اردوی اکادمی مفتی الهی بخش، کاندھله، مظفرنگر یوپی/ نورالحسن راشد کاندھلوی.

۹. فهرست مخطوطات اردوی کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور/ محمد افضل ملک.

۱۰. مخطوطات اردو در ایران/ دکتر سید حسن عباس.

۱۱. فهرست مخطوطات اردوی کتابخانه دیوان هند، لندن / بلوم‌هارت.
 □ جلد اول، [۱۳۷۹هـ] / مه ۲۰۰۰م، اردو اکیدمی پاکستان، لاهور، ۳۲۸ص. [عارف نوشاهی]
- ◀ مشفق خواجه
 ۲۵. جائزۂ مخطوطات اردو [اردو]
 بنابر توضیح مؤلف در دیباچه، این کتاب مربوط به نسخه‌های خطی اردوست که در کتابخانه‌های دولتی، غیر دولتی و خصوصی نگهداری می‌شود. مؤلف نه تنها مشخصات نسخه‌ها را ذکر کرده بلکه اطلاعاتی درباره سایر نسخه‌ها [خارج از پاکستان]، چاپ‌ها، شرح حال مؤلف و دیگر منابع را نیز آورده است (ج ۱، ص ۱۷). جلد اول:
 فهرست مشروح ۲۰۰ نسخه از ۱۱۸ عنوان کتاب اردو در ۱۲ کتابخانه مختلف به ترتیب موضوعی. موضوع‌ها از این قرارند: تجوید و قرائت، تفسیر، اوراد، عقاید و کلام، ردود، فقه، سلوک و آداب، هندویی، تاریخ ممالک و بلاد، سیرت‌النبی، تذکره بزرگان دین، تذکره ائمه، تذکره علما، تذکره ملوک، روزنامه‌چه، متفرقه، دواوین و کلیات، مثنویات، قصص و حکایات، تذکره شعرا، گزیده‌ها و بیاض‌ها، دستور زبان و شروح، ریاضی، هندسه، هیئت، موسیقی، طب، کتب جنسی.
 نسخه‌های معرفی شده متعلق به کتابخانه‌های زیر است: موزه ملی پاکستان، کراچی؛ انجمن ترقی اردو، کراچی؛ ترقی اردو بورد، کراچی؛ و از مجموعه‌های خصوصی: سید سعید احمد، بهاول‌پور؛ محمد ایوب قادری، کراچی؛ ضمیر نیازی، کراچی؛ معین‌الدین عقیل، کراچی؛ فضل عظیم، کراچی؛ محمد زبیر، کراچی؛ یونس حسنی، کراچی؛ عبدالوهاب خان، کراچی؛ شفیق احمد فاروقی، کراچی؛ ناظم نقوی، کراچی؛ وحید قریشی، لاهور.
 □ [۱۳۵۷هـ] / ۱۹۷۹م، مرکزی اردو بورد، لاهور، ۱۲۵۶ص. [عارف نوشاهی]
- ◀ نقوی، جمیل
 ۲۶. قرآن مجید کی اردو تراجم مع مختصر تاریخ القرآن و تراجم القرآن [اردو]
 کتاب‌شناسی ترجمه‌های اردوی قرآن مجید. در باب آخر «فهرست ترجمه‌های اردوی قرآن مجید» (ص ۷۲-۴۷) سیاهه ترجمه‌های چاپی و خطی است که شامل مشخصات ۱۰ نسخه در کتابخانه‌های پاکستان و خارج نیز می‌شود.
 □ بی تا، ادب نما، کراچی، ۷۲ص. [عارف نوشاهی]
- ◀ نقوی، سید حسین عارف (ترتیب و تلخیص)
 ۲۷. «پاکستانی کتب‌خانوں میں اردو مخطوطات و مسودات» [اردو]
 فهرست مشترک و کوتاه ۱۶۸ نسخه خطی اردو در ۱۳ کتابخانه پاکستان که گردآورنده از روی دست‌نویس فهرست‌های تألیف دکتر الله دتا چودری (کتابخانه‌های منطقه پنجاب) و مولانا محمد اسرئیل (کتابخانه‌های منطقه سرحد) موجود در کتابخانه گنج‌بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان تلخیص کرده است. نام کتابخانه‌ها به شرح زیر است:
 پنجاب: حافظ عبدالحی چشتی، بهاول‌پور؛ بیت الحکمة، رحیم یارخان؛ درگاه گیلانی، اوج؛ مرکزی، بهاول‌پور؛ غوثیه، جمال‌الدین والی؛ صادق، بهاول‌پور؛ فیض، بهاول‌پور؛ مبارک اردو، صادق آباد. سرحد: عبدالرحیم کلاچوی؛ پشتو آکادمی، پشاور؛ مفتی سبحان، هری‌پور؛ مولانا محمد عبداللہ، هری‌پور؛ نیشنل بک فاؤنڈیشن (بنیاد ملی کتاب)، پشاور.
 هر کتابخانه / مجموعه جدا جدا فهرست شده است.
 □ در: سهرورد، نشریه سهرورد فاؤنڈیشن، لاهور (به مدیریت سید اویس علی سهروردی)، ش ۷، ژوئیه - سپتامبر ۱۹۸۸م، ص ۹۱-۱۱۲.
 [عارف نوشاهی؛ نسیم فاطمه، ۴۹۸-۴۹۶]
۱. روی جلد به خط شماره ۶ چاپ شده است.

ب. نسخه‌های خطی پنجابی

- ◀ شهباز ملک (مدیر)
۲۸. کهوج، ۹-۸، قلمی نسخه نمبر [پنجابی]
 ص.ع. انگلیسی: KHOJ, '8-9 Manuscript Number
 ویژه‌نامه نسخه‌های خطی پنجابی که مجله کهوج،
 نشریه بخش پنجابی دانشگاه پنجاب به مناسبت جشن
 صدسالگی تأسیس دانشگاه پنجاب، لاهور، تهیه و
 منتشر کرده است. در آن در طی دوازده مقاله ۱۷۹۵
 نسخه به اختصار معرفی شده است. نام کتابخانه‌هایی که
 نسخه‌ها متعلق به آن‌ها بوده، با ذکر نام معرفی‌کننده
 مجموعه به شرح زیر است:
۱. کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، سید جمیل احمد
 رضوی.
 ۲. کتابخانه گنج بخش، راولپندی، سید عارف نوشاهی.
 ۳. کتابخانه القرشیه، گجرات، دکتر احمد حسین قریشی
 قلعه‌داری.
 ۴. کتابخانه نوشاهیه، ساهن پال، سید عارف نوشاهی.
 ۵. کتابخانه ارشد میر، لاهور، ارشد میر.
۶. کتابخانه اقبال صلاح‌الدین، اوکارا، محمد اسلم رانا.
 ۷. کتابخانه دکتر وحید قریشی، لاهور، حفیظ تائب.
 ۸. موزه لاهور، لاهور، انجم رحمانی.
 ۹. مجموعه‌های آغا یمین و قاضی فضل حق و یعقوب
 انور و سبط الحسن ضیغم، لاهور، دکتر آغا یمین.
 ۱۰. کتابخانه دیال سنگ، لاهور، خالد همایون.
 ۱۱. کتابخانه عظیم بهتی، شهینہ خُرد اتک، محمد عظیم
 بهتی.
 ۱۲. کتابخانه‌های متفرق پاکستان، دکتر شهباز ملک.
- در پایان چهار فهرست (نمایه) دارد: ۱. نام کتاب‌ها؛
 ۲. نام مؤلفان؛ ۳. موضوعات؛ ۴. نسخه‌هایی که به
 خط مؤلف‌اند به ترتیب نام کتاب‌ها.
- شماره مشترک جلد ۴، شماره ۲، شماره مسلسل ۸،
 ژانویه-ژوئن ۱۹۸۲م، ج ۵، شماره ۱، شماره مسلسل
 ۹، ژوئیه-دسامبر ۱۹۸۲م / [۱۳۶۱هـ.ش]، شعبه
 پنجابی، پنجاب یونیورسٹی، لاهور، ۳۷۴ص، نمونه.
 [عارف نوشاهی]

ج. نسخه‌های خطی عربی

◀ احمد خان

۲۹. فهرست المخطوطات العربية الاسلامية في باكستان
[عربی]

ص.ع. انگلیسی:

*Catalogue of Arab-Islamic Manuscripts in
Pakistan*

ص.ع. فرانسه:

*Répertoire des manuscrits Arabo-islamiques au
Pakistan*

جلد اول:

فهرست مشترک موضوعی ۳۶۰ نسخه خطی عربی در کتابخانه‌های مختلف پاکستان. موضوعات به این شرح است: علم الاحجار، الأدب العربی، الادعية و الاوراد، علم الاسماء و الحروف، الانساب، علم الانعطاف، التاريخ، التراجم، التصوف، تفسیر، جغرافیا، حدیث (اصول، رجال، مجامیع)، حساب مثلثات، حکمت، رمل، سيرة النبي (ع)، شعر، صلوات و دعوات، طب، عبادات، عقاید، فرق اسلامی، فقه و اصول فقه، فلاحه (کشاوری)، فلسفه، علم الفلك، علوم قرآنی (بلاغت و بدیع، تجوید و قراءات، رسم مصاحف، ناسخ و منسوخ، وقف و ابتداء)، کلام، کیمیا، لغت، مجموعه‌های کتب متفرقه، معجم‌ها، معانی و بیان، تطبیق ادیان، منطق، مواظ، نبات، نحو و صرف. مؤلف هر نسخه را به تفصیل معرفی کرده و نشانی محل نگهداری آنرا داده است.

در پایان تصاویر نسخه‌های مهم و پنج فهرست (نمایه)

دارد: ۱. عنوان‌های مخطوطات؛ ۲. اسامی مؤلفان و شارحان؛ ۳. اسامی کسان عام؛ ۴. اسامی کاتبان؛ ۵. اسامی جای‌ها.

□ الجزء الاول: ۱۴۱۸هـ / ۱۹۹۷م، المنظمة الاسلامية للتربية و العلوم و الثقافة - ايسيسكو / Isesco، رباط، ۵۱۶ص. [عارف نوشاهی]

◀ محمد عرفان

۳۰. سنده میں قرآنی مخطوطات [اردو]

فهرست نسخه‌های [علوم؟] قرآن در سنده.

□ رساله دکتري که در گروه علوم اسلامي دانشگاه کراچی گذرانیده شد.

تذکر: چون رساله را ندیدم، اطلاعات بیشتر به دست نیامد و قیاساً محتویات آنرا مربوط به نسخه‌های عربی دانسته‌ام.

◀ یزدی مطلق، محمود (فاضل)

۳۱. فهرست منتخباتی از نسخه‌های خطی عربی پانزده کتابخانه در پاکستان
[فارسی]

ص.ع. انگلیسی:

*A Selected Catalogue of the Arabic Manuscripts
in Fifteen Libraries of Pakistan*

تألیف محمود یزدی مطلق (فاضل) (روی جلد) / محمود فاضل (یزدی مطلق) (داخل جلد).

فهرست ۷۱۰ نسخه خطی عربی ۱۵ کتابخانه دولتی و خصوصی پاکستان، به ترتیب زیر:

نسخه‌ها بسیار به اجمال و از روی یادداشت‌های دیگران معرفی شده است. گرچه روی جلد قید «عربی» آمده است، اما نسخه‌های فارسی نیز در آن دیده می‌شود، همچون نسخه‌های شاهنامه فردوسی (ص ۱۸۰-۱۷۹).

با ۷ نمایه در پایان: ۱. فهرست کتاب‌های معرفی شده به ترتیب الفبائی؛ ۲. نام نویسندگان کتب و رسائل؛ ۳. فهرست اسامی کتاب‌ها به حسب موضوع؛ ۴. فهرست نسخه‌هایی که به خط مؤلف است؛ ۵. فهرست نسخه‌ها به حسب تاریخ تحریرشان؛ ۶. فهرست اسامی کاتبین نسخه‌ها؛ ۷. فهرست اماکن.

□ فروردین ۱۳۷۰ هـ، مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی، مشهد، ۲۳۰ ص. [عارف نوشاهی]

◀ یوسف زکریا

۳۲. مخطوطات الموسيقى العربية في العالم [عربی] در بخش سوم آن که مربوط به هند و پاکستان و افغانستان است، در ضمن «اسماء المخطوطات العربية الموسيقية في پاکستان» ۱۵ نسخه خطی موسیقی در کتابخانه‌های پشاور، لاهور و کراچی معرفی شده است. □ [۱۳۴۶ هـ] / ۱۹۶۷ م، بغداد. [سزگین، ۶۶]

۱. کتابخانه گنج بخش، اسلام‌آباد، ۲۵۷ نسخه.
 ۲. کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، ۳۶ نسخه.
 ۳. کتابخانه مرکزی، بهاولپور، ۴۹ نسخه.
 ۴. کتابخانه پیر حسام‌الدین راشدی سپرده به دانشگاه قائد اعظم، اسلام‌آباد، ۳۵ نسخه.
 ۵. کتابخانه سید عباس حسین شاه گردیزی، ملتان، ۲۴ نسخه.
 ۶. کتابخانه خان عبدالحلیم خان، ملتان، ۱۷ نسخه.
 ۷. کتابخانه دکتر احمد حسین قلعه‌داری، گجرات، ۲۴۶ نسخه.
 ۸. کتابخانه شمس‌الدین گیلانی، اوج، ۲ نسخه.
 ۹. کتابخانه حافظ عبدالحی چشتی، بهاولپور، ۳ نسخه.
 - ۱۰-۱۱. کتابخانه رحمت و کتابخانه غوثیه، جمال‌الدین والی، ۹ نسخه.
 ۱۲. کتابخانه قاضی محمد صدرالدین، هری‌پور، ۲ نسخه.
 ۱۳. کتابخانه مولانا محمد اسرائیل، پشاور، ۱۰ نسخه.
 ۱۴. کتابخانه باغ لانگی خان، ملتان، ۱۰ نسخه.
 ۱۵. کتابخانه سید رمضان شاه گردیزی به تحویل خورشید عباس شاه گردیزی، ملتان، ۶ نسخه.
- به جز فهرست کتابخانه گنج بخش که مؤلف [برخی] نسخه‌ها را خودش دیده و به تفصیل معرفی کرده، بقیه

د. نسخه‌های خطی فارسی

◀ خالده صدیق^۱

۳۳. تهیه نسخ خطی فارسی موجود در کتابخانه‌های لاهور (پاکستان) و نظر انتقادی بر پاره‌ای از نسخ مزبور

[فارسی]

فهرست مشروح و انتقادی ۱۳۳۶ نسخه خطی فارسی در کتابخانه‌های دولتی، غیر دولتی و مجموعه‌های خصوصی لاهور، به ترتیب الفبایی نام کتب.

نسخه‌ها متعلق به کتابخانه‌های زیر است: کتابخانه عمومی پنجاب، موزه لاهور، قلعه شاهی، کرسچین فورمین کالج، دیال سنگ ترست کالج، دکتر محمدباقر، دکتر وحید قریشی، فقیر سید مغیث الدین، مولوی شمس الدین.

در پایان سه نمایه نام‌های مؤلفان و کاتبان و کتب دارد.

□ پایان‌نامه برای دریافت درجه دکتری زبان و ادبیات فارسی در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، به راهنمایی دکتر حسن مینوچهر، ۱۳۴۶-۴۷ ه.ش، ۱۵ + ۸۲۱ ص. نسخه ماشین شده.

[گنج‌بخش]

این پایان‌نامه منتشر نشده است؛ چون تمام نسخه‌های فهرست شده به فارسی بوده، به فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، تألیف احمد منزوی نیز منتقل شده است.

آثار دانشمندان ایرانی و اسلامی در غنا و موسیقی

[فارسی]

کتابی در شرح حال موسیقی‌دانان و خنیاگران عرب و ایران، به انضمام کتاب‌شناسی مشروح کتاب‌ها و رساله‌ها در موسیقی و سماع، موسیقی هندی و ایرانی با ذکر نسخه‌های خطی آن‌ها. نسخه‌های پاکستان نیز در آن آمده است. بدون نمایه.

□ ۱۳۵۵ ه.ش / ۱۹۷۶ م، به مناسبت جشن فرهنگ و هنر، اداره کل نگارش فرهنگ و هنر، تهران، ۴ + ۲۳۸ ص. [عارف نوشاهی]

◀ ممتاز بیگم چوهدری

۳۵. کتاب‌های تصوف به زبان فارسی در پاکستان و هند پژوهش و بررسی کتاب‌های عرفانی به زبان فارسی [تألیف شده در] پاکستان و هندوستان. در پنج باب و یک خاتمه و یک ضمیمه. باب‌ها:

۱. کتاب‌های پیش از تیموریان هند (۹۳۲-۱۴۶۵ ه.ش)؛
۲. کتاب‌های زمان تیموریان هند (۱۱۱۹-۱۹۳۲ ه.ش)؛
۳. کتاب‌های زمان انحطاط تیموریان (۱۲۷۴-۱۱۱۹ ه.ش)؛
۴. کتاب‌های روزگار انگلیسی‌ها (۱۳۴۹-۱۲۷۴ ه.ش)؛
۵. کتاب‌هایی که در عصر حاضر (۱۳۸۸-۱۳۴۹ ه.ش) به نگارش در آمده است.

۱. خانم دکتر خالده صدیق پس از ازدواج با دکتر آفتاب اصغر نام خود را به خالده آفتاب تغییر داده‌اند و اکنون نوشته‌های ایشان با این نام منتشر می‌شود.

◀ دانش پژوه، محمدتقی

۳۴. مداومت در اصول موسیقی ایران، نمونه‌ای از فهرست

در آن نشانی محل نگهداری نسخه و شماره، نوع خط، نام کاتب، تاریخ کتابت، شمار صفحات و ذکر مأخذ آمده است.

تألیف و انتشار این طرح در چهارده جلد به تکمیل رسیده است، ولی هنوز در آرشیو مرکز برگه‌های استفاده نشده برای ذیل فهرست مشترک موجود است. ۳۶/۱. جلد اول:

فهرست ۴۵۱۳ نسخه از ۱۵۴۴ کتاب/عنوان به ترتیب موضوعات زیر: تفسیر، تجوید، درباره قرآن (به ضمیمه فهرست نام‌های مؤلفان علوم قرآنی با ذکر نام آثارشان)، ریاضی، ستاره‌شناسی، علوم غریبه (به ضمیمه فهرست نام‌های مؤلفان علوم ریاضی و علوم غریبه با ذکر نام آثارشان)، طبیعیات، پزشکی، کیمیا، چنددانشی (به ضمیمه فهرست نام‌های مؤلفان علوم تجربی و چنددانشی).

در پایان دو فهرست (نمایه) نام کتاب‌های جلد یکم و نام کسان جلد یکم دارد.

□ ۱۳۶۲هـ/ش / ۱۴۰۳ / ۱۹۸۳م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، ۳۲+۹۴۹ص.

[عارف نوشاهی]

۳۶/۲. جلد دوم:

فهرست ۱۳۴۲ نسخه از ۵۷۳ اثر فارسی به ترتیب این موضوعات: منطق، حکمت و فلسفه، ملل و نحل، کلام و عقاید. بدون نمایه.

□ ۱۳۶۳هـ/ش / ۱۴۰۵ / ۱۹۸۴م، همان ناشر، ۶+ ص ۹۲۰-۱۲۰۶.

[عارف نوشاهی]

۳۶/۳. جلد سوم:

فهرست ۵۷۱۵ نسخه از ۱۷۴۱ عنوان کتاب درباره عرفان. بدون نمایه.

۱. نسخه تایپ شده را مؤلف در کتابخانه گنج بخش، اسلام‌آباد به امانت گذارده بود و همان‌جا دیده‌ام، اکنون این نسخه را مؤلف پس گرفته است و نزد اوست.

۲. در شماره‌گذاری صفحات این جلد از سوی ناشر سهوی شده است. این جلد می‌بایستی از ص ۹۵۱ شروع می‌شد.

نسخه خطی هر کتاب با ذکر محل نگهداری آن ذکر شده است. گویا نوعی فهرست مشترک کتاب‌ها/نسخه‌های خطی عرفانی شبه قاره است.

□ پایان‌نامه دکتر ی زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، به راهنمایی دکتر حسن خطیبی، ۱۳۴۷هـ/ش / ۱۹۶۸م، چهار جلد، ۵۳۹+۵۱۶+۵۱۱+۳۷۶ص^۱.

[فارسی‌آموختگان، ۱۷۴-۱۷۲]

◀ منزوی، احمد

۳۶. فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان

[فارسی]

ص.ع. انگلیسی:

A Comprehensive Catalogue of Persian

Manuscripts in Pakistan

طرح بزرگ فهرست مشترک (Union Catalogue)

نسخه‌های خطی فارسی در کتابخانه‌های دولتی، نیمه دولتی، دانشگاهی، خانقاهی، مدرسه‌ای، شخصی که

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد در

۱۳۵۳هـ/ش / ۱۹۷۳م بدان پرداخته و فهرست‌نویسان

پاکستانی را در مناطق و شهرهای مختلف پاکستان به

فهرست‌برداری نسخه‌های خطی عربی، فارسی، اردو،

پنجابی، پشتو مأمور کرد و آنان برگه‌های فهرست را به

مرکز تحویل دادند. در ۱۳۵۵هـ/ش / ۱۹۷۵م آقای

احمد منزوی به اسلام‌آباد آمد و از سوی مرکز به

تألیف «فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی»

فرا خوانده شد. ایشان بر مبنای برگه‌های مذکور،

فهرست‌های چاپ شده پاکستان و همچنین نسخه‌های

فهرست نشده کتابخانه گنج بخش را ادغام کرده، به

ترتیب موضوعی فهرست مشترک را فراهم آوردند. هر

اثر فارسی در دو بخش فهرست شده است، بخش اول

کتاب‌شناسی است، یعنی نام/عنوان اثر، نام مؤلف،

تاریخ تألیف/زمان تألیف، فهرست فصول و ابواب و

عبارتی از آغاز. بخش دوم نسخه‌شناسی است که به

ترتیب تاریخ/زمان کتابت نسخه‌ها تنظیم شده است و

با ارجاع به نام داستان و جای آن در جلد ششم و توضیحی کوتاه از نقش «بازیگر»؛ ۴. فهرستواره کتاب‌های فارسی: داستان‌ها.

□ ۱۳۶۵هـ/ش/۱۴۰۷/۱۹۸۷م، همان ناشر، [۸] +
[عارف نوشاهی] ۴ ص ۹۲۳-۱۴۸۵.

۳۶/۷. جلد هفتم (بخش اول منظومه‌ها):

فهرست ۹۳۸ اثر از ۴۱۹ پدیدآورنده قرن‌های پنجم تا یازدهم هجری، با ذکر نسخه‌هایشان. این جلد متعلق به منظومه‌های فارسی است و ضمناً شرح منظومه‌ها نیز آمده است.

□ ۱۳۶۵هـ/ش/۱۴۰۶/۱۹۸۶م، همان ناشر، [۱۰] +
[عارف نوشاهی] ۹۶۲ ص.

۳۶/۸. جلد هشتم (بخش دوم منظومه‌ها):

فهرست ۸۲۲ عنوان کتاب از ۵۶۰ پدیدآورنده قرون دوازدهم تا چهاردهم هجری با ذکر نسخه‌هایشان. در بخش الفبایی علاوه بر منظومه‌هایی که تاریخ سرودن آن‌ها یا زمان تقریبی آن‌ها به دست نیامده، منظومه‌های تازه به دست رسیده که جای تاریخی آن‌ها گذشته بود، نیز آورده شده است. در این بخش ۴۳۴ عنوان کتاب با نسخه‌هایشان معرفی شده است.

در پایان دو نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌های جلد ۷ و ۸؛ ۲. نام نگارندگان جلد ۷ و ۸ با ذکر نام آثارشان.

□ ۱۳۶۶هـ/ش/۱۴۰۸/۱۹۸۷م، همان ناشر، ۱۰ +
[عارف نوشاهی] ۹۶۳-۱۶۷۵ ص.

۳۶/۹. جلد نهم (بخش سوم منظومه‌ها):

این جلد به جای فهرست نسخه‌ها، شامل دو نمایه است: ۱. فهرست سرآغازهای منظوم به ترتیب حروف اول هر مصراع. این سرآغازها علاوه بر فهرست مشترک پاکستان از چندین فهرست دیگر استخراج شده و مؤلف منابع خود را در دیباچه ذکر کرده است؛ ۲. فهرستواره کتاب‌های فارسی: دیوان‌ها.

□ ۱۳۶۳هـ/ش/۱۴۰۵/۱۹۸۴م، همان ناشر، ۸ +
ص ۲۱۳۲-۱۲۰۸. [عارف نوشاهی]

۳۶/۴. جلد چهارم:

فهرست ۲۳۶۹ نسخه از ۵۵۵ عنوان در موضوعات هندویی، فلسفه عملی، پیشه‌ها و آداب پیشه‌وران.

در پایان سه فهرست (نمایه) دارد: ۱. نام کتاب‌های جلد یکم تا جلد چهارم؛ ۲. نام نگارندگان با ذکر نام آثارشان در جلد یکم تا جلد چهارم؛ ۳. نام کسان عام و کاتبان جلد یکم تا جلد چهارم.

□ ۱۳۶۴هـ/ش/۱۴۰۵/۱۹۸۵م، همان ناشر، ۱۰ +
ص ۲۱۱۳-۲۸۰۴. [عارف نوشاهی]

۳۶/۵. جلد پنجم:

فهرست نسخه‌هایی از کتب نامه‌نگاری. مؤلف از این جلد به بعد در روش خود تغییر داده است. چهار جلد اول به ترتیب الفبایی در موضوعات بود، ولی از این جلد به بعد به ترتیب زمانی تألیف آثار است و آثاری که روزگار تألیف آن‌ها مشخص نبوده در بخشی به ترتیب الفبایی آمده است. بدین ترتیب در این جلد در بخش اول ۴۷۹ عنوان کتاب از ۳۵۲ پدیدآورنده از ق ۶ تا ق ۱۴ ثبت شده است. چون مؤلف برخلاف چهار جلد اول، شماره‌گذاری نسخه‌های معرفی شده را ترک کرده، شمار نسخه‌های معرفی شده در این جلد مشخص نیست. در بخش الفبایی ۱۳۸ عنوان کتاب با نسخه‌های خود معرفی شده است.

در پایان سه نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌های جلد پنجم؛ ۲. نام نگارندگان با ذکر نام آثارشان در جلد پنجم؛ ۳. فهرستواره کتاب‌های فارسی، در نامه‌نگاری و دبیری.^۱

۳۶/۶. جلد ششم:

فهرست ۱۴۲ عنوان کتاب از ۱۰۸ پدیدآورنده، با ذکر نسخه‌هایشان. در بخش الفبایی ۱۶۶ کتاب با نسخه‌هایشان معرفی شده است. این جلد متعلق به کتاب‌های داستان است.

در پایان چهار نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌های جلد ششم؛ ۲. نام نگارندگان جلد ششم؛ ۳. نام کسان افسانه‌ای

۱. شکل گسترده‌تر فهرستواره به صورت مجلدات جداگانه نیز چاپ شده است نک: فهرستواره کتاب‌های فارسی، تألیف احمد منزوی، ۸ جلد، تهران، ۸۲-۱۳۷۴هـ [نک: ش ۴۱].

عربی و آفریقایی و خاورمیانه، تاریخ اروپا و آمریکا، تاریخ خاور دور و اقیانوسیه، زندگی‌نامه سرایندگان، زندگی‌نامه پیران و دیگر بزرگان.

□ ۱۳۷۰ هـ/ش/۱۴۱۱ هـ/۱۹۹۱ م، همان ناشر، ۱۲+ ص ۱۶۳۲-۲۳۹۰. [عارف نوشاهی]

۳۶/۱۳. جلد سیزدهم:

فهرست نسخه‌های این موضوعات است: دانش‌های بلاغی (معانی و بیان، نقدهای ادبی و سرقات، بدیع و صنایع بدیعی، تاریخ‌سازی) ۸۳ کتاب از ۷۰ مؤلف و ۲۰ کتاب در بخش الفبایی؛ دستور زبان فارسی، ۶۸ کتاب از ۶۱ مؤلف و ۴۳ کتاب در بخش الفبایی؛ دستور زبان اردو و ترکی، ۳ کتاب از ۲ نویسنده، دستور زبان عربی به فارسی، ۱۳۶ کتاب از ۵۰ نویسنده و ۸۴ کتاب در بخش الفبایی؛ عروض و قافیه، ۴۵ کتاب از ۳۷ نویسنده و ۲۰ کتاب در بخش الفبایی.

در پایان دو نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌ها؛ ۲. نام نگارندگان با ذکر نام آثارشان در مجلد ۱۳. سپس «فهرستواره کتاب‌های فارسی: بلاغت، دستور زبان، عروض و قافیه» آمده است.

□ ۱۳۷۰ هـ/ش/۱۴۱۲ هـ/۱۹۹۲ م، همان ناشر، ۲۱+ ص ۲۳۹۱-۳۰۳۱. [عارف نوشاهی]

۳۶/۱۴. جلد چهاردهم، با اضافات و تجدید نظر و اهتمام عارف نوشاهی. فهرست نسخه‌های موضوعات معنّاء، ادبیات منثور (متون ادبی، امثال، مقامات، شوخی و هزل)، فرهنگ‌نامه‌ها، موسیقی، اصول حدیث و حدیث، اصول فقه و فقه، اوراد و ادعیه و تعویذات است.

در پایان دو نمایه از نام کتاب‌ها و نام نگارندگان با ذکر نام آثارشان دارد.

□ ۱۳۷۵ هـ/ش/۱۴۱۷ هـ/۱۹۹۷ م، همان ناشر، بیست و سه و ۹۴۵ ص. [عارف نوشاهی]

آنچه پیرامون فهرست مشترک چاپ شده است:

◀ انجم حمید

۳۷. راهنمای فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی [فارسی] پاکستان

□ ۱۳۶۷ هـ/ش/۱۴۰۸ هـ/۱۹۸۸ م، همان ناشر، ۱۱+ ص ۱۶۷۷-۲۳۵۰. [عارف نوشاهی]

۳۶/۱۰. جلد دهم:

فهرست نسخه‌هایی در این موضوعات: ۱. جغرافیا، ۹۳ کتاب از ۴۵ مؤلف و ۱۷ کتاب در بخش الفبایی؛ سفرنامه‌ها، ۲۹ کتاب از ۲۹ مؤلف؛ تاریخ (کلیات) ۱۹ کتاب از ۱۶ مؤلف و ۷ کتاب در بخش الفبایی؛ تاریخ جهان، ۵۳ کتاب از ۴۵ مؤلف و ۲ کتاب در بخش الفبایی؛ تاریخ ایران، ۴۹ کتاب از ۳۹ مؤلف و ۵ کتاب در بخش الفبایی؛ تاریخ پیامبران و اسلام و امامان، ۲۰۵ کتاب از ۱۵۷ مؤلف و ۸۱ کتاب در بخش الفبایی؛ تاریخ شبه قاره، ۳۰۱ کتاب از ۲۵۸ مؤلف و ۴۳ کتاب در بخش الفبایی؛ تاریخ افغانستان، ۳۶ کتاب از ۳۰ مؤلف و ۶ کتاب در بخش الفبایی؛ تاریخ آسیای میانه، ۹ کتاب از ۹ مؤلف؛ تاریخ عثمانیان، ۵ کتاب از ۴ مؤلف؛ تاریخ اروپا و آمریکا، ۶ کتاب از ۶ مؤلف.

در پایان دو نمایه نام نگارندگان با ذکر نام آثارشان و نام کتاب‌ها دارد.

□ ۱۳۶۷ هـ/ش/۱۴۰۸ هـ/۱۹۸۸ م، همان ناشر، ۱۴+ ص ۷۲۵. [عارف نوشاهی]

۳۶/۱۱. جلد یازدهم:

فهرست بخش‌های زیر است: زندگی‌نامه سرایندگان، ۵۲ کتاب از ۴۴ نویسنده و ۲ کتاب در بخش الفبایی؛ زندگی‌نامه پیران و دیگر بزرگان، ۳۹۵ کتاب از ۳۱۳ مؤلف و ۱۱۷ کتاب در بخش الفبایی.

در پایان دو نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌های جلد یازدهم؛ ۲. نام نگارندگان جلد یازدهم با ضبط نام آثارشان؛ سپس فهرستواره کتاب‌های فارسی: سفرنامه، جغرافیا، تاریخ (کلیات، تاریخ جهان، تاریخ ایران) آمده است. □ ۱۳۶۹ هـ/ش/۱۴۱۰ هـ/۱۹۹۰ م، همان ناشر، ۱۱+ ص ۷۲۷-۱۶۳۱. [عارف نوشاهی]

۳۶/۱۲. جلد دوازدهم:

این جلد فقط شامل فهرستواره کتاب‌های فارسی در این بخش‌هاست: تاریخ پیامبران و اسلام و امامان، تاریخ شبه قاره، تاریخ عثمانی و ترکیه، تاریخ کشورهای

ص.ع. انگلیسی:

Index of 14 vols. of Union Catalogues of Persian Manuscripts in Pakistan

دو نمایه دوره ۱۴ جلدی فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، اثر احمد منزوی است: ۱. نام کتاب‌ها شامل عنوان‌های متن، شرح، فرهنگ‌نامه، ترجمه، تضمین، تخریس، ردیه، پیروی و دوگانگی در نام و غیره؛ ۲. نام کسان شامل اشخاص اعم از مؤلف، مترجم، گردآورنده، شارح، مصحح، مهدی‌الیه، کاتب، کسان افسانه‌ای و ممدوحان. با نام کسان زمان آن‌ها نیز ضبط شده‌است و اگر کسی مؤلف بوده نام آثار او به جای ترتیب الفبایی به ترتیب جلدهای فهرست مشترک ذکر گردیده‌است.

□ ۱۳۷۷هـ/ ۱۴۱۹هـ/ ۱۹۹۸م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، شانزده + ۹۳۶ص. [عارف نوشاهی]

پاکستان نیز آمده‌است. نام‌های کتابخانه‌های پاکستان به شرح زیر است: انجمن ترقی اردو، کراچی؛ دانشگاه پنجاب، لاهور؛ مجموعه شیرانی در دانشگاه پنجاب، لاهور؛ کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور؛ مؤلفات خواجه سناءالله خراباتی، لاهور؛ گنج‌بخش، اسلام‌آباد؛ اسلامیه کالج، پشاور. طبق آمار مؤلف در ۶ جلد چاپ شده، روی هم ۴۹۰۲۲ نسخه معرفی شده‌است. □ مؤسسه فرهنگی منطقه‌ای (R.C.D)، تهران، ج ۱، ۱۳۴۸هـ/ ۱۹۶۹م، ۱۲+۷۱۸+۱۶ص؛ ج ۲، ۱۳۴۹هـ/ ۱۹۷۰م، در ۲ جزوه، ص ۱۴۸۹-۷۲۱، ص ۱۸۴۱-۱۴۹۰؛ ج ۳، ۱۳۵۰هـ/ ۱۹۷۱م، ص ۲۶۱۵-۱۸۳۵؛ ج ۴، ۱۳۵۱هـ/ ۱۹۷۲م، ص ۳۴۴۰-۲۶۱۷؛ ج ۵، ۱۳۵۱هـ/ ۱۹۷۳م، ص ۳۹۲۱-۳۴۴۱؛ ج ۶، ۱۳۵۳هـ/ ۱۹۷۴م، ص ۴۷۲۶-۳۹۳۰. [عارف نوشاهی]

◀ منزوی، احمد

۴۱. فهرستواره کتاب‌های فارسی [فارسی]
کتاب‌شناسی موضوعی آثار چاپی و خطی فارسی در کتابخانه‌های جهان است و تاکنون ۸ جلد آن منتشر شده‌است.^۱

جلد اول:

در این موضوع‌ها: سفرنامه، جغرافیا، داستان‌ها، کلیات تاریخ، تاریخ جهان؛

جلد دوم:

تاریخ ایران (شامل تاریخ خلیج فارس، افغانستان، تاجیکستان، آسیای میانه، قفقاز)، تاریخ شبه قاره؛ جلد سوم:

تاریخ پیامبران و امامان، زندگی‌نامه سراینندگان، زندگی‌نامه پیران و بزرگان؛

◀ مایل هروی، نجیب

۳۸. «یادداشت‌هایی بر هامش فهرست مشترک پاکستان»، در: دانش، فصلنامه راینی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران، اسلام‌آباد، ش ۴، ۱۳۶۴هـ/ ۱۹۸۶م، ص ۹۸-۶۹.

توصیف و نقدی بر سه جلد اول فهرست مشترک است.

◀ نوشاهی، عارف

۳۹. «پاکستان میں فارسی مخطوطات کا جائزہ»، در: فجر، نشریه راینی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران، اسلام‌آباد، دی ۱۳۶۲هـ/ ژانویه ۱۹۸۴م، ص ۴۸.

◀ منزوی، احمد

۴۰. فهرست نسخه‌های خطی فارسی [فارسی]

ص.ع. انگلیسی:

A Catalogue of Persian Manuscripts

فهرست مشترک موضوعی نسخه‌های خطی فارسی در جهان است و در آن نسخه‌هایی متعلق به کتابخانه‌های

۱. بعضی بخش‌های فهرستواره پیش‌تر به ضمیمه فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، تألیف احمد منزوی (نک: ش ۳۶/۶) نیز چاپ شده‌است.

- جلد چهارم: ریاضی و دفترداری، ستاره‌شناسی و اختربینی؛
- جلد پنجم: پزشکی و داروسازی، علوم طبیعی (جانورشناسی، گیاه‌شناسی، معدن‌شناسی)، کیمیا.
- هریک از این جلد‌ها دو نمایه جداگانه نام نگارندگان و نام کتاب‌ها دارد.
- ۱۳۸۰-۱۳۷۴ ه.ش، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، تهران، ج ۵-۱، ص ۴۱۷۲-۱. [عارف نوشاهی]
- جلد ششم: فلسفه - حکمت، فلسفه عملی.
- ۱۳۸۱ ه.ش، مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، تهران، ۹۰۹ ص. [عارف نوشاهی]
- جلد هفتم: عرفان - بخش اول.
- ۱۳۸۲ ه.ش، مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، تهران، ص ۸۱۶-۱. [عارف نوشاهی]
- جلد هشتم: عرفان - بخش دوم.
- ۱۳۸۲ ه.ش، مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، تهران، شصت و هفت + ص ۱۴۹۷-۸۱۷. [عارف نوشاهی]
- نقدی بر آن:
- ◀ آل داود، سید علی
۴۲. «کتابنامه بزرگ زبان فارسی»، در: معارف، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، دوره سیزدهم، ش ۳، آذر-اسفند ۱۳۷۵ ه.ش، ص ۳۸۶-۳۸۱.
- Mutiul Imam (مطیع الامام)
43. *A List of Manuscripts Microfilms Relating to the Firdawsiyya Order of Sufism*
- فهرست میکروفیلم ۶۰ نسخه خطی فارسی متعلق به طریقه سهروردیه (منسوب به شیخ نجم‌الدین طامه الکبری سهروردی). نسخه‌ها در کتابخانه‌های هند و
- میکروفیلم‌ها در کتابخانه دانشگاه کراچی و اداره آرشیو دولت پاکستان، کراچی نگهداری می‌شود.
- 1969, University of Karachi, Karachi, 14pp. [عارف نوشاهی]
- Riazul Islam (ریاض الاسلام)
44. *A Calendar of Documents of Indo-Persian Relations (1500-1750)*
- ۴۴/۱. جلد اول:
- فهرست مکاتبات بین پادشاهان، حاکمان و شاهزادگان هند و ایران و ماوراءالنهر و عثمانی و مکاتبه بین حاکمان محلی هند به ترتیب زمانی است.
۱. در روزگار بابر و همایون.
 ۲. روزگار اکبر.
 ۳. روزگار جهانگیر.
 ۴. روزگار شاهجهان.
 ۵. روزگار اورنگ‌زیب.
- مؤلف نامه‌ها، عرض داشت‌ها، فتح‌نامه‌ها و رقعات را با نام ارسال‌کننده، نام دریافت‌کننده، نام مُنشی، نام قاصد/پیام، تاریخ تحریر، محل صدور، سرآغاز، انجام، محل نگهداری، خلاصه مطالب و نظر خود فهرست کرده است. جمعاً ۲۷۶ نوشته فهرست‌برداری شده است.
- در پایان نمایه مشترک نام‌های جای‌ها و کسان و نوشته‌ها دارد.
- Vol. I: 1979, Iranian Culture Foundation, Tehran, Institute of Central & West Asian Studies, Karachi, xxviii +511pp. [عارف نوشاهی]
- ۴۴/۲. جلد دوم:
- در این جلد دوره‌های زیر در نظر گرفته شده است:
۶. روزگار پس از اورنگ‌زیب.
 ۷. مکاتبه با دکن.
 ۸. مکاتبه با ماوراءالنهر.

جلد پنجم: بخش اول: شعر فارسی تا ق ۵هـ؛ بخش دوم: شعر فارسی تا ق ۶ و ۷هـ؛ بخش سوم: اضافات و تصحیحات.

□ Vol. 1-5, 1927-1994, Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, London. [عارف نوشاهی]

ترجمه روسی:

◀ برگل، یو. ا.

۴۶. <ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری>
ترجمه بخش‌های علوم قرآنی و تاریخ عمومی و تاریخ پیامبران (صدر اسلام و جز آن) است.
□ [۱۳۵۱هـ.ش] / ۱۹۷۲م، دپارتمان مرکزی ادبیات شرقی، مسکو، ۲ ج.

ترجمه فارسی از روسی:

◀ یحیی‌آرین‌پور و سیروس ایزدی و کریم کشاورز

تحریر: احمد منزوی

۴۷. ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری، ترجمه یو. ا. برگل.

□ ۱۳۶۲هـ.ش، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، تهران، ۲ ج. [عارف نوشاهی]

۹. مکاتبه با عثمانی.

۱۰. مکاتبات متفرقه.

جمعاً ۲۲۴ نوشته فهرست‌برداری شده است.

در پایان نمایه مشترک نام جای‌ها و کسان و کتاب‌ها دارد. با نمونه‌ای از صفحات نسخ خطی.

□ Vol. II, 1982, Same Publishers, xxv +489pp. [عارف نوشاهی]

► Storey, C. A. (استوری، چارلز آمبروز)

45. *Persian Literature, A Bio-Bibliographical Survey*

بررسی نوشته‌های فارسی به ترتیب موضوعی (و در موضوعات به ترتیب زمانی) و شرح حال مؤلفان آن‌ها با ذکر چاپ‌ها و نسخه‌های خطی در کتابخانه‌های جهان. جلد‌های تاکنون منتشر شده به شرح زیر است:
جلد یکم: بخش اول: علوم قرآنی و تاریخ، بخش دوم: تذکره‌ها؛

جلد دوم: بخش اول: ریاضی، اوزان، نجوم، جغرافیا، بخش دوم: طب، بخش سوم: دایرة‌المعارف‌ها، فنون و صنایع، علوم، شعبه؛
جلد سوم: بخش اول: فرهنگ‌نامه‌ها، دستور زبان، عروض و قافیه؛
جلد چهارم: منتشر نشده؛

ه. نسخه‌های خطی چند زبانه

کتابخانه عمومی شرقی خدابخش، پتنا (هند) در ۱۹۸۴م «نخستین سمینار منطقه‌ای آسیای جنوبی درباره نسخه‌های خطی عربی و فارسی طب» را برگزار کرد. مقاله‌هایی که در آن سمینار قرائت شد، در این مجموعه گرد آمده است. مقالات مربوط به نسخ خطی پاکستان، به شرح زیر است:

۱. «دو نسخه نادر طبی گنجینه برکاتی پاکستان» / حکیم محمود احمد برکاتی، ص ۱۲۹-۱۴۰.
 ۲. «دو نسخه نادر طبی موزه ملی پاکستان» / قمر آستان خان، ص ۱۵۸-۱۴۱.
 ۳. «نسخه‌های چاپ نشده طب در کتابخانه‌های پاکستان» / احمد منزوی، ص ۸۴-۷۷.
 ۴. «نوادر طبی کتابخانه‌ها و مجموعه‌های شخصی پاکستان» / حکیم محمود احمد برکاتی، ص ۹۲-۸۵.
- [۱۳۶۷هش] / ۱۹۸۸م، خدابخش اورینتل پبلک لائبریری، پشه، صفحه‌گذاری مسلسل ندارد.
- [عارف نوشاهی]

◀ تسبیحی، محمد حسین

۵۱. «دیدار از کتابخانه‌های پاکستان» [فارسی] معرفی کتابخانه‌ها و فهرست پاره‌ای از نسخ در آن‌ها. در: وحید (به مدیریت سیف‌الله وحیدنیا)، تهران، سال ۱۰ تا ۱۴، ش مسلسل ۱۰۶ تا ۱۹۱، ۵۵-۱۳۵۱هش، ۱۵۰ص. [کتابنامه، ۷۹]
- بعداً مقاله‌های مذکور در مجموعه‌ای گرد آمد. نک: تسبیحی، کتابخانه‌های پاکستان (ش ۵۲).

◀ افشار، ایرج

۴۸. «نسخ خطی در پاکستان» [فارسی] مؤلف در حین مسافرت خود به پاکستان نسخه‌های عربی و فارسی را در کتابخانه‌های متعدد دیده و برخی نسخه‌های مهم را، از کتابخانه‌های زیر، در این مقاله معرفی کرده است: موزه ملی پاکستان، کراچی؛ انجمن ترقی اردو، کراچی؛ بنیاد ادبی بورد، حیدرآباد؛ مجموعه محمد حنیف صدیقی، حیدرآباد؛ دانشگاه پنجاب، لاهور؛ مجموعه حکیم محمد نبی خان جمال سویدا، لاهور؛ موزه پشاور؛ مجموعه دکتر محمد سلیم خان پشاور؛ اسلامیه کالج، پشاور؛ مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، راولپندی.
 - در: یغما، تهران، ۱۳۵۲هش، جلد ۲۶.
 - در: بیاض سفر، تألیف ایرج افشار، انتشارات توس، تهران، ۱۳۵۴هش، ص ۲۰۸-۱۹۴.
- [عارف نوشاهی]

◀ افشار، ایرج

۴۹. «چیده چیده از سفر پاکستان» [فارسی] □ در: یغما، تهران، ۱۳۵۳هش، جلد ۲۷، ص ۱۵۶-۱۶۱.
- [سزگین، ۶۶]

◀ بیدار، عابد رضا (مدیر)

۵۰. طب اسلامی بر صغیر مین [اردو] ص.ع. انگلیسی:

خطی کتابخانه‌های پاکستان مأموریت داد. او درباره هر نسخه اطلاعاتی به شرح زیر فراهم آورد: نام کتاب، مؤلف، زبان، شمار صفحات، محل تحریر، نام کاتب، اندازه، شمار سطور در صفحه، نوع خط، کیفیت. اما ترتیبی در فهرست‌برداری ملحوظ نشد. آن‌چه مؤلف فهرست‌برداری کرد اکنون به صورت دست‌نویس در دفتری جلدشده در کتابخانه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد موجود است. برای هر کتابخانه فهرست جداگانه‌ای تهیه شده که تفصیل هر یکی به شرح زیر است:

۵۳. فهرست کتب موجوده کتب‌خانه حضرت سید مصری شاه رضوی، نصرپور سندھ، ۱۵ص.
فهرست ۲۲۳ نسخه عربی، فارسی، سندی، سرائیکی و اردو.

۵۴. فهرست کتب موجوده کتب‌خانه جامعه الراشدیه، پیرگوٹھ درگاه شریف پیرپگاڑو خیرپور میرس سندھ، ۲۵ص.

فهرست ۳۶۶ نسخه عربی، فارسی، اردو و سندی.
۵۵. فهرست کتب موجوده کتب‌خانه سعدیه، خانقاه سراجیه مجددیه، گنبدیان شریف، ضلع میانوالی، ۱۰ص.

فهرست ۱۵۰ نسخه عربی، فارسی، اردو و پنجابی.
۵۶. فهرست کتب موجوده کتب‌خانه خانقاه مولینا محمد علی، مکھڑ شریف، ضلع کیمبل‌پور، ۴۲+۳۲ص.
فهرست ۶۳۱+۴۸۰ نسخه عربی، فارسی، پنجابی و سرائیکی.

۵۷. فهرست کتب موجوده خانقاه تونسہ شریف، ضلع دیره غازي خان، ۲۸ص.

فهرست ۴۲۱ نسخه ترکی، سرائیکی، عربی، فارسی و اردو.

۵۸. فهرست کتب موجوده کتب‌خانه قاضی محمد عبداللہ، مانسہرہ، ضلع ہری پور ہزارہ، ۲ص.

فهرست ۲۰ نسخه عربی و فارسی و اردو.
۵۹. فهرست کتب موجوده کتب‌خانه کاظمیہ، ٹھنگر، مظفرآباد، آزاد کشمیر، ۱ص.

فهرست ۱۱ نسخه فارسی و اردو.

◀ تسبیحی، محمد حسین

۵۲. کتابخانه‌های پاکستان [فارسی]

ص.ع. انگلیسی: *Libraries of Pakistan*

۵۲/۱. جلد یکم:

مؤلف در مقدمه می‌نویسد که او در حین اقامت شش ساله خود در پاکستان از ۲۸۵ کتابخانه دولتی، غیر دولتی، شخصی، خانقاهی و مدرسه‌ای دیدار کرد و در این کتابخانه‌ها ۹۳،۵۰۸ نسخه خطی و ۱،۸۲۷،۷۶۵ کتاب چاپی وجود دارد (ص ۱۶).

در این جلد ۲۵۷ کتابخانه همراه با فهرست بسیار کوتاه نسخ خطی عربی، فارسی و اردو و زبان‌های محلی پاکستان (پنجابی، پشتو، سندی، بلوچی...) بدون ترتیب مشخصی معرفی شده است.

در پایان شش نمایه دارد: ۱. فهرست موضوعات نسخه‌های خطی؛ ۲. فهرست اسامی و کلماتی که از روی نشان مهرها خوانده شده است؛ ۳. فهرست نام‌های نسخه‌های خطی و کتاب‌های چاپی و رسایل؛ ۴. فهرست نام‌های اشخاص و قبایل و فرقه‌ها و سلسله‌ها؛ ۵. فهرست نام کتابخانه‌ها و کتاب‌فروشی‌ها؛ ۶. فهرست نام‌های جای‌ها.

از صفحه ۴۹۵ تا ۵۱۳ «فهرست الفبایی نام‌های کتابخانه‌هایی که نسخه خطی دارند و در جلد دوم کتابخانه‌های پاکستان آن‌ها را با نسخه‌های مشروحاً معرفی خواهیم کرد» آمده است. در این فهرست نام ۳۵۰ کتابخانه و مالک آن، نشانی کتابخانه و شمار نسخه‌ها ذکر شده است.

□ [۱۳۵۵هـ/ ۱۳۹۷هـ/ ۱۹۷۷م، به مناسبت پنجاهمین سال شاهنشاهی پهلوی و صدمین سال تولد قائد اعظم محمدعلی جناح بنیانگذار پاکستان، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، هفده + ۵۱۳ xii ص. [عارف نوشاهی]

◀ خطیب رحمانی، عبدالعزیز

در ۵۵-۱۳۵۴هـ/ ۷۶-۱۹۷۵م اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، مؤلف را به تهیه سیاهه‌ای از نسخ

تحقیق نسخه‌های خطی؛ ۳. مجموعه‌های نسخه‌های خطی در پاکستان؛ ۴. اصول فهرست‌نویسی و فهرست مشترک نسخه‌های خطی. در بخش سوم ۵ مقاله مربوط به فهرست نسخه‌های خطی به‌شرح زیر است:
۱. بررسی گنجینه‌های نسخ خطی در پاکستان/ عبدالجبار شاکر؛

۲. گنجینه مخطوطات موزه ملی [پاکستان، کراچی]/ سید محمد شاه بخاری؛

۳. گنجینه‌های مخطوطات پاکستان، در بهاول‌پور و نواحی/ عبدالرشید رحمت؛

۴. گنجینه‌های مخطوطات لاهور/ جمیل احمد رضوی؛
۵. بخش مخطوطات بیت‌الحکمه، دانشگاه همدرد [کراچی]/ خضر نوشاهی.

□ ج ۳۵، ش ۳-۲؛ جمادی‌الثانی- ذی‌قعدة ۱۴۱۸هـ/ اکتبر- دسامبر ۱۹۹۷م و ژانویه- مارس ۱۹۹۸م، ۲۲۴ص. [عارف نوشاهی]

◀ شهاب، مسعود حسن (مدیر)

۶۳. الزبیر [اردو]

ویژه‌نامه‌ای درباره کتابخانه‌ها، در ۷ بخش:

۱. افادیت و اهمیت و تاریخ کتابخانه‌ها، شامل ۸ مقاله.

۲. کتابخانه‌های هندوستان، شامل ۱۷ مقاله.

۳. کتابخانه‌های پاکستان، شامل ۱۲ مقاله. در هر یک از مقاله‌ها، کتابخانه‌ای با درج فهرست نسخه‌های خطی و کتب کمیاب معرفی شده‌است. عنوان مقالات و نام نویسنده‌ها به‌شرح زیر است:

۱. کتابخانه ملی پاکستان/ اشرف علی.

۲. کتابخانه‌های دینی سیند/ رحمت فرخ‌آبادی.

۳. کتابخانه‌های سکر/ رحمت فرخ‌آبادی.

۴. نوادر علمی اوج شریف/ مسعود حسن شهاب.

۱. مؤلف اصطلاح «هند و سیند» را به‌لحاظ پیشینه تاریخی این دو سرزمین به‌کار برده‌است. در این مقاله کتابخانه‌های پنجاب نیز آمده‌است.

◀ دانش‌پژوه، محمدتقی

۶۰. «از چند کتابخانه هند و سیند»^۱ [فارسی]

سیاهه الفبایی ۳۲ نسخه خطی عربی و فارسی در کتابخانه‌های مختلف پاکستان و هند است. نسخه‌ها متعلق به موزه ملی پاکستان، کراچی؛ مکتبه علما آکادمی، لاهور؛ مجموعه حکیم محمد نبی خان جمال سویدا، لاهور؛ مجموعه وحیدقریشی، لاهور؛ کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور؛ نواب تاج‌پور حاجی نور احمد خان، حیدرآباد سیند؛ پیر محمد اسحاق جان سرهندی، میر پورخاص و کتابخانه دکتر ذاکر حسین در جامعه ملیه، دهلی هند است.

□ ۱۳۵۸هـ، در: نسخه‌های خطی، دفتر دهم، ص ۲۸۶-۲۸۱. [عارف نوشاهی]

◀ رضوی، سید جمیل احمد

۶۱. «مخطوطات تقویم و ستاره‌شناسی (کتابیاتی جائزه)» [اردو]

فهرست مشترک و الفبایی نسخه‌های خطی عربی و فارسی در موضوعات تقویم و ستاره‌شناسی است. نسخه‌ها متعلق به کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور (۱۱۰ نسخه)، کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور (۲۷ نسخه) و کتابخانه مولوی محمد شفیع، لاهور (فقط ۷ نسخه فارسی) است. مجموعاً ۱۱۲ نسخه فارسی و ۳۲ نسخه عربی فهرست شده‌است. موضوعات عبارت است از: تقویم، نجوم، هیئت، اسطرلاب، آلات فلکی. □ در: مجله تحقیق، نشریه کلیه علوم اسلامی و ادبیات شرقیه، پنجاب یونیورسیتی، لاهور، ج ۳، ش ۱، ۱۹۸۰م؛ ص ۴۷-۱. [عارف نوشاهی]

◀ ساجد الرحمان، صاحبزاده (مدیر)

۶۲. فکر و نظر، ویژه‌نامه «مخطوطات» [اردو]

مجموعه مقالاتی که در سمینار ملی نسخه‌های خطی، برگزار شده در اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، ۴-۶ تیر ۱۳۷۵هـ / ۲۷-۲۵ ژوئن ۱۹۹۶م ارائه گردید. در ۴ بخش: ۱. اهمیت نسخه‌های خطی؛ ۲. روش

۵. کتابخانه آزاد/ آغا محمد باقر.
۶. کتابخانه عمومی پنجاب/ سید اسرار زیدی.
۷. کتابخانه دیال سنگ، لاهور، قادر حسن.
۸. کتابخانه اسلامیہ کالج، پشاور/ خ. ب. نسیم.
۹. کتابخانه مرکزی، بهاولپور/ علی احمد رفعت.
۱۰. کتابخانه دانشگاه کراچی/ محمد عثمان.
۱۱. برخی چاپ‌های قدیم اردو در کتابخانه دانشگاه کراچی/ فضل الله فاروقی.
۱۲. چاپ‌های کمیاب در کتابخانه هستاریکل سوسائتی (انجمن تاریخ)، کراچی/ فضل الله فاروقی.
۴. گنجینه‌های نسخه‌های خطی، شامل ۶ مقاله:
 ۱. خزائن مخطوطات کتب‌خانه وان میانه شریف/ مولوی محمد شفیع.
 ۲. دو کتابخانه خصوصی کراچی (محمد ایوب قادری و سید محمد بیدری)/ ثناء الحق.
 ۳. مخطوطات کتب‌خانه مظهر العلوم، کراچی/ مولانا عبدالرشید نعمانی.
 ۴. گنجینه‌ای نادر از مخطوطات (گنجینه مولوی شمس‌الدین در موزه ملی پاکستان، کراچی)/ مولانا عبدالحلیم چشتی.
 ۵. گنجینه‌ای نادر از خطوط و رقعات در موزه ملی پاکستان، کراچی/ محمد ایوب قادری.
 ۶. گنجینه خان بهادر مولوی ظفر حسن مرحوم/ محمد ایوب قادری.
۵. علاقه به جمع‌آوری کتب، شامل ۵ مقاله.
۶. کتابخانه‌های خارج از کشور، ۳ مقاله.
۷. متفرقات، ۱۰ مقاله. بدون نمایه.
- در: الزبیر، کتب‌خانه نمبر (۱۱)، [۱۳۴۶هـ.ش]/ [عارف نوشاهی] ۱۹۶۷م، ۶۳۲ص.
- ◀ صدیقی، غلام حسین
۶۴. گزارش سفر هند
- فهرست کوتاه نسخه‌های خطی عربی و فارسی که مؤلف ایرانی در حین بازدید برخی کتابخانه‌های هند
- ◀ نذر احمد، حافظ
۶۶. جائزه مدارس عربیه مغربی پاکستان [اردو]
- ◀ عطاردی، عزیز الله
۶۵. سیری در کتابخانه‌های هند و پاکستان [فارسی]
فهرست نسخه‌های خطی عربی و فارسی برخی از کتابخانه‌های هند و پاکستان و بنگلادش. نام‌های کتابخانه‌های پاکستان بر حسب شهرها به قرار زیر است:
پشاور: اسلامیہ کالج، پشتو آکادمی، فضل صمدانی، موزه پشاور؛
حیدرآباد: دانشگاه سبکد، سبندی ادبی بورد، سید محب‌الله شاه، میرزا عباس علی بیگ؛ منصوره؛
راولپنڈی: سرهنگ عبدالعزیز؛
کراچی: انجمن ترقی اردو، بانک مرکزی (National Bank)، سرهنگ خواجه عبدالرشید، سید حسام‌الدین راشدی، ملی لیاقت (National Liaquat Library)، موزه ملی پاکستان؛ ممتاز حسن؛
لاهور: دانشگاه پنجاب، مولوی محمد شفیع، عمومی پنجاب، چند کتابخانه خصوصی؛
ملتان: سید رمضان شاه گردیزی.
- ۱۳۷۶هـ.ش/ [۱۹۹۷م]. انجمن مخطوطات ایران و انتشارات عطارد، تهران، ۴۹۷ص. [عارف نوشاهی]

□ 1985, IInd ed. Mansell Publishing Limited, London and New York, xxi +634pp.

[عارف نوشاهی؛ نسیم فاطمه، ۳۲۳-۳۲۱]

► Riaz Ahmad (ریاض احمد)

68. *Central Asian Manuscripts in Peshawar*^۱

فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی و فارسی در کتابخانه‌های پشاور (از آن جمله: اسلامیه کالج و دانشگاه پشاور). ترتیب موضوعات و شمار نسخه‌ها به شرح زیر است: تفسیر، ۵۳ نسخه؛ حدیث، ۴۶ نسخه؛ فقه، ۸۱ نسخه؛ تصوف، ۶۵ نسخه؛ کلام و علوم اسلامی، ۵۵ نسخه؛ زبان‌شناسی/لغت‌نامه‌ها، ۴۹ نسخه؛ علوم خالص (طب، ریاضی، نجوم، فلسفه)، ۵۲ نسخه؛ ادبیات، ۳۴ نسخه؛ تاریخ، ۳۴ نسخه. جمعاً ۴۶۹ نسخه. بدون نمایه.

□ 1997, A Dissertation Submitted to Area Study Centre (Central Asia), University of Peshawar for the Degree of Doctor of Philosophy, xvii+551pp.

نسخه تایپ‌شده. [گنج بخش]

۱. مؤلف در عنوان کتاب قید «آسیای میانه» را بی‌مورد آورده است؛ در آن کتاب‌هایی از مؤلفان غیر آسیای میانه نیز جای داده شده است.

کتابی در تاریخچه و معرفی مدارس دینی پاکستان. در ص ۶۸۰-۶۷۲، در فصلی به عنوان «کتب خطی»، سیاهه موضوعی ۱۰۷ نسخه خطی عربی، فارسی، اردو، سنّدی و پنجابی موجود در کتابخانه‌های مدارس مذکور نیز مندرج گردیده است. ترتیب موضوع‌ها و آمار نسخه‌ها به شرح زیر است: قرآن مجید و تفسیر، ۸ نسخه؛ حدیث و شرح حدیث، ۷ نسخه؛ عقاید و فقه، ۱۴ نسخه؛ عرفان و اخلاق و مواعظ، ۲۸ نسخه؛ تاریخ و سیرت، ۸ نسخه؛ منطق و حکمت، ۷ نسخه؛ ادب و انشا، ۱۱ نسخه؛ طب، ۱۰ نسخه؛ هیئت و هندسه، ۳ نسخه؛ متفرقه، ۱۱ نسخه.

□ ۱۳۹۲/۵/۱۹۷۲م، مسلم آکادمی، لاهور، ۸۰۳ص. [گنج بخش]

► Marshall, D. N. (مارشال)

67. *Mughals in India, A Bibliographical Survey of Manuscripts*

فهرست مشترک و درهم‌کرد ۲۱۰۵ نسخه خطی از آثار دوره تیموریان هند است که به زبان‌های عربی، فارسی، سانسکریت، هندی، سنّدی، پنجابی، پشتو، بلوچی، کشمیری، اودی، مگدی، راجستانی، اوزبک، اردو نگاشته شده و در کتابخانه‌های جهان موجود است. فهرست برحسب نام مؤلفان تنظیم شده است و به محل نگه‌داری آثار اشاره شده است. در پایان ۲ نمایه موضوعات و نام کتاب‌ها آمده است.

III. کتاب‌شناسی‌های منفرد

(به ترتیب نام افراد)

- الف. احمد رضا خان بریلوی
- ب. حافظ شیرازی
- ج. سعدی شیرازی
- د. سناء الله خراباتی
- ه. شریف احمد شرافت نوشاهی
- و. عبداللطیف بتایی
- ز. علاءالدوله سمنانی
- ح. حضرت علی بن ابی طالب (ع)
- ط. علی هجویری و کشف المحجوب

III. کتاب‌شناسی‌های منفرد

(به ترتیب نام افراد)

الف. احمد رضا خان بریلوی

◀ بهاری، محمد ظفرالدین

۶۹. المجلد المعد لتألیفات المجدد = ۱۳۲۷ هـ [اردو]

کتاب‌شناسی تألیفات مولانا احمد رضا خان بریلوی (۱۳۴۰-۱۲۷۲ هـ / ۱۹۲۱-۱۸۵۶ م)، به ترتیب سال تألیف. در آن جمعاً ۳۵۰ تألیف^۱ معرفی شده که در هنگام تألیف کتاب‌شناسی (۱۳۲۷ هـ) از آن میان ۲۴۷ تألیف هنوز به صورت خطی و دست‌نویس بوده و بقیه چاپ شده بود. در این کتاب‌شناسی ۱۰۰ عنوان کتاب عربی، ۲۷ عنوان کتاب فارسی و ۲۲۳ عنوان کتاب اردو ثبت شده است.

◻ ۱۳۹۴ هـ / ۱۹۷۴ م، مرکزی مجلس رضا، لاهور، ۳۲ ص.

[عارف نوشاهی]

حافظ در مجله‌های انتشار یافته در پاکستان (فقط چند شماره از مجله دانش و هلال و پاکستان مصور فهرست برداری شده)، فهرست نسخه‌های خطی مربوط به حافظ شیرازی با ذکر مشخصات و محل نگه‌داری و شماره آن‌ها در پاکستان، ص ۸۸-۲۴ که این قسمت عیناً از فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، تألیف احمد منزوی رونویسی شده است، کلیشه صفحه عنوان ترجمه‌های دیوان حافظ به دیگر زبان‌های جهان.

◻ مهرماه ۱۳۸۰ هـ / اکتبر ۲۰۰۱ م، به مناسبت روز حافظ، پیوست مجله پیغام آشنا، ش ۷، انتشارات رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران، اسلام‌آباد، ۹۰ [۴۲+ ص، تصاویر.

[عارف نوشاهی]

ب. حافظ شیرازی

◀ مصطفوی سبزواری، رضا

۷۰. حافظ پژوهی در پاکستان [فارسی]

ص.ع. انگلیسی:

A Brief Survey of Research on Hafiz in Pakistan

فهرست شهرهای پاکستان با ذکر کتابخانه‌های دارای نسخ خطی دیوان حافظ و شرح‌های آن؛ کتاب‌شناسی بعضی از ترجمه‌ها و شرح‌های دیوان حافظ در پاکستان (چاپی)؛ مشخصات چند چاپ دیوان حافظ یا منتخبات او در پاکستان؛ بعضی مقاله‌ها درباره

ج. سعدی شیرازی

◀ منزوی، احمد

۷۱. سعدی بر مبنای نسخه‌های خطی پاکستان [فارسی]

ص.ع. انگلیسی:

Sadi Through the Manuscripts of Pakistan

فهرست توصیفی ۱۱۶۴ نسخه خطی موجود در ۲۲۶

۱. در ماهنامه میزان، بمبئی، ویژه‌نامه امام احمد رضا، شمار تألیفات او به ۶۵۰ عنوان رسیده است. اکنون بسیاری از آثار امام احمد رضا خان به حلیه طبع آراسته شده است.

در ابتدا علاوه بر مقدمه مؤلف به فارسی، مقدمه مشترک سید نواب شاه و حافظ سید شاه و مقدمه‌ای به قلم سید ریاض حسین شاه خراباتی در شرح حال و وصف خواجه خراباتی نیز دارد.

در پایان فهرس ششگانه (نمایه‌ها) دارد: ۱. فهرست موضوعات نسخه‌های خطی؛ ۲. نام‌های نسخه‌ها و کتاب‌ها و رساله‌ها و جزوه‌ها؛ ۳. نام‌های کاتبان و خطاطان؛ ۴. نام‌ها و الفاظ و کلمات و ماده‌تاریخ‌هایی که از روی نشان مهرها خوانده شده؛ ۵. نام اشخاص، شاعران، مؤلفان، مترجمان، شارحان؛ ۶. نام جای‌ها. □ ۱۳۵۱ هـ/ش ۱۹۷۲ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، راولپندی، پنجاه و هفت و ۲۲۲+۱۰۶ (نمونه‌ها) + xii ص. [عارف نوشاهی]

ه. شریف احمد شرافت نوشاهی

◀ مجددی، محمد اقبال

۷۳. احوال و آثار سید شرافت نوشاهی [اردو]

سید شریف احمد شرافت نوشاهی (۱۴۰۳-۱۳۲۵ هـ/ ۱۹۸۳-۱۹۰۸ م) یکی از روحانیون و پیران طریقه نوشاهی و صاحب آثار متعدّد بود. در این رساله نخست شرح احوال و تاریخچه مولد او و پس از آن کتاب‌شناسی موضوعی مؤلفات او به زبان‌های عربی، فارسی، اردو و پنجابی آمده است. در دو بخش:

۱. تصنیفات: تفسیر، حدیث، فقه، مناظره، تصوف، تاریخ و تذکره، فضائل و مناقب، نسب‌نامه‌ها و شجره‌نامه‌ها، احوال شخصی (مجموعه نامه‌ها، روزنامه‌ها، سفرنامه‌ها)، اوراد و عملیات، ادب، تحقیق و تنقید، طب، متفرقه. در این بخش جمعاً ۱۲۹ عنوان کتاب معرفی شده که از آن میان ۱۱۷ عنوان دست‌نویس و ۱۲ عنوان چاپی است.

۲. گردآورده‌ها: علوم قرآنی، فقه، تصوف، تاریخ و تذکره، مکتوبات، سفرنامه، نسب‌نامه و شجره‌نامه، اوراد و عملیات، ادب، فرهنگ‌نامه، طب، متفرقه. در مجموع ۴۸ کتاب، ۴۴ دست‌نویس و ۴ چاپ شده.

کتابخانه پاکستان است. تمام نسخه‌ها مربوط به آثار شیخ سعدی شیرازی (د: ۵۶۹۱/۱۲۹۲ م) و شرح‌ها و فرهنگ‌نامه‌ها و ترجمه‌ها و تضمین‌ها و گزیده‌ها و تتبع‌های آن‌هاست. این فهرست چیده‌ای از مجلّات فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، تألیف احمد منزوی است.

در پایان پنج نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌ها با ضبط نام مؤلف؛ ۲. نام کسان و کاتبان؛ ۳. نام فهرست‌نگاران و راویان نسخه‌ها به ترتیب شمار کار آنان؛ ۴. نام جای و کسان دارنده نسخه‌ها؛ ۵. نام شهرها به ترتیب شمار بیشتر نسخه‌ها.

□ ۱۳۶۳ هـ/ش ۱۴۰۵/۱۹۸۵ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، به مناسبت هشتصدمین سالگرد تولّد شیخ اجل سعدی شیرازی، چهارده و ۲۱۹ ص. [عارف نوشاهی]

د. سناء الله خراباتی

◀ تسبیحی، محمدحسین

۷۲. فهرست نسخه‌های خطی خواجه سناء الله خراباتی [فارسی]

ص.ع. انگلیسی:

Catalogue of the Manuscripts of Khwajah Sanā Allah Kharābātī

فهرست مشروح و الفبایی ۵۲ تألیف خواجه سناء الله خراباتی قادری (۱۲۲۴ هـ طنگاه در نواحی سری‌نگر- زنده در: ۱۲۹۷ هـ، مدفون جلال‌پور جتان در نواحی گجرات)، که به صورت نسخه خطی باقی مانده است و در تحویل یکی از نوادگان او، مرحوم سید ریاض حسین شاه خراباتی، لاهور بوده است. خواجه خراباتی در موضوعات متفرقه ۱۰۲ کتاب تألیف کرد که از آن میان ۵۰ کتاب مفقود شده است و ۵۲ کتاب موجود بوده و کتاب حاضر فهرست همان نسخه‌های موجود است. از آن جمله ۵۰ کتاب به فارسی و ۲ کتاب به زبان کشمیری، ۸ اثر به نثر و ۴۴ اثر به نظم است.

عبداللطیف بتائی (د: ۱۱۶۵هـ) از صوفیان نامدار سِند و کلام او. در باب اول ۳۱ نسخه خطی شاه جو رساله [رساله شاه، از مؤلفات بتائی به زبان سِندی] معرفی شده است.

□ [۱۳۵۶هـ ش] / ۱۹۷۷م، انستی تیوت آف سندها- لوجی، سندھ یونیورسٹی، جام شورو، ۱۵۶ص.
[دانشگاه کراچی]

ز. علاءالدوله سمنانی

◀ مایل هروی، نجیب

۷۶. «کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی آثار علاءالدوله سمنانی» [فارسی]

کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی آثار عربی و فارسی علاءالدوله سمنانی (۷۳۶-۷۶۵هـ / ۱۳۳۵-۱۴۲۶م). در ۲ بخش: بخش یکم: ۴۷ اثر شیخ به ترتیب الفبایی؛ بخش دوم: شناسایی دو کتاب که به خطا به شیخ منسوب شده. مؤلف در نسخه‌شناسی آثار شیخ توجه به تمام نسخه‌های شناسایی شده در کتابخانه‌های جهان از جمله پاکستان داشته است.

□ در: کتاب‌شناسی (به مدیریت اختر راهی، عارف نوشاهی)، اسلام‌آباد، ۱۹۸۶م، ش ۱، ص ۱۹۸-۱۵۶.
[عارف نوشاهی]

ح. علی بن ابی طالب(ع)

◀ مصطفوی سبزواری، رضا

۷۷. پژوهش‌های علی‌شناسی در پاکستان [فارسی] ص. ع. انگلیسی:

A Brief Survey of Research on Hazrat Ali (A. S.) in Pakistan

بخش سوم کتاب «فهرست بعضی از نسخه‌های خطی (مستقل یا بخشی از یک نسخه درباره حضرت علی(ع) در پاکستان)» (ص ۷۷-۵۱) است که بیشتر برگرفته از فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان (نک:

تمام کتاب‌های مذکور در این کتاب‌شناسی در کتابخانه مؤلف واقع در ساهن پال شریف، ضلع منڈی بهاءالدین موجود است.

□ چاپ اول: ۱۳۹۱هـ / ۱۹۷۱م، دارالمؤرخین، لاهور، ۶۴ص.
[عارف نوشاهی]

□ چاپ دوم: ۱۴۰۳هـ / ۱۹۸۲م، در شریف التواریخ، تألیف شریف احمد شرافت نوشاهی، جلد دوم، حصه دوم، ص ۱۸۹۵-۱۸۲۷. این چاپ افزوده‌ها دارد و در بخش تصنیفات جمعاً ۱۵۸ کتاب (۱۴۰ عنوان دست‌نویس، ۱۸ عنوان چاپی) و در بخش گردآورده‌ها ۶۲ کتاب (۵۵ عنوان دست‌نویس، ۷ عنوان چاپی) معرفی شده است.
[عارف نوشاهی]

◀ نوشاهی، شریف احمد شرافت

۷۴. ریاض العلوم
فهرست / کتاب‌شناسی تألیفات شریف احمد شرافت نوشاهی (۱۴۰۳-۱۳۲۵هـ / ۸۳-۱۹۰۸م). در ۳ بخش:
۱. تصنیفات و تألیفات شرافت نوشاهی به ترتیب سال تألیف، ۱۴۶ کتاب.

۲. گردآورده‌های او، به ترتیب موضوعات، ۴۶ کتاب.

۳. دست‌نویس‌های او از تألیفات و گردآورده‌های خود و دیگران، ۳۲۶ کتاب.

در هر سه بخش کتاب‌ها / نسخه‌ها به اردو، پنجابی، عربی و فارسی است.

تمام کتاب‌های مذکور در کتابخانه شخصی مؤلف در ساهن پال شریف، ضلع منڈی بهاءالدین موجود است.
□ دست‌نویس به خط مؤلف مورخ ۲۰ رمضان ۱۳۸۸هـ در کتابخانه مؤلف، ساهن پال شریف، ۱۲۷ص.

و. عبداللطیف بتایی

◀ جونيجو، عبدالجبار

۷۵. لطیفیات - شاه عبداللطیف پتائی جی سوانح حیات کلام (چیل - اچپیل) جی بلیوگرافی [سِندی] کتاب‌شناسی کتاب‌های چاپی و خطی درباره شاه

۷۸. «کشف المحجوب هجویری: مخطوطات، مطبوعه نسخون اور تراجم کاکتاییاتی جائزه» [اردو] معرفی ۵۳ نسخه خطی از کتاب کشف المحجوب (فارسی) تألیف شیخ ابوالحسن علی بن عثمان بن ابی‌علی جلابی هجویری (ق ۵۵ هـ) در کتابخانه‌های مختلف جهان که از آن جمله ۲۶ نسخه متعلق به کتابخانه‌های پاکستان است. نخست نسخه‌های تاریخ‌دار به ترتیب زمان معرفی شده، سپس نسخ بی‌تاریخ به ترتیب کشورها (محل نگهداری) آمده است (ص ۱۵۰-۱۳۸).

□ در: کتاب‌شناسی (به مدیریت اختر راهی، عارف نوشاهی)، اسلام‌آباد، [۱۳۵۵ هـ ش] / ۱۹۸۶ م، ش ۱، ص ۱۵۵-۱۳۲. [عارف نوشاهی]

ش ۳۶) است. مؤلف بخش نشانی نسخه را حذف کرده و معلوم نمی‌شود که نسخه معرفی شده در کدام کتابخانه پاکستان نگهداری می‌شود.

□ اسفند ۱۳۸۰ هـ ش / ۲۰۰۲ م، به مناسبت سال امام علی (ع)، پیوست مجله پیام آشنا، ش ۸، انتشارات رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، اسلام‌آباد و سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، [تهران].

[عارف نوشاهی]

ط. علی هجویری و کشف المحجوب

◀ تسبیحی، محمدحسین
ترجمه عارف نوشاهی

IV. فهرست‌های نمایشگاه‌ها

(به ترتیب محل برگزاری و سپس به ترتیب زمان برگزاری نمایشگاه)

الف. اتمک

ب. اسلام‌آباد

ج. پشاور

د. حیدرآباد

ه. کراچی

و. لاهور

ز. ملتان

IV. فهرست‌های نمایشگاه‌ها

(به ترتیب محل برگزاری و سپس به ترتیب زمان برگزاری نمایشگاه)

الف. اتک

◀ نذر صابری

۷۹. نوادرات علمیه اٹک [اردو]

فهرست کوتاه ۱۱۱ نسخه عربی و فارسی و پنجابی که در نمایش مخطوطات، اتک، به‌اهتمام مجلس نوادرات علمیه اتک در تاریخ ۲۲ نوامبر ۱۹۶۳م / [آذر ۱۳۴۲هـ] در معرض عام گذاشته شده بود. فهرست بدون هیچ ترتیبی تنظیم شده است.^۱ بدون نمایه.

□ [۱۳۴۲هـ / ۱۹۶۳م]. مجلس نوادرات علمیه اتک، کیمبل‌پور، ۸ + ۴۰ص. [عارف نوشاهی]

ب. اسلام‌آباد

◀ اداره تحقیقات اسلامی

۸۰. فهرست قومی نمائش کتب سیرت ۱۹۸۴ء [اردو]

ص.ع. انگلیسی:

Catalogue National Exhibition of Books on Sirah 1984

فهرست کوتاه ۲۱۰۲ عنوان کتاب چابی و خطی درباره سیره نبوی است که در نمایش ملی کتب سیره‌النبی (ص)، ۱۹-۱۲ ربیع‌الاول ۱۴۰۵هـ / ۱۳-۶ دسامبر ۱۹۸۴م، در اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد به‌معرض عام گذاشته شد. در این نمایشگاه از ۴۱ کتابخانه و ۳۵ ناشر و ۳۱ فرد آثاری به‌نمایش درآمد که بیشتر آن‌ها کتاب‌های چابی بود. ۲۶ مورد نسخه

خطی عربی و اردو و سندی نیز تحت شماره‌های مسلسل ۹۰، ۱۱۰، ۱۳۲، ۱۴۴، ۲۰۰، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۹۷، ۳۰۶، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۴۴، ۳۸۵، ۴۰۶، ۴۱۱، ۴۴۱، ۴۴۸، ۴۶۸، ۶۷۵، ۱۱۸۵، ۱۱۹۲، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۳۴۷ به نمایش گذاشته شده بود. نسخه‌های مذکور متعلق به این کتابخانه‌ها بوده است: کتابخانه دیال سنگ، لاهور؛ جامعه نظامیه رضویه، لاهور؛ موزه ملی پاکستان، کراچی؛ کتابخانه عمومی خیریور، خیریور؛ کتابخانه خصوصی مولانا محمد مالک کاندهلوی، لاهور؛ انستیتو سیدالوجی، حیدرآباد؛ کتابخانه خصوصی سید آل احمد رضوی، ایت آباد؛ کتابخانه شخصی خانم بلقیس فاروقی؛ کتابخانه شخصی عارف نوشاهی، اسلام‌آباد.

□ [ح ۱۴۰۵ / ۱۹۸۵م]. اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، ۳۰ + ۲۷۴ص. [عارف نوشاهی]

◀ مجمع البحوث الاسلامیه

۸۱. المعرض [عربی، اردو، انگلیسی]

ص.ع. انگلیسی: *Curio Room*

سیاهه ۲۷ نسخه خطی عربی، ترکی، فارسی و اردو

۱. مؤلف فهرست اصلاً اشاره نکرده نسخه‌های به نمایش گذارده شده متعلق به چه کتابخانه‌هایی است؟ در آن نسخه خطی دفتر پنجم و ششم مثنوی مولوی به قلم مولانا حامد بن محمد المولوی قونیوی مورخ ۷۴۳هـ نیز معرفی شده است (ص ۳۲).

در نمایشگاه دائمی اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد.
□ بی‌تا، مجمع البحوث الاسلامیه، اسلام‌آباد، ۱۲+
[اداره تحقیقات اسلامی] ۲۷ص.

ج. پشاور

► Shakur, M. A. (شکور، ام. آ.)
82. *A Catalogue of Exhibits Displayed at First Northwest Frontier Province Art and Crafts Exhibition: Held under the auspices of the scientific department Peshawar Museum* 1948.
فهرست اشیای به نمایش درآمده در «نخستین نمایش هنر و صنایع استان سرحد شمال غربی» به اهتمام بخش علوم موزه پشاور، در موزه پشاور، ۱۹۴۸م [۱۳۲۷هش]. در این نمایشگاه نسخه‌های خطی و فرامین نیز عرضه شد. در ص ۳۶-۹ سیاهه نسخه‌های عربی، فارسی، اردو و پشتوی کتابخانه‌های مختلف استان مذکور است. هر کتابخانه/مجموعه جداگانه فهرست شده است.

□ 1948, Manager Government Printing and Stationery, N.W.F.P, Peshawar, v+47pp.
[دانشگاه پنجاب]

د. حیدرآباد

◀ امداد حسین و سحر بلوچ

زیر نظر غلام مصطفی قاسمی و خواجه غلام الانه
۸۳. سیدجی دینی ادب جو کتلاگ [سندی]
فهرست آثار دینی مؤلفان منطقه سِند که به مناسبت نمایش کتب دینی سِند، برگزار شده در ژانویه ۱۹۷۱م/۱۳۴۹هش در شهر حیدرآباد، فراهم آمده است. در این فهرست ۸۹۹ کتاب چاپی و ۲۰۷ نسخه خطی از کتابخانه‌های مختلف سِند معرفی شده است. نسخه‌های هر یک از کتابخانه‌ها جداگانه ثبت گردیده است. نام

کتابخانه‌ها عبارتست از: دانشگاه سِند، جام‌شورو/حیدرآباد؛ سندی ادبی بورد، حیدرآباد؛ کتابخانه شخصی مولانا غلام مصطفی قاسمی، حیدرآباد؛ کتابخانه شخصی پیر وهب‌الله شاه، گوت پیر جهندو؛ کتابخانه پیر محب‌الله شاه، درگاه شریف پیر جهندو؛ گنجینه دکتر عبدالواحد هالی پوته سپرده به دانشگاه سِند، حیدرآباد؛ کتابخانه شخصی پیر حسام‌الدین راشدی، کراچی؛ کتابخانه حاجی شیر محمد خان نظامانی، تندو قیصر؛ کتابخانه دکتر ای. کیو. انصاری (E. Q. Ensari).

در ۴۰ صفحه اول فهرست کتب چاپی و در ۲۲ صفحه آخر فهرست نسخه‌های خطی است. بدون نمایه.
□ [۱۳۴۹هش]/۱۹۷۱م، انستی تیوت آف سندھا-لوجی، سِندھ یونیورسٹی، حیدرآباد، ۴۰+۲۲ص.
[گنج بخش]

ه. کراچی

► National Hijra Centenary Committee Pakistan

(کمیته ملی پاکستان برای احتفال قرن هجرت)

84. *International Exhibition of Islamic Books and Manuscripts (March 27 - April 2, 1983)*

بروشور نمایش بین‌المللی کتب و مخطوطات اسلامی برگزار شده در ۲۷ مارس-۲ آوریل ۱۹۸۳م/۱۳-۷ فروردین ۱۳۶۱هش] در محل موزه ملی پاکستان، کراچی. در آن برنامه و موضوعات سمینار جنبی درباره کتاب، اسامی مؤسسات خارجی و مؤسسات ملی پاکستانی که در این نمایش شرکت کرده‌اند نیز آمده است. در پایان ۱۳ تصویر رنگی نسخه‌های مهم موزه ملی پاکستان چاپ شده است، از جمله صفحه‌ای از تحفه الشاهیه در نجوم مؤرخ ۶۸۶هـ و ازهار الادویه.
□ 1983, National Hijra Centenary Committee, Islamabad, 14+(14)pp.

[عارف نوشاهی]

نسخه قرآن مجید در این نمایشگاه مورخ ۱۴۰۸ هـ است. در پایان سه نمایه دارد: ۱. فرهنگ اصطلاحات علوم قرآنی؛ ۲. نام کاتبان با ذکر نوع قلم / خط؛ ۳. فهرست نسخه‌ها بر حسب تاریخ کتابت با ذکر نوع خط، به ضمیمه تصاویر رنگی و سیاه و سفید.

□ 1982, Department of Archeology, Ministry of Cultural, Sports and Tourism, Government of Pakistan, xxiii + 111 + 24pp, Plates. [عارف نوشاهی]

و. لاهور

► Muhammad Shafi (محمد شفیع)

87. *Notes on Some Persian and Arabic Manuscripts Exhibited in Connection with the Eight Session of the India Historical Records Commission and a Brief Account of the Collections from which they come.*

به مناسبت هشتمین جلسه کمیسیون اسناد تاریخی هند، لاهور، نوامبر ۱۹۲۵ م / [۱۳۰۴ هـ] نمایشگاه ویژه نسخه‌های خطی برگزار شد. در آن نمایشگاه ۱۳۶ نسخه خطی عرضه شد. از آن جمله است ۵۸ نسخه عربی و فارسی متعلق به کتابخانه‌های کپورتله‌استیت، مجموعه دیوان بهادر راجه نریندر نات، لاهور؛ مجموعه پروفیسور محمود شیرانی، لاهور؛ مجموعه راجه صاحب وزیر چند، لاهور؛ مجموعه پروفیسور سراج‌الدین آذر، لاهور و مجموعه محمد سلیم لاهور. مولوی محمد شفیع درباره این نسخه‌ها یادداشت‌هایی تهیه کرد و در جلسه مذکور خواند.

□ 1926, Government of India Press, Calcutta. [دانشگاه پنجاب]

◀ ناشناخته

۸۸. فهرست کتب سیرت [اردو] سیاهه ۳۶ نسخه خطی فارسی، عربی، اردو و پنجابی

► Pervin T. Nasir (پروین ت. ناصر)

با همکاری:
Assisted by:
Mohammad Shah Bukhari محمد شاه بخاری
Shahzad Irfan شهزاد عرفان
Jamil Ahmad جمیل احمد

85. *Special Exhibition on Seerat-un-Nabi: Catalogue/ the Catalogue of Manuscripts on Seerat-un-Nabi (Pease be upon him) Preserved in the National Museum of Pakistan Burns Garden Karachi.*

سیاهه درهم ۳۰ نسخه خطی عربی، فارسی، سندی و اردوی موزه ملی پاکستان، کراچی، در موضوع سیره پیامبر و حدیث که در «نمایش ویژه سیرت‌النبی» در موزه به معرض عام قرار داده شد. در آن نمایشگاه بنیاد همدرد پاکستان نیز همکاری داشته است. تاریخ نمایشگاه مشخص نشده است.

□ n.d. National Museum of Pakistan, Karachi, viii + 16pp. [عارف نوشاهی]

86. *Quran Manuscripts: A Catalogue*

فهرست توصیفی ۲۷۹ نسخه قرآن و ۲۶ نسخه از تفسیرهای عربی و فارسی قرآن که برای «نمایش نسخه‌های خطی قرآن» در ۱۹۸۲ م / [۱۳۶۱ هـ] در موزه ملی پاکستان، کراچی، به معرض عام گذارده شد. نسخه‌ها متعلق به کتابخانه‌های زیر بوده است: قرآن محل، دارالاحسان، فیصل آباد؛ دانشگاه پنجاب، لاهور؛ کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور؛ کتابخانه سیند پروانشنال، حیدرآباد؛ مؤسسه سیندشناسی، جام شورو؛ دیال سنگ، لاهور؛ بنیاد همدرد، کراچی؛ موزه ملی پاکستان، کراچی (با بیشترین نسخه). از کتابخانه‌های خصوصی: ابوبکر ابراهیم چندریگر، کراچی؛ بیگم گل شوکت علی خان، کراچی؛ جمشید علی خان، کراچی؛ ام. اچ. عابدی، کراچی؛ بیگم نظام اشرف، کراچی؛ سلطان احمد، کراچی؛ اس. ام. مونس رضوی، کراچی؛ دکتر اس. ام. محمد نجیب حسین، کراچی. کهن‌ترین

اور مطبوعه نسخون کی نمایش منعقدہ عجائب گھر
لاہور از ۲۶ رمضان المبارک تا ۱۵ شوال المکرم
۱۳۹۲ھ (نوامبر ۱۹۷۲ء) کا مفصل تذکرہ [اردو]
ص.ع. انگلیسی:

*Taaruf-i-Quran-i Hakeem, being a Report on the
Exhibition of Manuscripts and Rare Copies of
the Holy Quran Held at Lahore Museum
(November, 1972)*

فهرست نسخه‌های خطی و چاپی قرآن مجید که در
نمایشگاه موزخ ۲۶ رمضان تا ۱۵ شوال ۱۳۹۲ھ/
نوامبر ۱۹۷۲م در موزه لاہور گذارده شد. در ۵ باب:
۱. مبادیات قرآن.
۲. اطلاعات عمومی درباره قرآن.
۳. نکات فنی یعنی اعراب قرآن.
۴. بررسی مفصل درباره نسخه‌های نمایشی.
۵. منظومه‌هایی درباره قرآن.

در ابتدا فهرست تصاویر نسخه‌های نادر دارد. بدون
نمایه.

□ [۱۳۵۲ھش] / ۱۹۷۳م، عجائب گھر، لاہور، ۱۶
+ ۶۸ص، تصاویر. [گنج بخش]

◀ حمیداللہ پشینوی، صاحبزادہ (گردآورنده)

۹۱. هندوستان میں مخطوطات مع دو ضمیمہ جات [اردو]
مجموعہ ۴ مقالہ درباره نسخه‌های خطی چاپ شده در
مجله معارف، اعظم گھر، هند به قلم نویسندگان مختلف،
با دو پیوست از گردآورنده. ترتیب مقالات به شرح زیر
است:

۱. [نسخه‌های خطی] کتابخانه سعیدیه، تونک، هند،
(معارف، سپتامبر ۱۹۶۵م)؛
۲. نسخه‌های نادر کتابخانه عرفانیه، تونک، هند (معارف،
مارس و دسامبر ۱۹۶۸م)؛
۳. نسخه‌های نادر کتابخانه دارالمصنفین اعظم گھر، هند
(معارف، نوامبر ۱۹۶۸م)؛
۴. پیوست اول درباره نسخه‌های خطی دانشگاه میشیگان،
آمریکا؛

در موضوع سیرۃ پیامبر اکرم (ص) که در نمایشگاه کتب
سیرہ، اسلامیه کالج (واقع در Civil Lines)، لاہور،
۱۹-۲۰ مه ۱۹۶۳م به نمایش درآمد. نسخه‌ها متعلق به
کتابخانه‌های مختلف دولتی و شخصی بود.

□ محرم ۱۳۸۳ھ / ژوئن ۱۹۶۳م، مجلس اسلامیات
اسلامیه کالج، لاہور، ص ۹ تا ۱۵ فهرست دارد.
[دانشگاه پنجاب]

◀ رشید احمد

۸۹. ثقافتی نمایش منعقدہ عجائب گھر لاہور (اکتوبر
۱۹۷۱ء) کا مختصر جائزہ جشن دو ہزار پانصد سالہ
شاہنشاہی.
ص.ع. انگلیسی:

*Descriptive Catalogue of Exhibits in the Cultural
Exhibition Held at the Lahore Museum (October,
1971) in Connection with the Celebration of
2500th Anniversary of the Iranian Monarchy.*

گزارش نمایشگاه نسخه‌ها و کتب عربی و فارسی،
نمونه‌های خط و مینیاتورهایی است که در نمایشگاهی
به مناسبت جشن دو هزار و پانصد سالہ شاہنشاہی
ایران در [۱۳۵۰ھش] / اکتوبر ۱۹۷۱م در موزه لاہور
برگزار شد. در این گزارش ۱۵۶ نسخه خطی عربی و
فارسی و اردو به اختصار معرفی شده است. نسخه‌ها
متعلق به کتابخانه‌های مختلف به شرح زیر بوده است:
دانشگاه پنجاب، لاہور؛ مولوی محمد شفیع، لاہور؛
سردار کریم نواز، لاہور؛ عالمگیر شجاع، لاہور؛ موزہ
لاہور؛ خواجہ عبدالرشید، لاہور؛ ملک شمس،
لاہور؛ فقیرخانہ، لاہور؛ سید مرتضی حسین لکھنوی،
لاہور؛ حکیم محمد نبی خان جمال سویدا، لاہور؛
عقیلہ خانم، خانیوال؛ عبدالرحمان چغتائی، لاہور؛
نوابزادہ احسن علی خان کنج پورہ، خانیوال؛ محمد
احمد، لاہور؟ بدون نمایه.

□ [۱۳۵۱ھش] / ۱۹۷۲م، عجائب گھر، لاہور، ۴ +
۶۰ + iiiص. [گنج بخش]

۹۰. تعارف قرآن حکیم یعنی قرآن حکیم کی نادر قلمی

به همان ترتیب ثبت می‌شود که در فهرست آمده‌است؛
عقیله خانم رئیس گورنمنت انترمیدیت کالج، خانیوال؛
نواب‌زاده احسن علی خان گنج‌پوره، خانیوال؛ قاضی
الله بخش قریشی، جلال‌پور پیروالا؛ چوهدری محمد
علیم؛ مرزا ظهیر بیگ؛ عبدالخالق پراچه؛ محمد اسلم
خان؛ سردار محمد عظیم خان سدوزی؛ مولانا
عبدالکریم، قدیرآباد؛ محمد عمر کمال خان؛ فضل
عباس گردیزی؛ مخدوم‌زاده سید مختار حسین؛ اصغر
علی اظهر؛ مخدوم دیوان سید غلام عباس بخاری؛
مولانا حکیم محمد صدیق سهیل؛ سید محمد رمضان
شاه گردیزی؛ محمد ضرار بشیر خان؛ خان عبدالحلیم
خان‌ترین؛ سید عباس حسین گردیزی؛ دکتر ایس. ام.
ذکی؛ کتابخانه عمومی باغ لانگی خان؛ آغا صادق
حسین؛ ملک الله بخش مدیر مدرسه؛ سید ظفر حسین
تأثیر نقوی؛ محمد طاهر خان؛ رحمت‌الله طارق؛
کتابخانه مرکزی، بهاول‌پور؛ راجه نصرالله خان؛
جلال‌الدین احمد صدیقی؛ مشتاق احمد عاقل؛ مولوی
فیض محمد قادری؛ ابن حنیف؛ سید قدرت نقوی
[نام‌هایی که نام محل کتابخانه ذکر نشده، همه متعلق به
مُلتان‌اند].
□ بی‌تا، به سلسله تقریبات جشن مُلتان، [مُلتان].
[گنج بخش] ۱۰۶ + ۴ ص.

۵. برخی نسخه‌های خطی مجموعه هادی بلگرامی
(معارف، فوریه ۱۹۷۴م)؛

۶. پیوست دوم درباره نسخه‌های خطی‌ای که به‌مناسبت
کنفرانس سران کشورهای اسلامی، لاهور، فوریه
۱۹۷۴م در نمایشگاه ویژه مخطوطات در موزه لاهور
عرضه شد. نسخه‌ها از کتابخانه‌های مختلف بوده‌است.
در مقالات مذکور نسخه‌های عربی، فارسی و ترکی
معرفی شده‌است.

□ ۱۳۹۵ هـ / ۱۹۷۵ م، بلوچستان بک دیو، کویت،
[گنج بخش] ۱۹۱ ص.

ز. مُلتان

◀ جشن مُلتان کمیته

۹۲. نمائش نوادرات و مخطوطات [اردو]
فهرست کوتاه نسخه‌های عربی و فارسی است که در
نمایشگاهی (بدون ذکر تاریخ برگزاری) به‌مناسبت
«جشن مُلتان» عرضه شد. نسخه‌ها متعلق به ۳۳
کتابخانه و فرد بود. نسخه‌های هر کتابخانه جدا جدا
معرفی شده‌است. در هر مدخل نخست معرفی صاحب
مجموعه، سپس فهرست نوادر و مخطوطات و سپس
تصاویر اهم نسخه‌هاست. در این جا نام شرکت‌کنندگان

۷. فهرست‌های منفرد کتابخانه‌ها و مجموعه‌ها

(به ترتیب الفبایی نام شهرها / محل نگهداری و سپس نام کتابخانه‌ها)

الف. اُچ

ب. اسلام‌آباد

ج. پشاور

د. جام‌شورو / حیدرآباد

ه. خیرپور

و. راول‌پنڈی

ز. ساهن‌پال

ح. شمس‌آباد

ط. کراچی

ی. گجرات

یا. لاهور

یب. مکھٹ

یج. ملتان

ید. میلسی

۷. فهرست‌های منفرد کتابخانه‌ها و مجموعه‌ها

(به ترتیب الفبایی نام شهرها / محل نگهداری و سپس نام کتابخانه‌ها)

نسخه؛ زبان شامل فرهنگ‌نامه‌ها و دستور زبان و نامه‌نگاری، ۹ نسخه؛ آثار منظوم شامل دواوین و کلیات اشعار و بیاض‌ها، ۷۶ نسخه؛ قصه‌ها، ۸ نسخه؛ متفرقات، ۱۲ نسخه؛ مجموعه‌های رسائل، ۱۳ نسخه. نام کتاب‌ها و مؤلفان و عبارات آغاز و مُهرها و یادداشت‌ها و ترقیمه‌ها به حروف عربی نقل شده‌است. در ابتدا فهرستی از ۳۶ نسخه نادر آمده‌است. در پایان هیچ نمایه‌ای ندارد.

□ 1959-60, Urdu Academy, Bahawalpur, xiv+219pp. [عارف نوشاهی]

□ 1987, 2nd Edition, Urdu Academy, Bahawalpur, xiv+219pp. [عارف نوشاهی]

ISLAMABAD اسلام‌آباد

۲ ◀ آرشیو ملی پاکستان ▶

▶ Directorate of Archives and Libraries,
Ministry of Education, Government of
Pakistan

(مدیریت آرشیوها و کتابخانه‌ها، وزارت آموزش و پرورش، دولت پاکستان)

94. Holdings of National Archives (Microfilms
of Manuscripts)

سیاهه ۳۴۳ حلقه میکروفیلم نسخه‌های خطی عربی،

UCH

اُچ

۱ ◀ درگاه گیلانی ▶ ۱

▶ Ghulam Sarwar, Dr. (دکتر غلام سرور)

93. *A Descriptive Catalogue of the Oriental Manuscripts in the Durgah Library Uch Sharif Gilani Bahawalpur State* [انگلیسی]

عنوان اردو: مخطوطات گیلانی لائبریری اُچ
عنوان لاتین روی روکش و پشت جلد:

Manuscripts: Gilani Library Uch

فهرست تفصیلی ۳۹۰ نسخه خطی عربی و فارسی (عربی ۹۵ نسخه، فارسی ۲۹۵ نسخه) کتابخانه آستانه گیلانی (منسوب به خانقاه شیخ محمد غوث قادری گیلانی، د: ۹۲۳هـ) واقع در اُچ گیلانی است که به‌طور درهم‌کرد و موضوعی تنظیم شده‌است. موضوع‌ها به ترتیب زیر است: علوم دینی، شامل قرآن مجید و ترجمه‌های آن، تفسیر، حدیث، عقاید سنی، عقاید شیعی، ادعیه، ۱۴۰ نسخه؛ عرفان، ۲۱ نسخه؛ تاریخ شامل تاریخ عمومی و تاریخ دینی و تاریخ هند و تاریخ ایران، ۳۹ نسخه؛ تذکرها شامل تذکره اولیا و شعرا و سفرنامه، ۱۸ نسخه؛ علوم و فنون شامل پزشکی و دامپزشکی و شکار، اسب‌شناسی، رمل، فال، علم‌الاعضاء، نجوم، هندسه، جغرافیا، نباتات، آموزش نظامی، موسیقی، آشپزی، خوش‌نویسی، نقاشی، ۷۲

شماره مجله	صفحات	شماره ثبت نسخه‌ها
نوامبر ۱۹۶۹م	۳۹۵-۳۹۷	۲۴-۲۵
ژانویه ۱۹۷۰م	۵۵۵-۵۵۷	۲۶-۲۸
فوریه ۱۹۷۰م	۶۲۵-۶۲۸	۲۹-۳۱
سپتامبر ۱۹۷۲م	۱۷۴-۱۷۶	۵۲-۵۳
دسامبر ۱۹۷۲م	۳۶۴	۵۴
ژانویه ۱۹۷۳م	۴۲۳-۴۲۵	۵۴

◀ احمد فاروق

۹۷. «عناية معهد الابحاث الاسلاميه (پاکستان) بالمخطوطات العربية» [عربی]
با فهرستی از ۷۸ نسخه خطی اداره تحقیقات اسلامی.
□ در: مجلهٔ معهد المخطوطات العربية، نشریهٔ معهد المخطوطات بجامعة الدول العربية، کویت، ۱۹۷۳م، ج ۱۹، ص ۱۵۶-۱۴۳. [سزگین، ۶۷]

◀ اشرف، قاضی محمد

۹۸. «ادارة تحقیقات اسلامی کا کتب‌خانه» [اردو]
فهرست ۵ نسخه خطی عربی کتابخانهٔ اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد است. شماره ثبت دفتر ۵-۱.
□ در: فکر و نظر، نشریهٔ اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، ج ۶، ش ۱۱، مه ۱۹۶۹م، ص ۸۷۴-۸۶۸. [اداره تحقیقات اسلامی]

۹۹. «فهرست مخطوطات کتب‌خانه اداره تحقیقات اسلامی» [اردو]

□ در: فکر و نظر، اسلام‌آباد، به شرح زیر: ژوئیه ۱۹۶۹م، ص ۷۳-۷۱، شماره ثبت دفتر ۱۰-۶؛ اوت ۱۹۶۹م، ص ۱۴۸-۱۴۶، شماره ثبت دفتر ۱۲-۱۱؛

۱. علاوه بر حدود ۱۰۰ نسخه دیگر در مجموعهٔ مستقل آرشیو، اخیراً حدود ۱۵۰۰ نسخه خطی عربی و فارسی کتابخانهٔ شخصی مفتی فضل عظیم بهیروی به آرشیو اهدا شده است. نسخه‌های فارسی به کوشش نگارندهٔ این سطور فهرست‌برداری شده است.

فارسی، اردو، پشتو، بنگالی، هندی و سندی است. فیلم‌ها در آرشیو ملی پاکستان، اسلام‌آباد، نگهداری می‌شود، اما در سیاهه هیچ اشاره‌ای نشده که فیلم‌ها از روی نسخه‌های متعلق به چه کتابخانه/کتابخانه‌ها تهیه شده است.

□ (1969), National Archives of Pakistan, n.p. 38pp.
نسخهٔ تکثیرشده. [گنج بخش]

► Masood Ahmad Khan (مسعود احمد خان)

95. National Archives of Pakistan: *Descriptive Catalogue of Manuscripts*
فهرست کوتاه موضوعی ۱۰۷ نسخه خطی از کتاب‌های فارسی، عربی، اردو، دکنی، پشتو و پنجابی در آرشیو ملی پاکستان، اسلام‌آباد است.^۱

موضوع‌ها از این قرارند: طب، منطق، عرفان، قرآن و حدیث، دستور زبان و فرهنگ‌نامه‌ها، ادب، تاریخ، متفرقه.

در پایان چهار فهرست (نمایه) دارد: ۱. نام کتاب‌ها؛ ۲. نام کاتبان؛ ۳. نام مؤلفان و گردآورندگان و شارحان و مترجمان؛ ۴. نسخه‌ها به ترتیب تاریخ کتابت.

□ 1974, Department of Archives, Government of Pakistan, Islamabad, 70pp.
[عارف نوشاهی]

۲ ————— ♦ اداره تحقیقات اسلامی ♦ ————— ۳

◀ احمد خان

۹۶. «فهرست مخطوطات کتب‌خانه اداره تحقیقات اسلامی» [اردو]
فهرست نسخه‌های خطی عربی به ترتیب شماره ثبت در دفتر.

□ در: فکر و نظر، نشریهٔ اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، به این شرح چاپ شده است:

مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان از آغاز تأسیس تاکنون (۱۳۴۹هش تا ۱۳۷۸هش) [فارسی]
ص.ع. انگلیسی:

Alphabetical Catalogue of the Manuscripts in the Ganjakhsh Library of Iran Pakistan Institute of Persian Studies

سیاهه الفبایی ۲۲,۵۱۳ نسخه خطی کتابخانه گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد. این نسخه‌ها متعلق به زبان‌های فارسی (۱۲,۶۸۷ نسخه)، عربی (۶۳۴۵ نسخه)، اردو (۲۱۹ نسخه)، پنجابی (۵۱۳ نسخه)، پشتو (۳۱۰ نسخه)، ترکی (۴۱ نسخه)، سنڌی (۱۵ نسخه)، هندی (۱۹ نسخه)، بلتی (۵ نسخه)، سنسکرت (۱ نسخه) و سایر نسخه‌های چندزبانه است که همه در هم به ترتیب الفبایی معرفی شده‌است.

در پایان ۴ نمایه دارد: ۱. فهرست کاتبان و محرران؛ ۲. فهرست نام مؤلفان و مترجمان و نویسندگان؛ ۳. فهرست اسامی جای‌ها؛ ۴. فهرست نسخه‌های مصور و منقش.

□ ۱۳۷۸هش / ۱۴۲۰هش / ۲۰۰۰م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، بیست و دو + ۷۶۴ + xii ص، دو ستونی. [عارف نوشاهی]

◀ تسبیحی، محمدحسین

۱۰۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان [فارسی]
ص.ع. انگلیسی:

Catalogue of the Manuscripts in the Ganjakhsh Library of Iran Pakistan Institute of Persian Studies

در سه جلد.

۱۰۲/۱. جلد اول:

فهرست مشروح و الفبایی ۴۲۸ نسخه فارسی، عربی، اردو، پنجابی و ترکی کتابخانه گنج بخش، اسلام‌آباد است (از شماره ثبت ۱ تا ۳۰۰ در دفتر کتابخانه).

سپتامبر ۱۹۶۹م، ص ۲۳۰-۲۲۷، شماره ثبت دفتر ۲۰-۱۳؛ اکتبر ۱۹۶۹م، ص ۳۱۱-۳۱۳، شماره ثبت دفتر ۲۳-۲۱. [اداره تحقیقات اسلامی]

◀ طفیل، محمد

۱۰۰. «فهرست مخطوطات کتب‌خانه اداره تحقیقات اسلامی اسلام‌آباد» [اردو]
فهرست ۲۰ نسخه خطی عربی کتابخانه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد.

□ در: فکر و نظر، نشریه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، در ۱۶ شماره به شرح زیر منتشر شده است:

شماره مجله	صفحات مجله	شماره مسلسل ثبت نسخه‌های خطی
مارس ۱۹۷۰	۷۱۱-۷۱۴	۳۲-۳۳
مه ۱۹۷۰	۸۶۶-۸۶۹	۳۴-۳۷
ژوئن ۱۹۷۰	۹۵۱-۹۵۲	۳۸
ژوئیه ۱۹۷۰	۷۴-۷۶	۳۹
اوت ۱۹۷۰	۱۴۷-۱۴۹	۴۰
سپتامبر ۱۹۷۰	۲۳۵-۲۳۷	۴۱
اکتبر ۱۹۷۰	۳۱۱-۳۱۴	۴۲
نوامبر ۱۹۷۰	۳۹۰-۳۹۲	۴۳-۴۴
دسامبر ۱۹۷۰	۴۶۹-۴۷۲	۴۵
ژانویه ۱۹۷۱	۵۴۸-۵۵۰	۴۶
فوریه ۱۹۷۱	۶۳۴-۶۳۵	۴۷
مارس ۱۹۷۱	۷۰۸-۷۱۰	۴۷
آوریل ۱۹۷۱	۷۹۷-۸۰۰	۴۷-۴۸
ژوئن ۱۹۷۱	۹۵۹-۹۶۰	۴۹
اوت ۱۹۷۱	۱۵۴-۱۵۷	۵۰
نوامبر ۱۹۷۱	۳۹۶-۳۹۷	۵۱

[اداره تحقیقات اسلامی]

۳ ◀ گنج بخش ▶ ۴

◀ تسبیحی، محمدحسین

۱۰۱. فهرست الفبایی نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش

- موضوعات نسخه‌ها عبارتست از: دین، ادب، ریاضی، منطق، طب، زبان‌شناسی، ستاره‌شناسی، مراجع، تاریخ، فلسفه، اخلاق، علم خالص.
- در پایان ۷ نمایه دارد: ۱. فهرست موضوعی مندرجات نسخه‌ها؛ ۲. نام‌های اشخاص، مؤلفان، مترجمان، شارحان، شاعران، مؤرخان، مفسران، نسبت‌ها، کنیه‌ها و لقب‌ها؛ ۳. نام‌های کاتبان و خطاطان؛ ۴. فهرست کلمات و نام‌هایی که از روی نشان مهرها خوانده شده است؛ ۵. فهرست مصراع‌های اول اشعار پراکنده در نسخه‌ها که در حواشی و اوایل و اواخر هر نسخه به طور پراکنده کتابت شده است؛ ۶. نام‌های کتاب‌ها، نسخه‌ها، رساله‌ها و مجموعه‌ها؛ ۷. نام‌های جای‌ها.
- ۱۳۵۰ هـ/ش ۱۹۷۱ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، راول‌پندی، بیست و هفت + ۸۳۴ + xvi ص، نمونه‌ها. [عارف نوشاهی]
- ۱۰۲/۲. جلد دوم:
- فهرست مشروح و الفبایی ۳۹۷ نسخه فارسی، عربی، ترکی، اردو، پشتو، پنجابی و کشمیری (از شماره ثبت ۳۰۱ تا ۶۰۰). موضوع نسخه‌ها مانند جلد اول است.
- در پایان هشت فهرست (نمایه) دارد. به علاوه فهراس هفتگانه‌ای که در آخر جلد اول آمده، فهرست نام‌های کاتبان و خطاطان و نقاشان در این جلد اضافه شده است.
- ۱۳۵۳ هـ/ش ۱۳۹۴ / ۱۹۷۴ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، راول‌پندی، بیست و یک + ۷۵۶ + xii ص، نمونه‌ها. [عارف نوشاهی]
- ۱۰۲/۳. جلد سوم:
- فهرست مشروح الفبایی ۶۸۷ نسخه فارسی، عربی، اردو، پنجابی، پشتو، ترکی و هندی (از شماره ثبت ۶۰۱ تا ۱۰۰۰). موضوع نسخه‌ها مطابق با جلد اول و نمایه‌ها در پایان مطابق با جلد دوم است.
- ۲۵۳۵ ش (۱۳۵۵ هـ) / ۱۳۹۶ / ۱۹۷۶ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، بیست + ۹۳۴ + xii ص، نمونه‌ها. [عارف نوشاهی]
- ◀ رانجه‌ها، محمد نذیر
۱۰۳. فهرست نسخه‌های خطی قرآن مجید کتابخانه گنج‌بخش
- ص.ع. انگلیسی:
- Catalogue of the Manuscripts of Quran-i-Majid in the Ganjbakhsh Library.*
- فهرست توصیفی نسخه‌های قرآن مجید در کتابخانه گنج‌بخش، اسلام‌آباد، به شرح زیر:
۱. قرآن‌های ساده، ۱۳۹ نسخه؛
۲. قرآن‌های منقش، ۱۶۹ نسخه؛
- این دو نوع نسخه‌ها در «بخش اول بدون ترجمه» قرار گرفته است.
۳. قرآن‌های مترجم با زیرنویس و تفسیر فارسی، ۹۱ نسخه؛
- این نوع نسخه‌ها در «بخش دوم با ترجمه» قرار گرفته است.
- مؤلف در نسخه‌شناسی اهتمام ویژه‌ای دارد.
- در پایان دو فهرست (نمایه) دارد: ۱. نام اشخاص، ۲. نام جای‌ها.
- ۱۳۷۲ هـ/ش ۱۴۱۳ / ۱۹۹۳ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، ۱۰ + ۴۰۵ ص.
- [عارف نوشاهی]
- ◀ فاضل یزدی مطلق، محمود
۱۰۴. «نقائس نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش»
- [فارسی]
- در: مشکوة، نشریه بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد، ش ۲۷، ۱۳۶۹ هـ، ص ۶.
- [کتابنامه، ۸۰]
- ◀ منزوی، احمد
۱۰۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش
- [فارسی]
- ص.ع. انگلیسی:

Manuscripts in Ketabkhane-i- Ganjbakhsh the Library of Iran Pakistan Institute of Persian Studies

طرح فهرست مشروح و موضوعی نسخه‌های خطی فارسی و عربی کتابخانه گنج بخش، اسلام‌آباد، است که فقط چهار جلد از فهرست نسخه‌های فارسی منتشر شده است. در این فهرست نسخه‌ها به ترتیب تاریخ کتابت / زمانی مندرج شده است.

۱۰۵/۱. جلد اول:

فهرست موضوعی ۱۰۵۸ نسخه از ۵۱۹ کتاب است، به ترتیب زیر: تفسیر، تجوید، درباره قرآن (به ضمیمه فهرست مؤلفان علوم قرآنی)، ریاضی، موسیقی، ستاره‌شناسی و اختربینی (به ضمیمه فهرست مؤلفان علوم ریاضی، موسیقی، ستاره‌شناسی)، طبیعیات، کیمیا، پزشکی، چنددانشی (به ضمیمه فهرست مؤلفان علوم تجربی و چنددانشی).

□ ۱۳۵۷ هـ / ۱۳۹۸ هـ / ۱۹۷۸ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، بیست و چهار + ۴۳۵ (iv+) ص. [عارف نوشاهی]

۱۰۵/۲. جلد دوم:

فهرست ۱۳۵۸ نسخه از ۷۵۶ اثر فارسی به ترتیب موضوع‌های زیر: منطق، حکمت و فلسفه، ملل و نحل، کلام و عقاید، عرفان، فلسفه عملی (اخلاق). در پایان فهرست مؤلفان با ذکر آثارشان دارد.

□ ۱۳۵۷ هـ / ۱۳۹۸ هـ / ۱۹۷۸ م، همان ناشر، ص ۱۰۰۸-۴۳۷ (iv+) ص. [عارف نوشاهی]

۱۰۵/۳. جلد سوم:

فهرست ۲۹۶۹ نسخه از ۱۰۲۹ اثر فارسی به ترتیب موضوع‌های زیر: خط و هنر، فرهنگ‌نامه، دستور زبان، نامه‌نگاری، بلاغت، عروض و قافیه، معما، متن‌های ادبی و شرح متن‌ها، داستان، دیوان و شرح دیوان، منظومه و شرح منظومه‌ها.

در پایان اصلاحات و اضافات هر سه جلد و فهرست (نمایه) مؤلفان با ذکر نام آثارشان دارد.

□ ۱۳۵۹ هـ / ۱۴۰۱ هـ / ۱۹۸۰ م، مرکز تحقیقات

فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، ص ۱۰۰۹-۱۹۲۴ [عارف نوشاهی] (iv+) ص.

۱۰۵/۴. جلد چهارم:

فهرست ۱۵۲۹ نسخه از ۵۴۷ اثر فارسی به ترتیب موضوع‌های زیر: سفرنامه، جغرافیا، تاریخ، تذکره شاعران، سیر اولیاء الله و بزرگان (به ضمیمه نمایه مؤلفان بخش‌های جغرافیا و تاریخ و سیر با ذکر نام آثارشان)، فقه، علوم غریبه، دعا و اوراد.

در آخر «مستدرک» و دو نمایه نام کتاب‌ها و مؤلفان هر چهار مجلد دارد.

□ ۱۳۶۱ هـ / ۱۴۰۲ هـ / ۱۹۸۲ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، (۱۲) + ص ۲۵۱۳-۱۹۲۵ (vi+) ص. [عارف نوشاهی]

برای نقدی بر جلد ۱ و ۲ نک:

◀ نوشاهی، عارف

۱۰۶. «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش»، در: فکر و نظر، نشریه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، ج ۱۸، ش ۲، رمضان المبارک ۱۴۰۰ هـ / اوت ۱۹۸۰ م، ص ۶۴-۶۱. [عارف نوشاهی]

◀ نوشاهی، عارف

۱۰۷. فهرست مخطوطات اردو کتابخانه گنج بخش [اردو]

فهرست مشروح و موضوعی ۱۹۷ نسخه از ۱۸۵ اثر اردو که تا ژوئیه ۱۹۸۷ م در کتابخانه گنج بخش مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، گرد آمده بود. در این موضوعات: ترجمه قرآن، تفسیر قرآن، تجوید و قرائت، حدیث، عقاید و کلام، فقه اسلامی، عقاید مسیحی، تصوف، حساب، رمل، کیمیا، طب، روان‌شناسی، تعلیم و تربیت، قواعد زبان، لغت، انشانویسی، بیاض‌ها و روزنامه‌ها، ادبیات منثور، داستان‌ها به نثر، عروض و قافیه، دواوین، مثنویات و قصیده‌ها و مرثیه‌ها، تاریخ، سفرنامه، سیرت‌النبی، تذکره‌های اولیا و شعرا.

کلام، عرفان، قرائت، ادب، بیان، نحو، فرهنگ‌نامه، تاریخ، طب، منطق، فلسفه، هیئت، منظومه‌ها، نثر فارسی، متفرقه.

در پایان نمایه‌های نام کتاب‌های اردو و نام مؤلفان همه کتب نیز آمده‌است. همچنین ضمیمه‌ای در نام کتاب‌هایی که جدیداً به کتابخانه وارد شده نیز دارد.

□ ۱۳۳۶/۱۹۱۸م، [اسلامیه کالج، پشاور]، مطبع آگره اخبار، آگره، ۴۵۲ص. [اداره تحقیقات اسلامی] جلد دوم:

۱۰۹/۲. لباب المعارف العلمیه (فهرست مکتبه علوم شرقیه اسلامیة کالج صوبه سرحد) [اردو]

فهرست مخلوط و موضوعی نسخه‌های خطی عربی، فارسی و اردو که پس از ۱۳۳۶/۱۹۱۸م به کتابخانه اسلامیة کالج، پشاور وارد شد. موضوع‌ها به ترتیب زیر است: قرآن مجید و تفسیر، حدیث، فقه، عقاید و کلام، عرفان و تذکیر، اخلاق، علوم اسلامی، سیرت‌النبی، تاریخ اسلام، تاریخ عمومی، زندگی‌نامه، سفرنامه، جغرافیا و طبقات الارض، اقتصاد، سیاست، منطق و فلسفه، ریاضی و هندسه، نجوم، طبیعیات، کیمیا، دامپروری و دامپزشکی، طب، مراجع، کتاب‌های ابتدایی ادبیات (فرهنگ)، صرف و نحو، عروض و قوافی، بلاغت، تذکره شعرا، ادب (منتور و منظوم)، رُمان و داستان، متفرقه. در این جلد بیشتر کتاب‌های چاپی آمده، اما آثار خطی نیز در آن ذکر شده‌است.

در پایان پیوستی در نام کتاب‌هایی که جدیداً به کتابخانه وارد شده، آمده‌است. دو نمایه جداگانه در نام‌های مؤلفان و کتب نیز دارد.

□ ۱۳۵۷/۱۹۳۹م، همان ناشر، فیروز پرنتنگ ورکس، لاهور، ۳۰ص. [اداره تحقیقات اسلامی]

در پایان ۵ نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌ها؛ ۲. نام مؤلفان و شاعران و مترجمان و شارحان؛ ۳. نام کاتبان؛ ۴. نام کسان (علاوه بر مؤلفان و کاتبان و غیره)؛ ۵. نام جاها. □ ژوئیه ۱۹۸۸م/ [۱۳۶۸ه‌ش]، مغربی پاکستان اردو اکیدمی، لاهور، ۱۶۴+ [۲]ص. [عارف نوشاهی]

۴ ◇ مخدوم ◇ ۵

◀ نوشاهی، عارف

۱۰۸. «کتاب‌خانه مخدوم اسلام‌آباد کی بعض مخطوطات» [اردو]

فهرست مشروح و الفبایی ۴۰ نسخه خطی فارسی و عربی کتابخانه مخدوم، اسلام‌آباد (فراهم آورده خورشید احمد خان، به یاد مادرش مخدوم بیگم). در ۱۹۸۹م/ ۱۳۶۸ه‌ش در این کتابخانه حدود ۵۰۰ نسخه خطی عربی و فارسی و اردو و پنجابی گرد آمده بود و در همان سال فهرست ۴۰ نسخه تهیه گردید. بقیه نسخه‌ها تاکنون فهرست نشده‌است.

□ در: فکر و نظر، نشریه اداره تحقیقات اسلامی، بین الاقوامی الاسلامی یونیورسٹی، اسلام‌آباد، ج ۳۳، ش ۳، شعبان-شوال ۱۴۱۶ه/ ژانویه-مارس ۱۹۹۶م، ص ۷۲-۷۵. [عارف نوشاهی]

پشاور PESHAWAR

۱ ◇ اسلامیه کالج ◇ ۶

◀ عبدالرحیم، مولوی

جلد اول:

۱۰۹/۱. لباب المعارف العلمیه دارالعلوم الاسلامیه یعنی مکتبه شرقیه دارالعلوم پشاور کی فهرست کتب [اردو] فهرست در هم کرد بیش از ۲۰۰۰ کتاب خطی و چاپی اسلامیة کالج، پشاور، همراه با شرح حال ۶۸۸ مؤلف کتب مذکور. موضوع کتاب‌ها به شرح زیر تفکیک شده‌است: تفسیر، حدیث، فقه و اصول فقه و فرائض،

۲ ◇ خیریه ◇ ۷

◀ نوشاهی، عارف

۱۱۰. «کتاب‌خانه خیریه پشاور کی مخطوطات» [اردو] فهرست مشروح ۴۱ نسخه خطی فارسی و عربی

زیر آمده‌است: قرآن مجید، تفسیر، حدیث، فقه، عقاید، اوراد و ادعیه، سیرت‌النبی، انشاء، دیوان، منظومه‌ها، تاریخ. در پایان ضمیمه‌ای در شرح نسخ طَبّی است. بدون نمایه‌ای در پایان، اما در ابتدا فهرست راهنمای اسامی کتب آمده‌است.

□ محرم ۱۴۰۱ هـ / دسامبر ۱۹۸۰ م، انستی تیوت آف سندھالوجی، سنده یونیورستی، جام‌شورو، ۱۸ + ۲۸۲ ص. [مشفق خواجه]

◀ نجم الاسلام

۱۱۳. «انستی ٹیوت آف سندھالوجی جام‌شورو کی مخطوطات کی اجمالی فهرست» [اردو] بنابر تصریح مؤلف، کتابخانه مؤسسه سِندشناسی ۱۴۱۱ نسخه خطی دارد که از آن میان فهرست ۳۲ نسخه خطی فارسی و عربی و توضیح مفصل درباره ۶ نسخه در این گفتار آمده‌است. فهرست به ترتیب شماره ثبت در دفتر تنظیم شده‌است.

□ در: تحقیق، نشریه شعبه اردو، دانشگاه سِند، جام شورو، ش ۷، [۱۳۷۲ هـ] / ۱۹۹۳ م، ص ۴۵۰-۴۳۳ و ۴۶۶-۴۶۰. [عارف نوشاهی]

۲ ◀ دانشگاه سِند

◀ بروہی، محمّد شفیع

۱۱۴. «فهرست مخطوطات ذخیره حکیم شمس‌الدین احمد حیدرآبادی و ذخائر دیگر (مخزونه مرکزی کتاب‌خانه جامعه سِندھ)». [اردو] سیاهه نسخ خطی عربی و فارسی برخی مجموعه‌های نسخ خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه سِند، به ترتیب شماره ثبت نسخه‌ها در دفتر. هر مجموعه جداگانه فهرست شده‌است، به شرح زیر:

۱. مجموعه حکیم شمس‌الدین احمد حیدرآبادی سِندھی، ۶۴ نسخه.
۲. مجموعه دکتر عبدالعزیز عباسی حیدرآبادی سِندھی، ۱۲۷ نسخه.

کتابخانه خیریه، پشاور، (در تحویل ابوالخیر محمد عبدالله جان مجددی) است که تا شهریور ۱۳۷۴ هـ / سپتامبر ۱۹۹۵ م در آن کتابخانه جمع‌آوری شده بود. این کتابخانه شخصی در محله مرشدآباد شریف، پشاور واقع است و در آن منابع ارزشمند طریقه نقشبندیّه مجدّدیه وجود دارد.

□ در: فکر و نظر، نشریه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، ج ۳۴، ش ۲، جمادی الاول - شعبان ۱۴۱۷ هـ / اکتبر - دسامبر ۱۹۹۶ م، ص ۷۰-۴۳.

[عارف نوشاهی]

محمد امیر شاه قادری، نک: استدراک، ص ۱۰۶.

جام‌شورو / حیدرآباد JAMSHORO / HYDERABAD

۱ ◀ انستیتو سِندشناسی

◀ مائر سِندھی، محمد صدیق

زیر نظر: خدیجه انصاری و بشیر احمد میمن و احمد خان کاتیار.

۱۱۱. انستیتیوت آف سندالاجی ء جی لائبرری م موجود قلمی نسخی جی فهرست [سِندی]

سیاهه موضوعی ۸۸ نسخه خطی سِندی، اردو، عربی، فارسی و انگلیسی انستیتو سندھالوجی (مؤسسه سِندشناسی) دانشگاه سِند، جام‌شورو.

□ [۱۳۵۶ هـ] / ۱۹۷۷ م، انستی تیوت آف سندھالوجی، سنده یونیورستی، جام‌شورو، ۳۰ ص. نسخه تکثیر شده. [دانشگاه کراچی]

◀ مائر سِندھی، محمد صدیق و قاری امان‌الله عباسی

زیر نظر: غلام مصطفی قاسمی و دکتر غلام علی الانا ۱۱۲. انستی تیوت آف سندالاجی م موجود قلمی نسخن جو تشریحی کنتلاگ [سِندی]

فهرست مشروح و موضوعی نسخه‌های خطی انستیتو سِندشناسی دانشگاه سِند، جام‌شورو. در آن شرح ۲۱۶ نسخه عربی، فارسی و سِندی به ترتیب موضوعی

۳. مجموعه احمد سمه قرنائی سندهی، ۲۱ نسخه.
 ۴. مجموعه قاضی فیض‌الله روهری سنده، ۱۷ نسخه.
 ۵. مجموعه قاضی عبدالواحد روهری سنده، ۶ نسخه.
 ۶. مجموعه مولوی دولت محمد سندهی، ۱۰ نسخه.
 ۷. مجموعه مشتاق مرزا سندهی، ۱۰ نسخه.
 ۸. نسخه‌های مترقه، ۳۴ نسخه.
 □ در: تحقیق، نشریه بخش اردو، دانشگاه سنده، جام شورو، ش ۴، [۱۳۶۹هـ.ش] / ۱۹۹۰م، ۲۲۴-۱۸۱+ط. [عارف نوشاهی]
- ◀ منیر احمد خان
 ۱۱۸. «سندھ یونیورسٹی مین قلمی قرآنی تراجم و تفاسیر مرکزی لائبریری کی مخطوطات» [اردو]
 فهرست ۳۲ نسخه خطی ترجمه و تفسیرهای قرآن مجید به زبان‌های عربی، فارسی و سندی در کتابخانه مرکزی دانشگاه سنده و کتابخانه سندی ادبی بورد و کتابخانه انسیتو اف سندالاجی (مؤسسه سندناسی) وابسته به دانشگاه سنده، جام شورو.
 □ در: ماهنامه تعمیر افکار، کراچی، اکتبر ۲۰۰۱م، ص ۲۵-۴۲
- ◀ نجم الاسلام
 ۱۱۹. «فهرست مخطوطات ذخیره میمنی» [فارسی]
 سیاهه ۴۱ نسخه خطی عربی و فارسی گنجینه مولانا عبدالعزیز میمنی (د: ۱۹۷۸م) در دانشگاه سنده.
 □ در: تحقیق، نشریه شعبه اردو، دانشگاه سنده، جام شورو، حیدرآباد، ش ۲، [۱۳۶۷هـ.ش] / ۱۹۸۸م، ص ۱۷۰-۱۷۲. [عارف نوشاهی]
- ۲ ◀ نجم الاسلام
 ۱۲۰. «سندهی ادبی بورڈ جام شورو کی مخطوطات کی اجمالی فهرست» [اردو]
 فهرست کوتاه ۳۲۸ نسخه خطی در سندی ادبی بورد (انجمن ادبی سندی)، جام شورو، به ترتیب زبان نسخه‌ها: عربی ۲۸ نسخه؛ فارسی ۲۲۶ نسخه؛ سندی ۱۰
- ◀ جعفری، ضیا نرگس
 زیر نظر: دکتر غلام مصطفی خان
 ۱۱۵. «سندھ یونیورسٹی مین اردو مخطوطات» [اردو]
 فهرست ۲۳ نسخه خطی از کتب منظوم اردو در کتابخانه دانشگاه سنده، جام شورو به ترتیب تاریخ تألیف.
 □ در: مجله بصائر، کراچی، ژانویه ۱۹۶۷م، ص ۱۴۴-۱۲۰؛ آوریل ۱۹۶۷م، ص ۸-۳؛ ژوئیه ۱۹۶۷م، ص ۳۳-۱۳؛ اکتبر ۱۹۶۷م، ص ۵۶-۴۱. [نسیم فاطمه، ۳۲۱-۳۱۹]
- ◀ راشد برهان پوری، محمد مطیع الله
 تجدید نظر: محمد شفیع بروهی
 ۱۱۶. «فهرست مخطوطات ذخیره راشد برهانپوری (مخزونه مرکزی کتابخانه جامعه سنده)» [اردو]
 فهرست نسخه‌های خطی عربی و فارسی و اردوی مجموعه سید محمد مطیع‌الله راشد برهانپوری (۱۶ آوریل ۱۹۶۰-۱۸۹۵) در کتابخانه دانشگاه سنده [موسوم به کتابخانه علامه آیی. آیی. قاضی]، جام شورو. مجموعه ۳۰۶ نسخه (عربی ۲۳۰ نسخه، فارسی ۵۳، اردو ۲۳) بدون تعیین موضوع فهرست شده است.
 □ در: تحقیق، نشریه شعبه اردو، سندھ یونیورسٹی، جام شورو، ش ۳، [۱۳۶۹هـ.ش] / ۱۹۸۹م، ص ۹۳-۱۱. [نسیم فاطمه، ۵۱۴-۵۱۳؛ عارف نوشاهی]

نسخه‌ها اکنون در موزه تالپوران واقع در تندو میر نور محمد، لطیف‌آباد، حیدرآباد، قرار دارد.
□ در: تحقیق، نشریه شعبه اردو، دانشگاه سیند، جام شورو، ش ۱۱-۱۰، ۱۹۹۷-۱۹۹۶م، ص ۳۲۹-۳۱۷.
[عارف نوشاهی]

KHAIRPUR

خیرپور

۱۲ ————— ◇ سچل سزمست ◇ ————— ۱

◀ خشک، محمد یوسف

۱۲۴. فهرست مخطوطات سچل سرمست لائبریری [اردو] ص.ع. انگلیسی:

Manuscripts Catalogue of Sachal Sarmast Library

فهرست مختصر و موضوعی ۱۴۲۳ نسخه خطی در کتابخانه سچل سرمست، خیرپور، است (نام رسمی آن عبارتست از: کتابخانه دولت سچل سرمست / Sindh Government Sachal Sarmast Library؛ نام‌های پیشین: کتابخانه فیض امام و کتابخانه عمومی بخشدار / Divisional Public Lib.).

این فهرست در چهار بخش تدوین شده است، به شرح زیر:

۱. نسخه‌های فارسی، ۸۹۸ نسخه، در موضوعات: جفر و نجوم و رمل و فال و قیافه، منطق، اخلاق، تفسیر قرآن و تجوید، حدیث، فقه، عقاید و کلام، عبادات و اوراد و ادعیه، تصوف، اخلاق (مکرر)، تاریخ، لغت، دستور زبان، ریاضی، فلکیات و هیئت، کیمیا، طب، معالجات فرس و طیور (دامپزشکی) طریقه پخت و پز طعام (آشپزی)، موسیقی، جواهر، نظم، نثر، نامه‌ها و انشا، تاریخ‌ها؛

۴۳ نسخه؛ اردو ۳ نسخه؛ پنجابی / سرائیکی ۳ نسخه؛ ترکی ۱ نسخه، متفرقه ۲۴ نسخه.

□ در: تحقیق، نشریه بخش اردو، دانشگاه سیند، جام شورو، ش ۵، [۱۳۷۰هش] / ۱۹۹۱م، ص ۱۳۹-۷۳؛ ش ۶، [۱۳۷۱هش] / ۱۹۹۲م، ص ۴۱۱-۳۴۷.

[عارف نوشاهی]

۱۲۱. «سندھی ادبی بورڈ کی اردو مخطوطات؛ سندھی ادبی بورڈ کی اردو آمیز مخطوطات» توضیحاتی درباره ۲۸ نسخه خطی اردو آمیز.

□ در: تحقیق، ش ۱۱-۱۰، ۱۹۹۷-۱۹۹۶م، ص ۳۴۱-۳۳۰.
[عارف نوشاهی]

► Najmul Islam and Abul Fateh
Mohammad Sagheer ud Din

(نجم الاسلام و ابوالفتح محمد صغیرالدین)

122. [A Descriptive Catalogue of Manuscripts of Sindhi Adabi Board]

فهرست مشروح نسخه‌های خطی عربی، فارسی، اردو، سیندی، پنجابی کتابخانه سیندی ادبی بورڈ (انجمن ادبی سیند)، حیدرآباد، که به روش فهرست‌نویسی بریتانیا تهیه شده است.

این فهرست در ۸۰-۱۹۷۵م در ۱۰۰۰ صفحه با تجدید نظر دکتر غلام مصطفی خان آماده چاپ شد، ولی تاکنون به چاپ نرسیده است و در کتابخانه انجمن ادبی سیند دست‌نویس آن موجود و منتظر چاپ است.

[تحقیق، ش ۵، ص ۷۴؛ ش ۶، ص ۳۵۰]

۴ ————— ◇ موزه تالپوران ◇ ————— ۱۱

◀ قمر جهان مرزا

۱۲۳. «تالپور والیان سندھ اور ان کی ورناء کا کتاب‌خانه» [اردو]

سیاهه موضوعی نسخه‌های خطی فارسی فرمانروایان تالپور سیند (۱۲۵۹-۱۱۴۰ه / ۱۸۴۳-۱۷۲۸م). این

۱. عنوان فهرست، به فحوای مطالب آن، برگزیده راقم این سطور است. ع.ن.

SĀHANPĀL

ساهن پال

۱ شرافت نوشاهی ❖ ۱۴

◀ نوشاهی، شریف احمد شرافت
۱۲۶. فهرست مخطوطات: فهرست کتابخانه سید شرافت
نوشاهی، ساهن پال شریف
سیاهه ۵۰۱ نسخه خطی عربی، فارسی، اردو و پنجابی
کتابخانه مؤلف واقع در ساهن پال شریف، ضلع منڈی
بهاءالدین و در آن نسخه‌های آثار مؤلف نیز آمده است.
□ دست‌نویس مؤلف در کتابخانه مؤلف، ساهن پال
شریف، ۴۷ ورق.

۲ نوشاهی ❖ ۱۵

(شامل مجموعه شرافت نوشاهی و عارف نوشاهی)

◀ نوشاهی، عارف
۱۲۷. فهرست مخطوطات کتابخانه نوشاهی [اردو]
عربی، فارسی، اردو، پنجابی، سندھی مخطوطات کی
فهرست.
فهرست مشروح کتابخانه نوشاهی، به ترتیب موضوع
(فراهم آورده سید شریف احمد شرافت نوشاهی و سید
عارف نوشاهی، به ترتیب در روستای ساهن پال شریف
(Sahanpal Sharif)، ضلع منڈی بهاءالدین (Mandi
Bahauddin) و شهر اسلام آباد است. این فهرست
بر حسب زبان نسخه‌ها در ۵ بخش تدوین شده است،
به شرح زیر:

۱. نسخه‌های عربی، ۴۲ نسخه، در موضوعات زیر: قرآن
و تفسیر آن، قرائت، اصول حدیث، حدیث، عقاید،
اصول فقه، فقه، اوراد و ادعیه، اخلاق، تصوف، قواعد
زبان، خط‌شناسی، سیرت‌النبی؛

۱. در ۱۲ آوریل ۲۰۰۲م این مجموعه به آرشیو ملی پاکستان،
اسلام آباد، سپرده شد.

۲. نسخه‌های عربی، ۴۰۵ نسخه، در موضوعات: منطق،
اخلاقیات، ترجمه و فرهنگ قرآن و تجوید و قرائت،
تفسیر، حدیث، فقه، عقاید و کلام، عبادات و اوراد
و ادعیه، تصوف، اخلاق اسلامی، تاریخ، تعلیمات
(آموزش و پرورش)، لسانیات و زبان‌دانی (زبان‌شناسی)،
لغت، صرف و نحو، علوم و ریاضی و هندسه، فلکیات
و هیئت، کیمیا، حیوان‌شناسی، طب یونانی، ادب؛
۳. نسخه‌های اردو، ۱۱۱ نسخه، در موضوعات: نجوم،
اسلام (علوم اسلامی)، تاریخ، محاورات، جبر و هیئت،
طب، نظم، نثر، موسیقی؛
۴. نسخه‌های سندی، ۹ نسخه، درهم.
بدون نمایه.

□ ژوئن ۱۹۹۷م / [۱۳۷۷هـ ش]، جامعه شاه عبداللطیف،
خیرپور، سند، ۲۴۶ص.

[عارف نوشاهی]

RAWALPINDI

راول پندی

۱ منظور الحق صدیقی ❖ ۱۳

◀ رانجه‌ا، محمد نذیر
۱۲۵. کنز الآثار صدیقی [اردو]
معرفی و فهرست مجموعه خصوصی بازمانده آل زبده
الاولیاء قاضی قوام‌الدین زهتکی (ق ۷هـ) که تحویل
پروفسور منظورالحق صدیقی، راول‌پندی، است.^۱
در چهار باب:
۱. معرفی خانواده صدیقی و صاحب مجموعه پروفسور
صدیقی؛

۲. معرفی مجموعه «کنز الآثار صدیقی»؛
۳. فهرست نسخه‌های خطی عربی و فارسی و اردو؛
۴. فهرست نسخه‌هایی که عکس و نمونه‌ای از صفحات
آن‌ها در این مجموعه چاپ شده است.

□ در: کتاب دوست / Book Friend، نشریه قومی
هجره کونسل، اسلام آباد، ش ۱، ربیع الاول ۱۴۰۶هـ،
۸۳ + xi ص، نمونه‌ها. [عارف نوشاهی]

SHAMSABĀD

شمس‌آباد

۱ عثمانیه ۱۶

◀ اختراهی

۱۲۹. «کتابخانه عثمانیه شمس‌آباد کی مخطوطات» [اردو]

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عثمانیه (در تحویل مولانا محمد عثمان مرحوم)، واقع در شمس‌آباد، ضلع اتک است.

□ در: فکر و نظر، نشریه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، ج ۱۶، ش ۴، اکتبر ۱۹۷۸م، ص ۶۲-۳۸.

KARACHI

کراچی

۲ آرشیو سیند (مجموعه نبی‌بخش بلوچ) ۱۷

◀ نوشاهی، خضر

۱۳۰. فهرست ذخیره مخطوطات دکتر نبی‌بخش خان بلوچ مخزونه سندھ آرکائیوز کراچی [فارسی]
فهرست توصیفی الفبایی ۲۲۹ نسخه خطی عربی و فارسی گنجینه دکتر نبی‌بخش خان بلوچ در آرشیو سیند، کراچی. در ۲ بخش: بخش اول نسخه‌های خطی عربی (بدون شماره)، بخش دوم نسخه‌های فارسی (بدون شماره). بدون نمایه.

□ در: تحقیق، نشریه بخش اردو دانشگاه سیند، جام شورو، ش ۱۳-۱۲، ۹۹-۱۹۹۸م، ص ۹۲۸-۸۳۷.
[عارف نوشاهی]

◀ نوشاهی، خضر

زیر نظر: عارف نوشاهی

۱۳۱. فهرست دست‌نویس‌های عربی و فارسی مجموعه دکتر نبی‌بخش خان بلوچ در آرشیو سیند، کراچی [فارسی] (پاکستان)

۲. نسخه‌های فارسی، ۲۳۴ نسخه، در موضوعات زیر: علوم متفرقه، ترجمه و تفسیر قرآن، قرائت، علوم قرآنی، قصه‌های قرآنی، اصول حدیث، حدیث، عقاید و مباحث مذهبی، فقه، اورداد و اشغال، فلسفه، اخلاق، تصوف، نجوم، طب، قواعد زبان، لغت، انشا، بلاغت، عروض و قافیه، دواوین، قصه‌های منظوم، تاریخ، سیرت‌النبی، تذکره اولیاء الله، شجره‌نامه اولیاء الله، تذکره شعرا، جغرافیا، سفرنامه؛

۳. نسخه‌های اردو، ۴۴ نسخه، در موضوعات زیر: علوم متفرقه، تفسیر قرآن، عقاید، فقه، تصوف، طب، مکتوبات، دواوین، مدح نبوی و خلفا، تذکره اولیاء الله، جغرافیا، سفرنامه؛

۴. نسخه‌های پنجابی، ۸۷ نسخه، در موضوعات زیر: علوم متفرقه، تجوید، تصوف، ادبیات منظوم، لغت، تاریخ، سیرت‌النبی، تذکرها و شجره‌نامه‌ها، قصه‌ها، فقه، اورداد و ادعیه؛

۵. نسخه‌های سیندی، ۱ نسخه در فقه.

در پایان برای هربخش از زبان‌ها نمایه‌های جداگانه نام کتاب‌ها و نمایه مشترک نام مؤلفان آمده‌است.
□ ۱۴۱۰/۵/۱۹۸۹م، اداره معارف نوشاهیه، ۶۹ مادل تاون، همک، اسلام‌آباد، ۷۲+۹ ص. ویژه‌نامه نشریه کتاب‌شناسی، ش ۳، زیر نظر عارف نوشاهی.
[عارف نوشاهی]

ترجمه فارسی:

◀ حسن عباس، سید

۱۲۸. «فهرست نسخه‌های خطی عربی و فارسی کتابخانه نوشاهیه (سahن‌پال - پاکستان)».

□ در: کتابداری، نشریه کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران، دفتر ۱۸ (بهمن ۱۳۷۰)، ص ۷۲-۴۱؛ دفتر ۱۹ (بهمن ۱۳۷۱)، ص ۶۶-۳۴؛ دفتر ۲۰ (اسفند ۱۳۷۲)، ص ۹۷-۸۴. چاپ ترجمه به قصه‌های منظوم فارسی متوقف شد و بخش‌های تاریخ تا سفرنامه از نسخه‌های فارسی به چاپ نرسیده‌است.

[عارف نوشاهی]

ص. ع. انگلیسی:

*Catalogue of Arabic and Persian Manuscripts in
Dr. Nabi Bakhsh Khan Baloch Collection, Sindh
Archives, Karachi (Pakistan)*

صورت فارسی فهرست پیش‌گفته. با ۱۲ نمایه در
پایان.

□ ۱۳۸۳ هـ / ۲۰۰۴ م، مؤسسه نشر فهرستگان،
تهران، ۱۱۲ ص. [عارف نوشاهی]

جلد سوم: ۱۳۲/۳

فهرست ۱۵۱ نسخه به‌ترتیب شماره ثبت کتابخانه (از
ش ۴ تا ۱ تا ۴ قا ۱۵۱). نسخه‌ها درباره تاریخ،
اخلاق، ادب و طب است. همچنین شرح دفترهای
یادداشت، روزنامه‌ها و مجلاتی که در بخش نسخه‌های
خطی کتابخانه نگهداری می‌شود، آمده است.

در پایان نمایه نام‌های کسان، اداره‌ها، کتاب‌ها،
روزنامه‌ها، چاپخانه‌ها، شهرها و کشورها آمده است.
□ [۵۵-۱۳۵۴ هـ] / ۱۹۷۵ م، همان ناشر، ۴ +
۱۴۸ ص. [گنج بخش]

جلد چهارم: ۱۳۲/۴

فهرست ۲۴۸ نسخه به‌ترتیب شماره ثبت کتابخانه (از
ش ۳ تا ۱ تا ۳ قا ۲۴۸). نسخه‌ها متعلق به ادبیات
(متون منثور، مثنویات، دواوین، کلیات) است.
در پایان ۴ نمایه نام‌های کسان، کتاب‌ها، جای‌ها و
اداره‌ها دارد.

□ [۵۶-۱۳۵۵ هـ] / ۱۹۷۶ م، همان ناشر، ۲۹۶ ص.
[گنج بخش]

جلد پنجم: ۱۳۲/۵

فهرست ۲۴۲ نسخه به‌ترتیب شماره ثبت کتابخانه (از
ش ۲ تا ۲۴۹ تا ۲ قا ۴۹۰). نسخه‌ها متعلق به
منظومه‌ها است.
در پایان نمایه‌های نام‌های کسان، جای‌ها و اداره‌ها،
کتاب‌ها و مجله‌ها دارد.

□ [۵۸-۱۳۵۷ هـ] / ۱۹۷۸ م، همان ناشر، ۴۰۳ ص.
[گنج بخش]

جلد ششم: ۱۳۲/۶

فهرست ۷۸۵ نسخه به‌ترتیب شماره ثبت کتابخانه (از
ش ۳ تا ۴۱۱ تا ۳ قا ۸۰۰).
در ابتدا فهرست نام‌های کتاب‌ها به همان ترتیب
کاتالوگ آمده است.

در پایان نمایه‌ای ندارد.

□ [۷۲-۱۳۷۱ هـ] / ۱۹۸۲ م، همان ناشر، ۲۴۴ ص.
[گنج بخش]

۲ ————— ♦ انجمن ترقی اردو ♦ ————— ۱۸

◀ افسر صدیقی امروہوی

۱۳۲. مخطوطات انجمن ترقی اردو [اردو]

فهرست مشروح و موضوعی نسخه‌های خطی اردوی
انجمن ترقی اردو سپرده به موزه ملی پاکستان، کراچی،
که تاکنون ۶ جلد از آن به شرح زیر منتشر شده است:
۱۳۲/۱. جلد اول: با همکاری سید سرفراز علی رضوی.
در دو بخش. بخش اول تألیف امروہوی است و در آن
۸۵ نسخه به ترتیب موضوعی زیر فهرست شده است:

اسلامیات، فضائل و مناقب، پند و نصایح، تذکره‌ها،
دواوین، مثنویات. بخش دوم تألیف رضوی است و در
آن سیاهه ۱۱۶۸ نسخه بدون ذکر شماره ثبت کتابخانه
آمده است.

در پایان نمایه مشترک نام‌های کتاب‌ها و اشخاص
آمده است.

□ [۴۴-۱۳۴۳ هـ] / ۱۹۶۵ م، انجمن ترقی اردو
پاکستان، کراچی، ۵۶۰ ص. [گنج بخش]

جلد دوم: ۱۳۲/۲

فهرست ۱۸۳ نسخه از آثار دینی بدون شماره ثبت
کتابخانه.

در پایان نمایه مشترک اسامی اشخاص و کتب و
جای‌ها آمده است.

□ [۴۶-۱۳۴۵ هـ] / ۱۹۶۷ م، همان ناشر، ۳۸۴ ص.
[گنج بخش]

۱. کتاب‌های علوم اسلامی، ۲۵۲۵ کتاب، ۳۱۵ ص، ش ۴
قا ۶۴.
۲. کتاب‌های علوم ادبی، ۵۵۶۷ کتاب، ۴۰۳ ص، ش ۴ قا
۱۵.
۳. کتاب‌های تاریخی، ۲۹۳۲ کتاب، ۳۴۹ ص، ش ۴ قا
۶۶.
۴. کتاب‌هایی که در دفترهای سه‌گانه ثبت نشده و به
موضوعات دیگر مربوط است، ۳۷۹۴ کتاب، ۱۰۵ ص،
ش ۴ قا ۶۷.
- این چهار دفتر متعلق به کتاب‌های اردو است.
۵. کتاب‌های فارسی، ۳۱۴۶ کتاب، ۳۸۹ ص، ش ۴ قا ۶۸.
۶. کتاب‌های عربی، ۱۳۷۵ کتاب، ۲۱۷ ص، ش ۴ قا ۶۸.
[مخطوطات انجمن، ۳/ ۶۵-۶۰]
- ◀ رضوی، سید سرفراز علی
۱۳۷. مخطوطات انجمن ترقی اردو (فارسی - عربی)
[اردو]
- سیاهه موضوعی ۹۵۷ نسخه خطی فارسی و ۸۸ نسخه
خطی عربی کتابخانه انجمن ترقی اردو، کراچی سپرده
موزه ملی پاکستان، کراچی.
- ترتیب موضوعات دست‌نویس‌های فارسی: اطلاعات
عمومی، لغات، ضرب‌الامثال، بیاض، گزیده‌ها، فلسفه،
اخلاق، تعبیر خواب، کتب مقدسه، قرائت، علوم قرآنی،
تفسیر، حدیث، عقاید، فقه، علوم اسلامی، عرفان، سیر
و سوانح اولیا، تذکره الاولیا، اوراد و ادعیه، فالنامه،
فضایل و مناقب، هندوی، قانون، آموزش و پرورش،
کتب درسی، دستور زبان، انتقاد، عروض، معانی و بیان،
ریاضی، نجرم، طب، صنعت و حرفت، خطاطی، آشپزی،
رمل، نیرنجات، جفر، علم نفس، علم اعداد، علوم
نظامی، موسیقی، کلیات اشعار، دواوین، مثنویات،
قصاید، قطعات تاریخی و تاریخ‌گویی، تذکره شعرا، نقد
ادبی، انشا، جغرافیا، زندگی‌نامه، سفرنامه، تاریخ.
- ترتیب موضوعات نسخه‌های عربی: اطلاعات عمومی
(دائرة المعارف‌ها)، فلسفه، منطق، مناظره، کتب مقدسه،
قرائت، تفسیر، حدیث، فقه، فتاوی، فرائض، عرفان،
- ◀ دکتر مولوی عبدالحق (زیر نظر)
۱۳۳. فهرست کتب انجمن ترقی اردو [اردو]
- فهرست موضوعی ۳۸,۰۱۳ عنوان کتاب چاپی و
خطی کتابخانه انجمن ترقی اردو، دهلی، که قبل از
۱۳۶۶/۵۱۳۶۶م تهیه شد. چون در ۱۳۶۶/۵۱۳۶۶م
هندوستان تجزیه شد، بخش بزرگی از این کتابخانه در
دهلی ماند و بخش کوچکی به کراچی منتقل شد.
□ نسخه دست‌نویس در کتابخانه انجمن ترقی اردو،
کراچی، ش ۴ قا ۵۹، ۵۰۶ ص.
- [مخطوطات انجمن، ۳/ ۵۴-۵۳]
- ◀ [انجمن ترقی اردو]
۱۳۴. فهرست مخطوطات انجمن ترقی اردو قبل از تقسیم
[اردو]
- فهرست مشروح ۱۱۸ نسخه خطی اردوی کتابخانه
انجمن ترقی اردو، دهلی، که پس از تجزیه هند در
۱۳۶۶/۵۱۳۶۶م بخشی از آن به پاکستان منتقل شد
و بخشی در دهلی ماند یا از بین رفت.
- نسخه دست‌نویس در همان‌جا، ش ۴ فا ۵۴،
۱۳۲ ص. [مخطوطات انجمن، ۳/ ۵۰]
- ◀ [انجمن ترقی اردو]
۱۳۵. فهرست مخطوطات انجمن ترقی اردو [اردو]
- فهرست مشروح الفبایی نسخه‌های انجمن ترقی اردو،
دهلی، که قبل از تجزیه هند در ۱۳۶۶/۵۱۳۶۶م در
آن‌جا وجود داشت. در بلوای تجزیه، برخی از این
نسخه‌ها از بین رفت و اندکی به پاکستان منتقل شد.
- نسخه دست‌نویس در همان کتابخانه، ش ۴ قا ۵۵،
۷۸۶ ص. [مخطوطات انجمن، ۳/ ۵۱]
- ◀ رضوی، سید سرفراز علی
۱۳۶. کتب‌نما [اردو]
- فهرست کتاب‌های چاپی و خطی کتابخانه انجمن ترقی
اردو، کراچی، در ۶ دفتر بزرگ برای استفاده کارمندان
کتابخانه و مراجعین. شرح دفترها:

نوشاهی، ساهن پال شریف، ضلع گجرات، بیست و سه
+ ۲۷۹ [۱] ص. [عارف نوشاهی]

۴ ❖ خواجه عبدالرشید ❖ ۱۹

❖ عبدالرشید، خواجه
۱۳۹. «فهرست مخطوطات کتابخانه خواجه عبدالرشید،
کراچی»
فهرست کوتاه ۶۱ نسخه خطی عربی، فارسی، اردو و
پنجابی کتابخانه شخصی [مرحوم] خواجه عبدالرشید،
کراچی. این مجموعه به موزه لاهور منتقل شده است.
□ در: اقبال ریویو / *Iqbal Review*، نشریه اقبال
آکادمی پاکستان، لاهور، ژوئیه ۱۹۶۷، ج ۸، ش ۲،
ص ۸۲-۷۱. [محکم آثار قدیمه، کراچی]

۵ ❖ دانشگاه کراچی ❖ ۲۰

❖ جلال‌الدین حیدر و سرور احمد صدیقی و عبدالحلیم
چشتی
۱۴۰. فهرست نوادرات (مائیکروفلم) کتب‌خانه جامعه
کراچی
سیاهه ۱۴۱۹ حلقه میکروفلم نسخ خطی کتابخانه
دانشگاه کراچی، در سه بخش: ۱. نام‌های مؤلفان و
آنا‌رشان؛ ۲. نام‌های کتاب‌ها؛ ۳. موضوعات.
هر بخش به ترتیب الفبایی است.
□ [۱۳۴۹ ه.ش] / ۱۹۷۰ م، کتب‌خانه جامعه کراچی،
کراچی، ۶۳ ص. نسخه تکثیر شده. [گنج بخش]

❖ عبدالرحمان، حافظ
زیر نظر: شیخ محمد ابراهیم
۱۴۱. فهرست مخطوطات کتب‌خانه جامعه کراچی [اردو]
سیاهه ۸۸ نسخه خطی عربی و فارسی و اردو
کتابخانه دانشگاه کراچی.^۱

سیرت، اوراد و اعمال، دستور زبان، معانی و بیان، جبر
و مقابله، هیئت، طب، منظومه‌ها، نثر ادبی.
در ابتدا تصاویر نسخه‌های مهم و در پایان نمایه نام
کسان دارد.

□ آبان ۱۳۶۴ ه.ش / ۱۹۶۷ م، یادبود جشن تاج‌گذاری
محمدرضا پهلوی شاه ایران و فرح پهلوی، ۱۳۲ +
۱۶ ص.

[گنج بخش]

❖ نوشاهی، عارف
۱۳۸. فهرست نسخه‌های خطی فارسی انجمن ترقی اردو،
کراچی
ص. ع. انگلیسی:

*Catalogue of the Persian Manuscripts in the
Anjoman Taraqqi Urdu at Karachi*

فهرست مشروح و موضوعی ۹۳۳ نسخه از ۷۲۶ اثر
فارسی در گنجینه «انجمن ترقی اردو» در موزه ملی
پاکستان، کراچی. ترتیب موضوعات: تفسیر، تجوید و
قرائت، ریاضی، ستاره‌شناسی، طبیعیات، پزشکی،
آشپزی، کیمیا، چنددانشی، فلسفه، عرفان، فلسفه عملی
(آداب و اخلاق)، اصول خط، فرهنگ‌نامه، دستور
زبان، مجموعه نامه‌ها و دستور نامه‌نگاری، نثرهای
ادبی، نقدهای ادبی، بلاغت، موسیقی، عروض و قافیه،
معما، دواوین و کلیات، منظومه‌ها و شرح منظومه‌ها،
داستان (به نثر)، جغرافیا و سفرنامه، تاریخ، تذکره (در
چهار بخش: ۱. سیر و شمایل حضرت محمد ص)،
۲. شرح احوال و مناقب بزرگان اسلام، اهل بیت، ائمه،
اولیاء الله، علماء؛ ۳. شرح احوال شاعران؛ ۴. شرح
احوال و محامد اعیان و امراء)، حدیث، عقاید و کلام
و ملل و نحل، فقه، ادعیه و اوراد (مجموعه کتب در
اعمال و اشغال عرفانی)، علوم غریبه (تعبیر خواب،
جفر، رمل، شعبده‌بازی)، هندوشناسی.

در پایان دو نمایه دارد: نام کتاب‌ها و نام مؤلفان.
□ ۱۳۶۳ ه.ش / ۱۴۰۴ / ۱۹۸۴ م، مرکز تحقیقات
فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد و اداره معارف

۱. اکنون به نام «کتابخانه محمود حسین» موسوم است.

روزنامه، جغرافیا، تذکره شعرا؛ علوم ادبی، شامل موضوعات فرعی دواوین و کلیات، بیاض‌ها و گزیده‌ها، مثنویات، مرثی، قصص و حکایات، صرف و نحو و قواعد، لغات، علم قافیه، انشا، رسم خط؛ علوم معقول، شامل موضوعات فرعی معنا، نجوم، هیئت، علم انظار، هندسه و حساب و ریاضی، موسیقی، طب و علوم جنسی، تیراندازی، مملکت‌داری و آیین کشور، اخلاق، متفرقات.

در پایان دو نمایه دارد: ۱. نام عنوان‌ها؛ ۲. نام مؤلفان، شاعران، گردآورندگان، مترجمان.

□ [۱۳۷۰هـ/ش] / ۱۹۹۱م، اداره کتابیات پاکستان، جامعه کراچی، کراچی، با همکاری مالی Daido Foundation, Osaka، ژاپن، (۸) ۴۵۹+ ص.

[عارف نوشاهی]

□ [۱۳۷۴هـ/ش] / ۱۹۹۵م، خدابخش اورینتل پبلک لائبریری، پتنا (هند)، ۲۸۷ ص.

◀ عواد، کورکیس

۱۴۴. اقدم المخطوطات العربية في مكتبات العالم المكتوبة منذ صدر الاسلام حتى سنة ۵۰۰هـ (= ۱۱۰۶م)

[عربی]

فهرست موضوعی نسخه‌های نادر عربی کتابخانه‌های جهان که از صدر اسلام تا ۵۰۰هـ کتابت شده است. در آن نسخه‌ای از موزه ملی پاکستان، کراچی (مصحف، روی پوست آهو، خط کوفی روزگار خلیفه سوم عثمان بن عفان) نیز فهرست شده است.

□ [۱۳۶۱هـ/ش] / ۱۹۸۲م، وزارة الثقافة و الاعلام الجمهورية العراقية، بغداد، ۲۴۵ ص. [عارف نوشاهی]

◀ نوشاهی، عارف

۱۴۵. فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان کراچی

ص.ع. انگلیسی:

Catalogue of the Persian Manuscripts in the National Museum of Pakistan at Karachi

در سه بخش و برحسب زبان‌ها تقسیم شده است. عربی: ۷۲ نسخه، در موضوعات منطق، قرآن، حدیث، فقه، کلام و عقاید و مناجات، صرف و نحو، طبیعیات، کیمیا، تاریخ.

فارسی: ۱۴ نسخه، در موضوعات منطق، تفسیر، فقه، صرف، طب، ادب، زندگی‌نامه.

اردو: ۲ نسخه در تاریخ. نمایه‌ای ندارد.

□ ۱۳۹۴هـ / ۱۹۷۵م، جامعه کراچی، کراچی، ۳+ ۲۱ ص. نسخه تکثیر شده است. [عارف نوشاهی]

۶ موزه ملی پاکستان

◀ احمد نبی خان

مترجم: ابوالفضل طباطبایی

۱۴۲. «ذخیره نادر از کتاب‌های خطی در موزه ملی پاکستان»

□ در: هلال، کراچی، ج ۱۴، ش ۷، ص ۲۵-۲۰.

[فهرست مقالات فارسی، ۵۶/۲]

◀ ظفر اقبال

۱۴۳. فهرست مخطوطات اردو قومی عجائب‌گهر پاکستان، کراچی

ص.ع. انگلیسی:

Catalogue of Urdu Manuscripts in National Museum of Pakistan, Karachi

فهرست توصیفی ۵۹۶ نسخه خطی اردو در موزه ملی پاکستان، کراچی، به ترتیب موضوعی. موضوع‌ها از این قرارند: علوم دینی، شامل موضوعات فرعی تجوید و قرائت، ترجمه و تفسیر، اوراد و ادعیه، احادیث، عقاید و کلام، فقه، سلوک و آداب، عملیات، اصلاح نفس، ردود و مناظره، هندویی؛ علوم تاریخ، در موضوعات فرعی تاریخ جهان، تاریخ اسلام، تاریخ اروپا، تاریخ هند، تاریخ ممالک و بلاد، سیرت‌النبی، تذکره بزرگان دین، تذکره ائمه، تذکره اولیا، تذکره علما، تذکره ملوک، تذکره امرا، زندگی‌نامه، انساب و شجره‌نامه، سفرنامه،

عنوان اردو: قومی عجائب گھر پاکستان کراچی کی فارسی مخطوطات کی فهرست

فهرست مشروح موضوعی ۳۹۴۶ نسخه از ۲۴۴۶ اثر فارسی در موزه ملی پاکستان، کراچی. موضوعات به ترتیب زیر است: تفسیر قرآن، تجوید و قرائت قرآن، علوم قرآنی، ریاضی، ستاره‌شناسی و اختربینی، طبیعیات، کیمیا، پزشکی، چنددانشی، منطق، فلسفه، عقاید (عقاید فرق و مذاهب اسلامی)، عرفان، فلسفه عملی (اخلاق)، اصول خط، فرهنگ‌نامه، دستور زبان، مجموعه نامه‌ها و دستور نامه‌نگاری، نثرهای ادبی، بلاغت، موسیقی، عروض و قافیه، معما، دیوان و شرح دیوان، منظومه‌ها و شرح منظومه‌ها، داستان، سفرنامه، جغرافیا، تاریخ، تذکره (در سه بخش: ۱. سیر و شمایل حضرت محمد (ص)؛ ۲. زندگی‌نامه بزرگان اسلام، اهل بیت، ائمه، صوفیه...؛ ۳. تذکره‌های سرایندگان و نویسندگان)؛ حدیث، فقه، ادعیه و اوراد و تعویذات (مجموعه کتب در اشغال و اعمال مذهبی و عرفانی)، علوم غریبه (تعبیر خواب، جادو، جفر، رمل، فال، قیافه‌شناسی)، هندوشناسی (متون فلسفی و عرفانی و اجتماعی و اخلاقی و داستای هنود)، استدراکات و اضافات.

در پایان ۶ نمایه دارد: ۱. فهرست الفبائی کتاب‌های معرفتی‌شده؛ ۲. فهرست الفبائی کتاب‌هایی که نام آن‌ها به صورت ضمنی در فهرست آمده است؛ ۳. فهرست الفبائی نام مؤلفان و مترجمان و شارحان؛ ۴. فهرست الفبائی نام کاتبان؛ ۵. فهرست الفبائی نام جای‌ها؛ ۶. فهرست کتب بر حسب تاریخ و زمانی تألیف.

□ ۱۳۶۲ هـ ش / ۱۴۰۴ / ۱۹۸۳ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، چهارده + [عارف نوشاهی] ۱۰۷۷ ص.

► Bukhari, Ahmed Shah^۱ (بخاری، احمد شاه)

146. "Catalogue of Arabic Manuscripts of Hadith in National Museum of Pakistan".

فهرست کوتاه ۹۱ نسخه خطی کتب عربی حدیث در

موزه ملی پاکستان، کراچی، که ظاهراً به ترتیب زمانی تألیف کتاب‌ها تنظیم شده است، اما مؤلف هیچ اشاره‌ای به ترتیب فهرست ندارد.

نام کتاب‌ها و عبارات آغاز و انجام نسخه‌ها به حروف عربی نقل شده است.

□ The Archaeological Review, Karachi, 1995, vol. 4, issue I & II, pp. 357-430.

[عارف نوشاهی]

► Muhammad Ashraf (محمد اشرف)

147. *Persian Manuscripts in the National Museum of Pakistan at Karachi*

فهرست توصیفی نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان، کراچی، که به ترتیب موضوعی در سه جلد منتشر شده است.

۱۴۷/۱ جلد اول:

فهرست ۳۱۶ نسخه در موضوعات تاریخ عمومی، تاریخ اسلامی، تاریخ ترکستان، تاریخ ایران، تاریخ افغانستان، تاریخ هند و پاکستان، تذکره‌های اولیا و امرا و شعرا، داستان‌های دینی و تاریخی و اخلاقی، سفرنامه، جغرافیا، آثارشناسی.

با ۷ نمایه در پایان: ۱. نام‌های مؤلفان و گردآوردندگان و شارحان؛ ۲. نام‌های کتاب‌ها؛ ۳. نام‌های کاتبان؛ ۴. نام‌های محل کتابت نسخه‌ها؛ ۵. تاریخ‌های کتابت؛ ۶. نام‌ها و تاریخ‌هایی که از روی نشان مهرها خوانده شد؛ ۷. جدول تطبیقی شماره مسلسل فهرست و شماره ثبت نسخه در موزه.

□ 1971, Karachi, Prepared for the Central Committee of the Government of Pakistan for the Celebration of the 2500th Anniversary of Foundation of the Iranian Monarchy, 214pp. [گنج بخش]

۱. آن‌طور که در مجله چاپ شده، اما او به محمد شاه بخاری (Muhammad Shah Bukhari) معروف است.

Medicines Preserved in the National Museum of Pakistan, Burns Garden, Karachi [انگلیسی]

فهرست کوتاه ۶۲ نسخه عربی و فارسی و اردو در موضوع طب اسلامی است که در موزه ملی پاکستان، کراچی، نگهداری می‌شود و به مناسبت چهارمین کنگره بین‌المللی طب اسلامی، کراچی، در تاریخ نوامبر ۱۹۸۶م / [۱۳۶۵هش] در «نمایش ویژه مخطوطات طب اسلامی» در موزه ملی پاکستان به معرض عام گذارده شد.

روی جلد این عبارت چاپ شده است:

The Fourth International Conference on Islamic Medicine: Catalogue. Special Exhibition of Manuscripts on Islamic Medicine, National Museum of Pakistan, Department of Archaeology & Museums Government of Pakistan, in Collaboration with Hamdard Foundation Pakistan and Islamic Organisation of Medical Sciences.

۵ تصویر رنگی از نسخه اذهار الادویه آمده است.

□ [1986, Karachi], 42pp. Plates.

[عارف نوشاهی]

► Qammar Jahan (قمر جهان)

150. *Bibliography of Selected Rare Manuscripts in the National Museum of Pakistan Karachi*

فهرست نسخه‌های منتخب نادر موزه ملی پاکستان، کراچی، که به عنوان پایان‌نامه فوق لیسانس در رشته کتابداری تهیه شده است.

□ 1972, Thesis (M. A. Library Science) Karachi University, Karachi, 62pp.

نسخه ماشین شده.

(*Bibliography of Theses*, p. 28)

۱. نام درست و کامل آن تمثال اشیاء و اذهار الادویه، تألیف حکیم غلام علی است.

۱۴۷/۲. جلد دوم:

فهرست ۳۶۲ نسخه در موضوعات دستور زبان فارسی و عربی، نام‌نگاری، نثر ادبی، عروض و قافیه، معنای در پایان ۷ نمایه همچون نمایه‌های جلد اول دارد.

□ 1972, Department of Archaeology and Museums, Ministry of Education, Government of Pakistan, Karachi, 258pp. [گنج‌بخش]

۱۴۷/۳. جلد سوم: با تغییری اندک در عنوان:

Persian Manuscripts in the National Museum of Pakistan, volume III Poetry, A Descriptive Catalogue

فهرست ۶۶۷ نسخه از آثار منظوم اعم از کتب ادبی و شرح آن‌ها و منظومه‌های تاریخی، به ترتیب زمانی تألیف. نام هر کتاب و عبارات آغاز و انجام و مهرها و امضاها به حروف فارسی نقل شده است.

در پایان شش نمایه مطابق نمایه‌های جلد اول (به جز نمایه ۵) دارد.

□ 1988, Publisher same as v. II, Karachi, xiv+461pp. [عارف نوشاهی]

► Naqvi, S. A. (س.ا. نقوی)

148. *A Glimpses into the Common Literary Heritage of Pakistan, Iran & Turkey*

فهرست مختصر ۵۰ نسخه خطی عربی و فارسی و ترکی موزه ملی پاکستان، کراچی، به ترتیب موضوعی. موضوع‌ها از این قرارند: علوم دینی، علوم خالص، ادبیات (نثر و شعر)، تاریخ. در پایان تصاویر برخی نسخه‌های مهم آمده است. بدون نمایه.

□ 1966, National Museum of Pakistan, Karachi, 65pp. [مشفق خواجه]

► Nizamuddin Beg and Kamaluddin

(نظام‌الدین بیگ و کمال‌الدین)

149. *The Catalogue of Manuscripts on Islamic*

این مجموعه به موزه ملی پاکستان، کراچی منتقل شده است.

[مشفق خواجه] □ 1946, Delhi, 32pp.

۷ ————— ◇ نواز علی شوق ◇ ————— ۲۲

◀ نوشاهی، خضر

۱۵۳. گنجینه شوق: فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دکتر نواز علی شوق. کراچی [فارسی] ص.ع. انگلیسی:

Ganjina-e-Shouq: Descriptive Catalogue of Persian Manuscripts of Dr. Nwaz Ali Shouq

گزارش الفبایی ۲۸۲ نسخه از ۲۱۵ عنوان کتاب فارسی در مجموعه خصوصی دکتر نواز علی شوق (ت: ۱۹۴۰م)، استاد زبانی سنندی دانشگاه کراچی. اکنون این مجموعه به کتابخانه سردار مسعود احمد خان جهندیر، میلسی، منقل شده است.

در پایان سه نمایه دارد: ۱. نام‌های نگارندگان و مترجمان و شارحان؛ ۲. نام‌های کاتبان؛ ۳. فهرست کلمات و نام‌هایی که از روی نشان مهرها خوانده شده است.

□ ۱۴۱۳/۵/۱۹۹۳م، کافی پبلی کیشن، کراچی، [۸] + ۱۴۴ص. [عارف نوشاهی]

۸ ————— ◇ همدرد ◇ ————— ۲۳

◀ آفتاب اصغر و محمد بشیر حسین

۱۵۴. فهرست کتابخانه عابدی [اردو]

سیاهه ۱۶۸ نسخه خطی عربی، فارسی و اردوی کتابخانه شخصی مرحوم وزیرالحسن عابدی، استاد فارسی دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب لاهور، بدون هیچ ترتیب ویژه‌ای. اکنون این مجموعه به کتابخانه همدرد، کراچی، منتقل شده است.

□ نسخه دست‌نویس، کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، ۲۵ص، ش R-ph I 112.

► Siddiqui, Hidayat Ullah

(هدایت‌الله صدیقی)

151. *Catalogue of Selected Persian Poetical Works (Manuscripts) in the National Museum of Pakistan* [انگلیسی]

فهرست مشروح ۱۸۲ نسخه خطی از آثار منظوم فارسی در موزه ملی پاکستان، کراچی، به شرح زیر: دیوان‌ها ۱۳۹ نسخه. کلیات اشعار ۲۸ نسخه. مثنویات ۱۵ نسخه.

نام کتاب و سرآغاز و انجام به حروف فارسی نقل شده است. بدون نمایه.

تهیه شده برای نمایشگاه نسخه‌های خطی که به مناسبت جشن تاج‌گذاری شاه و شهبانوی ایران در آبان‌ماه ۱۳۴۶ هـ برگزار شد. برگزارکننده نمایشگاه، اداره باستان‌شناسی پاکستان و انجمن فرهنگی ایران و پاکستان، کراچی بود.

□ 26th October 1967, Issued on the Occasion of the Special Exhibition held to Celebrate the Coronation of Their Imperial Majesties the Shahanshah Aryamehr and the Shahbanu of Iran, ix + 101pp. نسخه تکثیر شده.

[عارف نوشاهی]

► Shaikh, C. H. (چاند حسین شیخ)

152. *A Concise Catalogue of Manuscripts and Mughal Official Documents Belonged to Khan Bahadur Maulvi Zafar Hasan O.B.E.*

فهرست ۱۱۷ نسخه عربی و فارسی و اردوی مجموعه شخصی خان بهادر مولوی ظفر حسن (۱۸۸۶م سنبل هند - ۱۹۶۵م کراچی پاکستان)، به ترتیب زبان. سپس ۳۲ سند و فرمان آن مجموعه معرفی شده است. فرمان‌ها متعلق به دوره تیموریان هند است. اکنون

◀ باقر، محمد

۱۵۵. فهرست کتابخانه ملی دکتر محمد باقر [فارسی]
سیاهه ۹۵ نسخه خطی فارسی، عربی و پنجابی، اردو و انگلیسی در کتابخانه شخصی (مرحوم) دکتر محمد باقر، استاد فارسی دانشگاه پنجاب، لاهور. در این فهرست سیاهه کتب چاپی نیز آمده است. اکنون این گنجینه به بیت الحکمة، مؤسسه همدرد، کراچی منتقل شده است.

در پایان دو نمایه نام‌های اشخاص و کتاب‌ها دارد.

□ [۴۱-۱۳۴۰هش] / ۱۹۶۱م، پنجابی اکادمی، لاهور، ۱۹۱ص.
[گنج بخش]

◀ فاروقی ندوی، فضل الله

۱۵۶. توضیحی فهرست مخطوطات کتب خانه همدرد

[اردو]

جلد اول: طبّی علوم.

فهرست مشروح ۲۰۵ نسخه خطی عربی و فارسی علوم پزشکی در کتابخانه همدرد، کراچی. فهرست به ۵ موضوع عمده تقسیم شده و در هر موضوع کتاب‌ها به ترتیب الفبایی ثبت گردیده است. موضوع‌ها از این قرارند: کلیات؛ طب؛ علم الادویه و قرا بادین؛ امراض و معالجات، مجموعه‌ها، بیاض‌ها و کشکول‌های بدون اسم.

در پایان دو نمایه نام کتاب‌ها و مؤلفان دارد.

□ [۱۳۶۰هش] / ۱۹۸۱م، همدرد فاوندیشن، کراچی، ۱۸۴ص.
[گنج بخش]

◀ نوشاهی، خضر عباسی

۱۵۷. فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه همدرد کراچی [فارسی]

فهرست موضوعی ۶۲۷ نسخه خطی فارسی کتابخانه بنیاد همدرد، پاکستان. موضوع‌ها به ترتیب زیر است: ترجمه و تفسیر قرآن، تجوید، درباره قرآن، ریاضی، موسیقی، طب‌باخی، ستاره‌شناسی و اختربینی، طبیعی، پزشکی، کیمیا، چند دانشی و مجموعه‌ها، منطق،

حکمت و فلسفه، کلام و عقاید، عرفان، اخلاق و فلسفه عملی، فرهنگ‌نامه، دستور زبان، بلاغت، نامه‌نگاری و دستور نامه‌نگاری، داستان، منظومه‌ها، دیوان، نثر ادبی، سیرت نبوی (ص)، سیر اولیاء الله (زندگی‌نامه بزرگان اسلام)، تذکره سرایندگان، تاریخ، فقه، حدیث، اوراد و عملیات، علوم غریبه، مسیحیت، هندویی، نسخه‌هایی که دیده نشده و نام و شماره کتاب‌ها از دفتر کتابخانه نقل شده است (۳۲ نسخه)، اما برخی از آن‌ها در ضمیمه (پس از رؤیت نسخه) فهرست برداری شده است.

در پایان نمایه‌های هفتگانه دارد: ۱. نام کتاب‌هایی که معرفی شده؛ ۲. نام کتاب‌هایی که ضمناً نام برده شده؛ ۳. نام مؤلفان؛ ۴. نام کاتبان؛ ۵. نام کسان متفرق؛ ۶. نام اماکن، ۷. عباراتی که از روی نشان مهرها خوانده شده، سپس ضمیمه‌ای که در آن ۲۷ نسخه دیگر فهرست شده است.

□ ۱۳۶۸هش / ۱۴۰۹ه / ۱۹۸۸م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، بیست و سه + [عارف نوشاهی] ۲۴۷ص.

گجرات GUJRAT

۱ ◀ قرشیه ◇ ۲۴

◀ قلعه‌داری، احمد حسین قریشی

۱۵۸. کتب‌خانه القرشیه قلعه‌دار [اردو]

معرفی مجموعه خصوصی دکتر احمد حسین قریشی قلعه‌داری، گجرات. در ۶ باب:

۱. تذکره خانواده قلعه‌داریان و داستان کتابخانه القرشیه قلعه‌دار.

۲. سیاهه نسخه‌های عربی به ترتیب موضوعی: قرآن، قرائت و تجوید، تفسیر، حدیث، عقاید، فقه و اصول فقه، فرائض، عرفان و ادعیه، ادب، سیر و تاریخ، صرف و نحو، منطق و حکمت، پزشکی، نجوم و حساب.

۳. سیاهه نسخه‌های فارسی در این موضوعات: قرآن و

حدیث، فقه، عرفان، صرف و نحو، لغت، عروض و قوافی و موسیقی، فهارس کتابخانه‌ها و مادّه تاریخ، جفر و نجوم و حساب، طبّ، فرهنگ، تاریخ و تذکره. ۴. سیاهه نسخه‌های اردو به ترتیب موضوعی علوم قرآنی، فقه، متفرقه، ادب، تاریخ و تذکره. ۵. سیاهه نسخه‌های پنجابی در موضوعات: علوم دینی، تفسیر و تجوید، فقه، عرفان، مجموعه‌ها، ادب، تاریخ و تذکره، طبّ، صرف. در برخی مدخل‌ها ترتیب زبان و موضوع رعایت نشده است.

□ در: کتاب دوست / *Book Friend*، نشریه قومی هجره کونسل، اسلام‌آباد، ش ۲، رمضان المبارک ۱۴۰۶ هـ، ۱۰۸ ص، نمونه‌ها. [عارف نوشاهی]

LAHORE

لاهور

۲۵

♦ پنجاب پبلک ♦

◀ عباسی، منظور احسن

۱۵۹/۱. تفصیلی فهرست مخطوطات عربیه پنجاب پبلک لائبریری لاهور [اردو]
فهرست توصیفی ۲۲۴ نسخه خطی عربی کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور. خود مؤلف به ترتیب فهرست اشاره نکرده است ولی این فهرست برحسب موضوع تنظیم شده است. ترتیب موضوع‌ها به شرح زیر است: فلسفه، ستاره‌شناسی، جادو، منطق، تجوید، تفسیر، حدیث، فقه و اصول فقه، کلام و عقاید، اوراد و ادعیه، عرفان، اخلاق، دستور زبان، ریاضی، هیئت، پزشکی، ادبیات، تاریخ.

در پایان سه فهرست (نمایه) دارد: ۱. نام کتاب‌ها با ضبط شماره ثبت در کتابخانه؛ ۲. فهرست مؤلفان و علما که نام آنان در این فهرست آمده؛ ۳. نام کاتبان. □ [۳۷-۱۳۳۶ هـ ش] / ۱۹۵۷ م، لائبریرین پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ج + ۲۸۴ ص.

[عارف نوشاهی]

◀ عباسی، منظور احسن

۱۵۹/۲. ضمیمه (۱) تفصیلی فهرست مخطوطات عربیه پنجاب پبلک لائبریری لاهور [اردو]
فهرست توصیفی ۵۲ نسخه عربی و ۶ نسخه فارسی کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور، بدون هیچ ترتیب مشخص.
در پایان ۳ نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌ها؛ ۲. نام مؤلفان؛ ۳. نام کاتبان.

□ [۴۱-۱۳۴۰ هـ ش] / ۱۹۶۲ م، لائبریرین پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ۶۳ ص. [عارف نوشاهی]

◀ عباسی، منظور احسن

۱۶۰/۱. تفصیلی فهرست مخطوطات فارسیه پنجاب پبلک لائبریری لاهور [اردو]
فهرست توصیفی ۵۸۸ نسخه خطی فارسی (و ترکی و پنجابی) کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور، بدون هیچ ترتیب مشخص. در آن نوعی ترتیب موضوعی دیده می‌شود اما روشمند نیست.

در پایان ۳ نمایه نام کتاب‌ها و مؤلفان و کاتبان دارد. □ [۴۲-۱۳۴۱ هـ ش] / ۱۹۶۳ م، لائبریرین پنجاب پبلک لائبریری، لاهور، ج + ۸۵۹ ص. [گنج بخش]

◀ عباسی، منظور احسن

۱۶۰/۲. ضمیمه (۱) تفصیلی فهرست مخطوطات فارسیه پنجاب پبلک لائبریری لاهور [اردو]
فهرست توصیفی ۱۲۲ نسخه فارسی گنجینه دکتر سید اظهار علی مرحوم در کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور. ظاهراً به ترتیب موضوعی تدوین شده است، اما مؤلف بدان تصریح نکرده است.

در پایان ۳ نمایه نام کتاب‌ها و مؤلفان و کاتبان دارد. □ [۴۵-۱۳۴۴ هـ ش] / ۱۹۶۶ م، همان ناشر، ۲۱۸ ص. [گنج بخش]

◀ عباسی، منظور احسن

۱۶۱. تفصیلی فهرست مخطوطات متفرقه (اردو، پنجابی،

هندی، کشمیری، ترکی، پشتو، پنجاب پبلک لائبریری
لاهور

[اردو]
فهرست توصیفی ۳۳ نسخه اردو، ۹ نسخه پنجابی، ۳
نسخه هندی، ۴ نسخه ترکی، ۳ نسخه پشتو و ۱ نسخه
کشمیری کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور، بدون هیچ
ترتیبی.

در پایان بر حسب زبان‌های کتب ۳ نمایه نام کتاب‌ها
و مؤلفان و کاتبان دارد.

□ [۴۳-۱۳۴۲هش] / ۱۹۶۴م، همان ناشر، ۱۰۶ص.
[عارف نوشاهی]

◀ ناشناخته

۱۶۲. مکمل فهرست کتب فارسی بلحاظ مضمون [اردو]
سیاهه مخلوط و موضوعی کتاب‌های چاپی و نسخ
خطی کتابخانه عمومی پنجاب، لاهور.

□ [۱۳۳۱هش] / ۱۹۵۲م، لاهور، پنجاب پبلک
لائبریری، ۹۸ص.

۲ ◇ دانشگاه پنجاب ◇ ۲۶ (مجموعه‌های آذر، پیرزاده، شیرانی، کیفی)

◀ احمد خان

۱۶۳. المخطوطات العربية في جامعة البنجاب بلاهور
(فهرس منتقى)

[عربی]
فهرست موضوعی نسخه‌های خطی عربی در کتابخانه
دانشگاه پنجاب، لاهور. بدون نمایه.

□ [۷۰-۱۳۶۹هش] / ۱۹۹۰م، معهد المخطوطات
العربية، کویت، ۱۴۳ص. [کتابنامه، ۸۳]

◀ احمد خان

۱۶۴. «فهرس منتقى اهم المخطوطات العربية في مكتبة

جامعة بنجاب لاهور- باكستان»، در: المورد، نشریه
وزارت اعلام جمهوری عراق، بغداد، ج ۲۲، ش ۲.
[کتابنامه، ۸۲] ۱۹۹۴م / ۸ص.

◀ افضل ملک، محمد

۱۶۵. اردو مخطوطات، پنجاب یونیورسٹی لائبریری

[اردو]

کار ناتمام فهرست‌برداری نسخه‌های خطی اردو در
دانشگاه پنجاب لاهور را که آقای ابوالخیر عبداللہ
آغاز کرده بود، مؤلف برای تکمیل بخشی از پایان‌نامه
تحصیلی خود در مقطع فوق لیسانس (ادبیات اردو) به
اتمام رسانید. او رساله خود را به راهنمایی دکتر وحید
قریشی تهیه کرد و در ۱۹۶۳م / [۱۳۴۲هش] در
دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب گذرانید. مؤلف
در رساله خود فقط آثار منظوم اردو را در سه بخش
فهرست کرده است: ۱. سیاهه ۲۱۴ نسخه، ۲. سیاهه
۲۱۸ نسخه در تکمیل کار ابوالخیر، ۳. توضیحاتی
در باره ۱۳ نسخه جدید. بخش‌های ۱ و ۲ به ترتیب
موضوعی و بخش سوم بدون ترتیب موضوعی است.
موضوعات به شرح زیر است: تفسیر، سیرت‌النبی،
معجزات، حمد و نعت، تاریخ، اخلاق و عرفان و فقه،
زبان، بیاض‌ها، قصه‌های منظوم، دواوین، منظومه و
غزل، متفرقه، کلیات اشعار.

در پایان دو نمایه نام‌های مؤلفان و نام‌های کتاب‌ها
دارد.

□ نسخه ماشین‌شده: فهرست مخطوطات اردو شاعری
پنجاب یونیورسٹی لائبریری، کتابخانه دانشگاه پنجاب،
لاهور، ۱۹۶۳م، ج ۴۵+ص، شماره م ۳۱۳ ف ۱۹۰
T. ۱۶۶.

□ چاپ‌شده: «اردو مخطوطات پنجاب یونیورسٹی
لائبریری»، ماهنامه قومی زبان، نشریه انجمن ترقی
اردو پاکستان، کراچی، ژانویه ۱۹۷۱م، ص ۵۲-۴۰؛
مارس ۱۹۷۱م، ص ۷۶-۶۴؛ آوریل ۱۹۷۱م، ص
۴۹-۳۶؛ مه و ژوئن ۱۹۷۱م، ص ۶۰-۵۶.

[نسیم فاطمه، ۳۹۳-۳۹۰]

□ در: اردو مخطوطات کی فهرستین (رسائل میں)،
تألیف رفاقت علی شاهد [نک: همین کتاب‌شناسی، ش
۲۴]، ص ۲۲۲-۱۸۷ افست شده است.

شهبزاد بخاری	نوامبر ۱۹۲۸ م	۶۸	نظم	۹۴-۱۱۴
زیر نظر: دکتر وحید قریشی	اوت ۱۹۲۹ م	۱۶	نظم	۱۱۲-۱۳۹
۱۶۶. فهرست مخطوطات پنجابی کتب‌خانهٔ جامعهٔ پنجاب [پنجابی]	نوامبر ۱۹۳۰ م	۱۳۶	نظم	۱۴۰-۱۶۵
سیاههٔ الفبایی ۹۶ نسخهٔ خطی پنجابی در کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب، لاهور، در موضوعات زیر: باره ماسه [دوازده ماه]، تذکرهٔ انبیا، عرفان، جنگ‌نامه‌ها، چرخه‌نامه‌ها، حلیه شریف یا مولودنامه‌ها، داستان‌های عشقی، سی حرفی، طب، فقه و مسائل شرعی، معراج نامه، مناقب.	فوریه ۱۹۳۱ م	۸۴	نظم	۱۶۶-۱۶۷
□ [۱۳۵۱ هـ] / ۱۹۷۲ م، رسالهٔ تحصیلی فوق لیسانس پنجابی دانشکدهٔ خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، به راهنمایی دکتر وحید قریشی، کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب، لاهور، ۱۰۸+۵ ص، شمارهٔ ش ۸۲۴ ف ۰۲-۱۷-T.	مه ۱۹۳۱ م	۵۸	انشا	۱-۲۰
	اوت ۱۹۳۱ م	۶۸	انشا	۲۱-۴۰
	نوامبر ۱۹۳۱ م	۵۷	انشا	۴۱-۶۲
	فوریه ۱۹۳۲ م	۶۷	فرهنگ‌نامه	۶۳-۷۳
	مه ۱۹۳۲ م	۱۳۳	عرفان	۱-۵۸
	اوت ۱۹۳۲ م	۴۸	عرفان ^{۲۵ نسخه بدون شمارهٔ سلسل}	۱-۲۳
	نوامبر ۱۹۳۲ م	۲۳	قصص و حکایات	۱-۱۱
	فوریه ۱۹۳۳ م	۴۳	اخلاق	۱-۱۱
	نوامبر ۱۹۳۳ م*	۴۹		
	مه ۱۹۳۴ م	۹۹	حساب، نجوم، رمل و غیره	۱-۳۳
	فوریه ۱۹۳۵ م	۷۵	تفسیر، حدیث	۱-۲۲
	نوامبر ۱۹۳۵ م	۷۰	فقه و عقاید شیعی	۱-۴۹
	اوت ۱۹۳۶ م	۱۶	فقه و عقاید اهل سنت	۵۰-۷۰

► Abdullah, S. M. (سید محمد عبدالله)

168. *A Descriptive Catalogue of Persian, Urdu & Arabic Manuscripts in the Panjab University Library*

Vol. I- Persian Manuscripts, Fasciculus

I- History

۱۶۸/۱. جلد اول: نسخه‌های فارسی، جزوه یکم: تاریخ. فهرست مشروح ۱۸۸ نسخهٔ خطی از کتاب‌های تاریخ کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب، لاهور. ترتیب موضوع‌های فرعی: تاریخ عمومی؛ تاریخ پیامبران؛ تاریخ حضرت رسول اکرم و خلفا و ائمه؛ تاریخ ایران؛ تاریخ هند و تیموریان هند؛ تاریخ‌های محلی هند. نمایه‌ای ندارد.

۱. به جز شماره‌هایی که با علامت * مشخص شده است، بقیهٔ شماره‌ها در ادارهٔ تحقیقات اسلامی موجود است.

◀ عبدالله، سید محمد

۱۶۷. خزان مخطوطات پنجاب یونیورسٹی لائبریری لاهور [اردو]

فهرست مشروح و موضوعی نسخه‌های خطی فارسی کتابخانهٔ دانشگاه پنجاب لاهور.

□ در: اورینتال کالج میگزین، نشریهٔ دانشکدهٔ خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، به شرح زیر به چاپ رسیده است.

شمارهٔ مجله	از صفحه	موضوع	شمارهٔ ثبت فهرست
مه ۱۹۲۶ م*	۵۵		
اوت ۱۹۲۶ م	۴۵	تاریخ	۳۳-۸۰
نوامبر ۱۹۲۶ م	۶۵	تاریخ	۸۱-۸۳
فوریه ۱۹۲۷ م	۷۳	تذکره	۱-۲۲
مه ۱۹۲۷ م	۲۷	نظم	۱-۲۲
نوامبر ۱۹۲۷ م	۵۱	نظم	۲۳-۴۵
فوریه ۱۹۲۸ م	۱۲	نظم	۴۶-۶۷
مه ۱۹۲۸ م	۲۸	نظم	۶۸-۸۵
			۸۵-۹۳

► **Kaukab, Abdul Nabi** (عبدالنبی کوکب)

Revised by: Syed Jamil Ahmad Rizvi

(تجدید نظر از جمیل احمد رضوی)

170. *Handlist of Arabic Manuscripts in the Punjab University Library*

سیاهه ۱۱۲۳ نسخه خطی عربی در کتابخانه دانشگاه

پنجاب، لاهور، به ترتیب موضوعات زیر:

۱. قرآن: مصحف، قرائت، تجوید، قرائت‌های گوناگون، تفسیر، نسخ و منسوخ، علوم قرآنی.
۲. حدیث: اصول حدیث، حدیث، اربعین، احادیث قدسی، فرهنگ‌نامه‌های احادیث، حدیث شیعی.
۳. فقه: اصول فقه، فقه، مذاهب اربعه و شیعی، تقابل فقه، اصول فرائض فقه شافعی و فقه شیعی.
۴. کلام: کلام اهل سنت و شیعی، اختلافات شیعه و سنی، اختلافات اسلام و مسیحی، عرفان، اخلاق، مواظ، ادعیه.

۵. تذکره: سیرت النبوی (ص)، علی بن ابی طالب (ع)، ابوحنیفه،

عبدالقادر گیلانی، خلفای چهارگانه، امامان دوازده‌گانه،

فقهای حنبلی، عرفا.

۶. تاریخ: عمومی و اسلامی، اسلامی، مغول، هند و عمومی، شبه قاره.

۷. فرهنگ‌نامه، دستور زبان، شعر، نثر ادبی، انشا،

گزیده‌های ادبی، فلسفه، فلسفه آموزش، منطق، محاوره،

مناظره، کیمیا، نجوم، هیئت، ریاضی، طب، تاریخ

طبیعی، اوزان و مقادیر، دایرة المعارف.

در پایان دو نمایه نام‌های مؤلفان و کتب دارد.

□ 1982, University of the Punjab, Lahore,
Published on the Occasion of Century
Celebrations of the University of the
Punjab (1882-1982), x+522pp.

[دانشگاه پنجاب]

◀ ناشناخته

171. *Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Punjab University Library*

اسامی کتب و سرآغاز و سرفصل‌ها به حروف فارسی نقل شده است.

□ 1942, University of the Panjab, Lahore,
iv+130pp.

[عارف نوشاهی]

Vol. I- Persian Manuscripts, Fasciculus
II- Persian Poetry.

۱۶۸/۲. جلد اول: نسخه‌های فارسی، جزوه دوم: شعر فارسی.

فهرست مشروح ۷۱۱ نسخه خطی منظومه‌های فارسی. نسخه‌های از شماره مسلسل ۱۸۹ تا ۶۰۹ متعلق به کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب و از ش ۶۱۰ تا ۸۹۹ متعلق به گنجینه شیرانی در همان کتابخانه است. نمایه‌ای ندارد.

□ 1948, Same Publisher, Lahore, xix+pp
131-575.

[گنج‌بخش]

◀ کوکب، قاضی عبدالنبی

۱۶۹. پنجاب یونیورسٹی لائبریری کی نادر عربی

مخطوطات کی فهرست مفصل [اردو]

۱۶۹/۱. جلد اول:

فهرست مشروح و مبسوط ۸۱ نسخه خطی عربی در کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، به ترتیب موضوعی که در ۵ موضوع زیر فراهم آمده است:

۱. علوم قرآنی، شماره مسلسل ۱-۱۴.
۲. اصول حدیث، شماره مسلسل ۱۵-۱۷.
۳. حدیث، شماره مسلسل ۱۸-۲۷.
۴. اصول فقه، شماره مسلسل، ۲۸-۳۷.
۵. فقه، شماره مسلسل ۳۸-۸۱ (فقه حنفی ۷۳-۳۸؛ فقه شافعی ۷۴؛ فقه شیعی ۷۷-۷۵؛ تطبیق مذاهب ۷۹-۷۸؛ علم الفرائض ۸۱-۸۰).

با ۵ نمایه در پایان: ۱. مؤلفان و کاتبان و کسان عموم؛

۲. کتاب‌ها (کتب، رسائل، مقالات، شروح، حواشی)؛

۳. نام جای‌ها؛ ۴. نام فرق و قبایل؛ ۵. موضوعات.

□ ج ۱: [۱۳۵۴ هـ] / ۱۹۷۵ م، پنجاب یونیورسٹی، لاهور، ۳۸+۳۷۳ ص.
[عارف نوشاهی]

□ ۱۳۶۵ هـ.ش / ۱۴۰۶ / ۱۹۸۶ م، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، شانزده + ۵۹۲ ص. [عارف نوشاهی]

۴ ————— ◇ دانشگاه پنجاب، مجموعه پیرزاده ————— ۲۸

◀ رشید احمد

۱۷۳. فهرست ذخیره کتب پیرزاده [اردو]
سیاهه ۱۵۸ نسخه عربی، فارسی و اردو در گنجینه پیرزاده محمد حسین عارف مهمی (۱۹۲۸-۱۸۵۶ م)، در کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، که بدون هیچ ترتیبی در ۳ فوریه ۱۹۶۸ م برای استفاده مراجعان تهیه گردید. مؤلف برای برخی نسخه‌های مهم یادداشت‌های مفصل نوشته است. کتابخانه در ۱۳۴۷/۱۹۲۹ م این مجموعه را خرید.
□ دست‌نویس مؤلف، ۳۶ ص، در کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب، لاهور، ش Ph I 130.

۵ ————— ◇ دانشگاه پنجاب، مجموعه شیرانی ————— ۲۹

◀ بشیر حسین، دکتر محمد

۱۷۴. فهرست مخطوطات شیرانی [فارسی]
سیاهه ۳۱۳۹ نسخه فارسی گنجینه حافظ محمود خان شیرانی (۱۹۴۶-۱۸۸۰ م) در دانشگاه پنجاب، لاهور. دانشگاه این گنجینه را در ۱۹۴۲ م از شیرانی خریده است که در کتابخانه دانشگاه به نام «ذخیره شیرانی» شهرت دارد. این سیاهه به ترتیب موضوعی و الفبایی در سه جلد منتشر شده است.
۱/ ۱۷۴. جلد اول:

سیاهه ۱۰۷۳ نسخه (شماره مسلسل ۱۰۷۳-۱) در موضوع‌های زیر: تفاسیر قرآن مجید، تجوید و قرائت قرآن، حدیث، تاریخ عالم، تاریخ اسلام، سیرت و شمائل و فضائل نبی اکرم، تاریخ هند، تاریخ ایران،

۱. فهرست مشروح نسخه‌های فارسی این گنجینه را در سال ۲۰۰۲ م تهیه و آماده چاپ کرده‌ام.

فهرست موضوعی ح ۹۰۰۰ نسخه خطی سانسکریت کتابخانه دانشگاه پنجاب.

□ University of the Punjab, Lahore, vol. I, 1932, xiii+276pp; vol. II, 1941, xvii+292+65pp. [دانشگاه پنجاب]

۳ ————— ◇ دانشگاه پنجاب، مجموعه آذر ————— ۲۷

◀ نوشاهی، سید خضر عباسی

۱۷۲. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور- گنجینه آذر
ص.ع. انگلیسی:

A Catalogue of Persian Manuscripts in the Azir Collection of the Punjab University Library Lahore

فهرست توصیفی ۱۶۲۶ نسخه از ۹۹۲ عنوان کتاب فارسی گنجینه آذر (منسوب به پروفیسور سراج‌الدین آذر، د: ۱۳۶۶ هـ / ۱۹۴۷ م) در کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور. دانشگاه این مجموعه را در ۱۹۵۲ م از ظهیرالدین آذر فرزند سراج‌الدین آذر خریداری کرد. ترتیب فهرست موضوعی است: تفسیر، تجوید، ریاضی، موسیقی، ستاره‌شناسی و اختربینی، رمل، جانورشناسی، پزشکی، چنددانشی، فلسفه، ملل و نحل، عقاید، عرفان، هندویی، فلسفه عملی (اخلاق)، هنرها (پیشه‌ها و آداب پیشه‌ها)، فرهنگ‌نامه‌ها، دستور زبان، دستور نامه‌نگاری، عروض و قافیه، بلاغت، معنا، نشرهای ادبی، داستان‌ها، کلیات ادبی، منظومه‌ها، دیوان و شرح دیوان، جغرافیا، تاریخ، سیر اولیاء الله، تذکره شعرا، فقه، حدیث، علوم غریبه. سپس «استدراک» در تنمّه نسخه‌هایی در فلسفه عملی و نسخه‌هایی که در گنجینه موجود نبوده و از دفتر ثبت یادداشت شده است.

در پایان شش نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌ها؛ ۲. نام نگارندگان؛ ۳. نام کاتبان؛ ۴. نام کسان عمومی؛ ۵. نام جای‌ها؛ ۶. فهرست کلمات و نام‌هایی که از روی نشان مهرها خوانده شده است.

- تاریخ افغانستان، تاریخ اقوام و قبائل، تاریخ کشورهای غربی و آسیای میانه، تذکرها و گزیده کلام شعرا، گزیده کلام شعرا، منظومه‌ها.
- نشر اول: مجله اداره تحقیقات پاکستان، دانشگاه پنجاب، لاهور، ژانویه - آوریل ۱۹۶۷م.
- نشر دوم: [۱۳۵۴هش] / آگوست ۱۹۷۵م، اداره تحقیقات پاکستان، دانشگاه پنجاب، لاهور، (۱۰+) ص ۲۰۱-۱. [عارف نوشاهی]
- جلد دوم: ۱۷۴/۲.
- سیاهه ۱۱۰۹ نسخه (شماره مسلسل ۲۱۸۳-۱۰۷۴) در موضوع‌های زیر: عرفان، مذهب هندویی و عرفان هندویی، فقه، لغت، نثر فارسی، انشا، طب، شکار.
- نشر اول: مجله اداره تحقیقات پاکستان، ژانویه - آوریل ۱۹۶۷م.
- نشر دوم، [۱۳۴۸هش] / ژوئن ۱۹۶۹م، همان ناشر، (۶+) ص ۴۱۱-۱۹۸ [کذا]. [عارف نوشاهی]
- جلد سوم: ۱۷۴/۳.
- عنوان لاتین: *Fehrist-e Makhtutat-e Shirani*
- سیاهه ۹۳۷ نسخه در موضوعات زیر: قصص و حکایات، شروع نظم و نثر فارسی، حساب و هندسه و سیاق، تعبیر و خواب‌نامه و فال‌نامه، جفر و قیافه. رمل و نجوم و هیئت، اسطرلاب و صنعت کره، تقویم و زیچ، اوراد و ادعیه، نقد ادبی، کتاب‌های انساب و شجره‌نامه‌ها، آشپزی، تاریخ‌گویی، باغبانی و کشاورزی، جواهرنامه، خوش‌نویسی، فرسنامه، فن حرب (سپاهی‌گری و تیراندازی)، فنون مختلف، دایرة‌المعارف‌ها و کتب متفرقه، کتب نصاب، دستور زبان، بدیع و بیان، معما، کلام و منطق، موسیقی، جغرافیا، به ضمیمه نسخه‌های بازشناخته شده در موضوعات تفسیر، تاریخ، تذکره، عرفان، فقه، شعر، لغت، انشا، طب. در خاتمه سیاهه ۲۰ نسخه‌ای که در مخزن موجود نبوده، از روی دفتر ثبت یادداشت شده است.
- در پایان ۳ نمایه برای هر سه جلد دارد: نام اشخاص، نام آثار، نام جای‌ها. با استدراک‌ی از مؤلف.
- نشر اول: در همان مجله.
- نشر دوم: [۱۳۵۲هش] / ژوئن ۱۹۷۳م، همان ناشر، (۴+) ص ۸۳۵-۴۱۲. [عارف نوشاهی]
- برای نقد آن نک:
- ◀ مجذدی، محمد اقبال
۱۷۵. «فهرست مخطوطات شیرانی کی ترتیب مین مرتب کی فرو گذاشتین»، معارف، اعظم‌گره، ژانویه ۱۹۶۹م.
- ◀ بشیر حسین، محمد
۱۷۶. «مخطوطات ذخیره شیرانی کا اجمالی جائزه» [اردو]
- بررسی کوتاه مجموعه شیرانی در دانشگاه پنجاب، لاهور، براساس فهرست مخطوطات شیرانی، تألیف محمد بشیر حسین.
- در: اورینتال کالج میگزین، لاهور، ویژه‌نامه شیرانی، ج ۵۶، ش ۴-۳، [۱۹۸۱م]
- برای نقد آن نک:
- ◀ نوشاهی، عارف
۱۷۷. «مخطوطات ذخیره شیرانی کا مکرر اجمالی جائزه»، در: اورینتال کالج میگزین، لاهور، ج ۵۷، ش ۴-۳، آوریل ۱۹۸۲م.
- ◀ رضوی، سید جمیل احمد
۱۷۸. ذخیره شیرانی میں اردو مخطوطات [اردو]
- سیاهه ۳۱۱ نسخه اردو (با احتساب مجموعه‌ها این تعداد نزدیک به ۵۰۰ نسخه می‌شود) در گنجینه شیرانی (حافظ محمود خان شیرانی، ۱۹۴۶-۱۸۸۰م)، در دانشگاه پنجاب، لاهور، که به ترتیب شماره ثبت دفتر تهیه شده است.
- [۱۳۶۵هش] / ۱۹۸۶م، مقتدره قومی زبان، اسلام‌آباد، ص ۳۸. [عارف نوشاهی]
- این چاپ پر از اغلاط چاپی است و باید با احتیاط از آن استفاده کرد.

► Shirani, Prof. Hafiz Mahmoud

(شیرانی، پروفیسور حافظ محمود)

179. Shirani Collection

With Notes from Khurshid Ahmad.

یادداشتی درباره مجموعه شیرانی، که خود صاحب مجموعه حافظ محمود شیرانی (د: ۱۹۴۶م) هنگام تحویل مجموعه به دانشگاه پنجاب، لاهور، تهیه کرده بود. آقای خورشید احمد بر پاره‌ای موارد حاشیه نوشته است.

□ (1980-1981?), Arabic and Persian Research Institute, Rajasthan, Tonk (India), iv+44pp. [گنج بخش]

◀ عبدالله، سید

۱۸۰. «کتابخانه شیرانی کی نوادر» [اردو]

درباره ۹۳ نسخه عربی، فارسی، اردو، گوجری، دکنی، هریانی و فرامین مجموعه پروفیسور حافظ محمود شیرانی.

□ در: اورینتل کالج میگزین، نشریه دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، فوریه ۱۹۴۷م، ج ۲۳، ش ۲، ص ۳۵ تا؟ [اداره تحقیقات اسلامی]

۶ ◀ دانشگاه پنجاب، مجموعه کیفی ۳۰

◀ رشید احمد

۱۸۱. فهرست ذخیره کتب کیفی دهلوی / مجمل فهرست

مخطوطات کیفی دهلوی [اردو]

سیاهه ۱۳۰ نسخه خطی عربی، فارسی و اردو در گنجینه بندت برج موهن داتاریه کیفی دهلوی (۱۸۶۶ تا ۱۹۵۵م) در کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور، که بدون ترتیب خاصی در تاریخ ۱۷ فوریه ۱۹۶۸م برای استفاده مراجعان تهیه گردیده است. کیفی کتاب‌های خود را در ۱۹۳۳م به کتابخانه اهدا کرد.^۱

□ دست‌نویس مؤلف، ۴۲ ص، در کتابخانه مرکزی دانشگاه پنجاب، لاهور، ش Ph I 131.

۷ ◀ دیال سنگ ۳۱

◀ زاهدی، ثناءالله

۱۸۲. فهرست المخطوطات العربية في مكتبات باكستان-

المكتبات العامة [عربی]

«القسم الاول» مكتبة ديال سنغ الخيريه

فهرست نسخه‌های خطی عربی کتابخانه موقوفه دیال سنگ، لاهور.

□ ۱۴۱۲/۵/۱۹۹۱م، مرکز المخطوطات و التراث و

الوثائق، کویت، ۶۲ص. [کتابنامه، ۸۲]

◀ هاشمی، محمد متین و ساجد الرحمن صدیقی

۱۸۳/۱. جلد اول:

فهرست مخطوطات (عربی و فارسی) مرکز تحقیق دیال

سنگه ترست لائبریری [اردو]

ص.ع. انگلیسی:

Catalogue of the Manuscripts in Research Cell of Dyal Singh Trust Library

فهرست مشروح و موضوعی ۱۰۹ نسخه خطی از ۷۶ عنوان کتاب عربی و فارسی در کتابخانه مرکز تحقیق موقوفه دیال سنگه، لاهور (تأسیس مرکز: ۱۹۷۴م). موضوع‌ها عبارت است از: مصاحف، تفسیر، حدیث، سیرت، تصوف، اصول فقه، فقه، کلام، تجوید، ادب، اخلاق، طب، قیافه‌شناسی، خطبات، اوراد، نحو، منطق، فال‌نامه.

در پایان ۵ نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌ها به ترتیب موضوع؛ ۲. نام کتاب‌ها به ترتیب الفبایی؛ ۳. نام‌های مؤلفان؛ ۴. نام‌های کاتبان و خطاطان؛ ۵. نام‌های نسخه‌های خطی به ترتیب سال کتابت.

□ ۱۳۵۴هش / ۱۹۷۵م]. مرکز تحقیق دیال سنگه

ترست لائبریری، لاهور، ۱۷+۲۴۲ (۵ نمونه) ص.

[عارف نوشاهی]

۱. فهرست مشروح نسخه‌های فارسی را در سال ۲۰۰۲م تهیه و آماده چاپ کرده‌ام.

◀ همان مؤلفان

۱۸۳/۲. جلد دوم:

فهرست ۱۴۰ نسخه خطی از ۱۲۷ عنوان کتاب عربی و فارسی و اردو به ترتیب موضوع‌های زیر: مصاحف، تفسیر، تجوید، حدیث، اصول حدیث، فقه، کلام و عقاید، تصوف، تذکره و تاریخ، اخلاق، ادب، اوراد، لغت‌نامه، نحو، صرف، منطق، طب، فلسفه، رمل و جفر. در پایان علاوه بر ۵ نمایه مطابق با جلد اول، سه نمایه از نام‌های کسان و کتب و اماکن که ضمناً در این جلد مذکور شده‌اند، نیز آمده است.

□ [۱۳۵۵ هـ/ش / ۱۹۷۶ م]. همان ناشر ۱۲+۳۹۲ ص. [اداره تحقیقات اسلامی]

◀ هاشمی، محمد متین و حافظ غلام حسین

۱۸۳/۳. جلد سوم:

فهرست مخطوطات (عربی، فارسی، اردو، پشتو، پنجابی اور هندی) مرکز تحقیق دیال سنگه ٹرسٹ لائبریری
فهرست ۱۹۷ نسخه خطی از ۱۷۴ عنوان کتاب عربی، فارسی، اردو، پشتو، پنجابی و هندی، به ترتیب این موضوع‌ها: مصاحف، تراجم و تفاسیر قرآن، قرائت و تجوید، حدیث، سیرت النبی، مناقب، تصوف، اوراد، تعویذات، اذکار و ادعیه، اخلاق، اصول فقه، فلسفه، مسایل، فقه، عقاید، کلام، منطق، نحو، صرف، لغت‌نامه، بلاغت، خطبات، انشا، قواعد خط، ادب، تاریخ و تذکره، طب، طلسم و جادو، طب حیوانات، طب‌باخی، نجوم، رمل و انساب.

در پایان نمایه‌هایی مطابق با جلد دوم دارد.

□ [۱۳۵۸ هـ/ش / ۱۹۷۹ م]. همان ناشر، ۱۸+۴۷۰ ص.

[اداره تحقیقات اسلامی]

◀ همان مؤلفان

۱۸۳/۴. جلد چهارم:

فهرست مخطوطات (عربی، فارسی، پشتو، اردو اور پنجابی) مرکز تحقیق دیال سنگه ٹرسٹ لائبریری
فهرست ۲۰۰ نسخه خطی از ۱۳۲ عنوان کتاب عربی،

فارسی، پشتو، اردو و پنجابی به ترتیب موضوعات زیر: قرآن، تراجم و تفاسیر، قرائت و تجوید، حدیث، سیرت، فقه، اصول فقه، فرائض، عقاید و تصوف و اوراد و ادعیه، فلسفه، منطق، مناظره، صرف، نحو، لغت، معانی و بیان، بلاغت، عروض، ادب، انشا، طب، وعظ و نصیحت، هندویات.

در پایان نمایه‌هایی مطابق با جلد دوم دارد.

□ [۱۳۶۳ هـ/ش / فوریه ۱۹۸۵ م]. همان ناشر، ۱۱+۳۰۶ ص. [عارف نوشاهی]

◀ همان مؤلفان

۱۸۳/۵. جلد پنجم: همان عنوان.

فهرست ۱۹۰ نسخه خطی از ۱۴۴ عنوان کتاب عربی، فارسی، پشتو، اردو و پنجابی در موضوعات زیر: مصاحف، تفسیر، قرائت و تجوید، سیرت النبی، اصول فقه، فقه، فرائض، عقاید، تصوف، اوراد و ادعیه، منطق، نحو، ادب، انشا، تذکره، طب، متفرقات، جغرافیا، اسناد. در پایان نمایه‌هایی مطابق با جلد دوم دارد.

□ [۱۳۶۷ هـ/ش / ۱۹۸۸ م]. همان ناشر، ۱۲+۲۸۸ ص. [عارف نوشاهی]

برای نقد آن نک:

◀ نوشاهی، عارف

۱۸۴. «فهرست مخطوطات دیال سنگه لائبریری لاهور کا جائزہ»

□ در: قومی زبان، کراچی، نشریہ انجمن ترقی اردو، پاکستان، ژوئیہ ۱۹۸۱ م، ج ۵۱، ش ۷، ص ۳۱-۲۷.

۸. عبدالجبار شاکر

◀ شمس تبریز

۱۸۵. فهرس المخطوطات العربیہ الّتی تضمها مکتبة الأستاذ

عبدالجبار شاکر [عربی]

فهرست موضوعی ۲۳۸ نسخه خطی عربی در این موضوعات: بلاغت، تفسیر، فرهنگ عامه، ریاضی،

فارسی، عربی، اردو، پنجابی مخطوطات کی فهرست. فهرست مشروح و موضوعی کتابخانه محمد لطیف قریشی به تحویل دکتر وحید قریشی، لاهور. تدوین شده بر حسب زبان نسخه‌ها، در چهار بخش، به شرح زیر:

۱. نسخه‌های فارسی، ۸۴ نسخه از ۵۷ اثر در موضوعات: بیاض‌ها، مجموعه‌ها، علوم گوناگون، عقاید، فقه، تصوف، نجوم، الجبر، طب، انشا، ادب، قصه، لغت، دواوین و کلیات، مثنویات، تذکره اولیاء الله، تاریخ؛
۲. نسخه‌های عربی، ۵ نسخه از ۵ اثر در موضوعات زیر: قرآن مجید و متعلقات آن، فقه، طب؛
۳. نسخه‌های اردو، ۱۵ نسخه از ۲۰ اثر در موضوعات زیر: بیاض‌ها و مجموعه‌ها، اصول حدیث، سیرت النبی، قانون، طب، دواوین و مثنویات؛
۴. نسخه‌های پنجابی، ۱۷ نسخه از ۱۳۳ اثر در موضوعات زیر: بیاض‌ها و مجموعه‌ها، سیرت النبی (ص)، تاریخ اسلامی، فقه، نجوم، لغت، ادبیات منظوم.

در پایان برای هر بخش از زبان‌ها دو نمایه به ترتیب الفبایی دارد: ۱. فهرست عنوان کتاب‌ها؛ ۲. فهرست مؤلفان، مترجمان، شارحان و گردآورندگان.

□ [۱۳۷۲ش] / نوامبر ۱۹۹۳م، مغربی پاکستان اردو اکیدمی، لاهور، ۶۴ص. [عارف نوشاهی]

◀ بشیر حسین، محمد ۱۸۹. فهرست مخطوطات شفیع (به فارسی و اردو و پنجابی) در کتابخانه مرحوم پروفیسور دکتر مولوی محمد شفیع... با پیوستی مشتمل بر یادداشت‌های آن دانشمند فقید راجع به نسخ مزبور [فارسی، اردو] ص.ع. انگلیسی:

A Descriptive Catalogue of Persian, Urdu & Panjabi: Mss. in the Library of Prof. Dr. Maulavi Muhammad Shafi ... with an Appendix Containing the Notes of Prof. Muhammad Shafi on these Mss.

عروض، عقاید، کلام، منطق. دو نمایه الفبایی نام کتاب‌ها و مؤلفان در پایان دارد.

□ ۲۱-۱۴۱۹هـ / ۲۰۰۰-۱۹۹۸م، رساله تحصیلی برای دریافت درجه فوق لیسانس، بخش زبان عربی، دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، به راهنمایی دکتر خالق داد ملک، ۲۷۶ص. ماشین شده. [کتابخانه دانشکده خاورشناسی]

◀ طلعت محمود عاجز

۱۸۶. الفهرس الجامع للمخطوطات العربیة الّتی تضمها مکتبة الاستاذ عبدالجبار شاکر [عربی] فهرست موضوعی ۳۶۱ نسخه خطی عربی در این موضوعات: حدیث، سیر، تصوف، اخلاق و حکمت، طب، عبادات، مجهول. دو نمایه الفبایی نام کتاب‌ها و مؤلفان در پایان دارد.

□ ۲۱-۱۴۲۰هـ / ۲۰۰۰-۱۹۹۹م، رساله برای دریافت درجه فوق لیسانس، بخش زبان عربی، دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، به راهنمایی دکتر مظهر معین، ۱۹۹ص. ماشین شده. [همان‌جا]

◀ محمد محمود حامد

۱۸۷. الفهرس الجامع للمخطوطات العربیة الّتی تضمها مکتبة الاستاذ عبدالجبار شاکر [عربی] فهرست موضوعی ۲۳۰ نسخه خطی عربی در این موضوعات: فقه در دستور زبان. دو نمایه نام کتاب‌ها و مؤلفان در پایان دارد.

□ ۲۱-۱۴۱۹هـ / ۲۰۰۰-۱۹۹۸م، رساله‌ای برای دریافت فوق لیسانس، بخش زبان عربی، دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، به راهنمایی دکتر مظهر معین، ۲۴۹ص. ماشین شده. [همان‌جا]

(وحید قریشی / عبداللطیف قریشی)

◀ نوشاهی، عارف

۱۸۸. فهرست مخطوطات کتب‌خانه قریشی [اردو]

◀ ظهورالدین احمد

۱۹۰. فهرست مخطوطات جی معین‌الدین [اردو]

فهرست موضوعی نسخه‌های فارسی، عربی و سایر زبان‌ها در کتابخانه مرحوم جی معین‌الدین، لاهور. شمار نسخه‌ها به ترتیب موضوعات به شرح زیر است: کتاب‌های فارسی: تفسیر ۳ نسخه؛ حدیث ۱ نسخه؛ فقه ۲۲ نسخه؛ عقاید ۹ نسخه؛ کلام ۱ نسخه؛ عرفان ۲۵ نسخه؛ ملفوظات ۴ نسخه؛ مکتوبات ۵ نسخه؛ تذکره اولیا ۴ نسخه؛ شعر ۴۶ نسخه؛ فرهنگ‌نامه ۱۳ نسخه؛ صرف و نحو ۲ نسخه؛ بیان و معانی ۳ نسخه؛ انشا ۷ نسخه؛ طب ۱۲ نسخه؛ سیرت‌النبی و سیره پیامبران ۱۰ نسخه؛ تاریخ ۶ نسخه؛ حکایات ۶ نسخه؛ متفرقه ۵ نسخه.

کتاب‌های عربی: قرآن ۴ نسخه؛ تفسیر ۸ نسخه؛ حدیث ۱۱ نسخه؛ اورداد ۱۰ نسخه؛ سیرت ۳ نسخه؛ فقه ۳۵ نسخه؛ وراثت ۳ نسخه؛ عقاید ۹ نسخه؛ عرفان ۱۲ نسخه؛ ملفوظات ۱ نسخه؛ تذکره ۱ نسخه؛ اخلاق ۴ نسخه؛ فلسفه و کلام ۱۴ نسخه؛ منطق ۸ نسخه؛ الهیات و طبیعیات ۳ نسخه؛ صرف و نحو ۳۲ نسخه؛ بیان و معانی ۴ نسخه؛ فرهنگ‌نامه ۵ نسخه؛ پزشکی ۷ نسخه؛ حکایات ۳ نسخه؛ شعر ۸ نسخه.

علاوه بر این، فهرست ۵ نسخه ترکی، ۲ نسخه پشتو، ۹ نسخه پنجابی، ۲ نسخه اردو و ۵ نسخه هندی نیز آمده است.

۱. این کتابخانه پس از وفات مولوی محمد شفیع تا وقتی که در تحویل فرزند او احمد ربانی بود، منسجم و پابرجا بود، اما با درگذشت احمد ربانی، در میان بازماندگان او بر سر تقسیم آن منازعه شد و سرانجام کتابخانه متفرق شد. از قرار اطلاع بعضی نسخه‌های خطی به دست دلالان کتاب افتاد و برخی دیگر به کتابخانه ملی پاکستان، اسلام‌آباد فروخته شد. فاعتبروا یا اولی الابصار.

فهرست مشروح نسخه‌های خطی فارسی و اردو و پنجابی کتابخانه شخصی پروفیسور دکتر مولوی محمد شفیع (د: ۱۳۸۲/۱۹۶۳م)، لاهور^۱. در ابتدا پنج فهرست راهنما به شرح زیر آمده است: ۱. فهرست نسخه‌های [به خط] مصنفین؛ ۲. فهرست نسخه‌های معاصر [مؤلفان]؛ ۳. فهرست نسخه‌های قدیم‌ترین؛ ۴. فهرست نسخه‌های واحد [یعنی منحصر به فرد]؛ ۵. نسخه‌های مهم و نادر. سپس فهرست ۴۳۵ نسخه فارسی به ترتیب موضوعی زیر آمده است: تفاسیر و علوم قرآنی، حدیث، منشآت و مکاتیب، تاریخ عالم، تاریخ هند (عمومی و صوبه‌های بنگال و آگره و کشمیر و غیره)، تاریخ اسلام، تاریخ ایران، فرهنگ‌ها، طب، تذکره‌های شعراء و وزراء و عرفاء و غیره، شعر (دواوین و بیاض‌ها و غیره)، نجوم و هیئت و هندسه، نثر ادبی و قصص، شروح کتب نظم و نثر، تصوف، فقه و اورداد، عروض و صنائع، جغرافیا، کتب متفرق (معما، جواهرنامه‌ها، تجارت و غیره).

ضمیمه درباره کتب دستور زبان و خطاطی و اغلب موضوع‌های دیگر، سیاهه ۱۶۰ لوحه خطاطی به خط استادان فن.

فهرست ۳۳ نسخه که احمد ربانی، فرزند مولوی محمد شفیع فراهم کرده و به کتابخانه پدرش افزوده است، در این موضوع‌ها: شعر، تصوف، فقه، نثر و انشا، سیرت‌النبی، طب، فرهنگ‌ها، تذکره‌ها، متفرقات.

پیوست مشتمل بر یادداشت‌های مولانا برین نسخه‌ها گردآورده احمد ربانی، به زبان اردو.

فهرست ۱۶ نسخه خطی اردو، به اردو.

فهرست ۵ نسخه خطی پنجابی، به اردو.

در پایان سه نمایه از نام‌های اماکن و اشخاص و آثار دارد.

□ ۱۳۹۲/۱۹۷۲م. به یادبود جشن صدمین سال تأسیس دانشکده خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاهور، ناشر: دانشگاه پنجاب، لاهور، (۳۳) + ۶۵۱ + ۱۰۲ [تصاویر] + ۴ ص. [عارف نوشاهی]

□ دست‌نویس به خط مؤلف، ۴۰۱ ص.

[عارف نوشاهی]

بخش کتاب‌های فارسی را برای استفاده آقای احمد منزوی در فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان به فارسی ترجمه کرده‌ام.

موزه لاهور اهدا کرده بود. از آن جمله ۲۱ نسخه عربی و فارسی و ترکی، ۵ نمونه خوش‌نویسی، ۳۴ فرمان، ۳۷۰ تصویر (مینیاتور)، ۵۵ شیء متفرقه از نوع جامه و اسلحه و ظرف‌ها. بدون نمایه.
□ [۱۳۵۱ هـ] / ۱۹۷۲ م، عجائب گهر، لاهور، ۳۹ ص. [گنج‌بخش]

◀ رشید احمد

۱۹۳. مخطوطات و نادر مطبوعات [اردو]

۱/۱۹۳. جلد اول: «مشمول بر ذخیره عجائب گهر»

سیاهه ۹۴ کتاب نادر موزه لاهور، از آن جمله ۷۷ نسخه خطی عربی، فارسی، پشتو، ترکی، پنجابی، سانسکریت، بنگالی، تبتی، تهایی و برمه‌ای و ۱۷ کتاب چاپی قدیم و کمیاب است. تصاویر برخی کتب نادر را نیز دارد. بدون نمایه.

□ [۱۳۵۰ هـ] / ۱۹۷۱ م، عجائب گهر، لاهور، ۵۴ ص. [مشفق خواجه]

۲/۱۹۳. جلد دوم: مفصل فهرست مخطوطات، جلد دوم، مشتمل بر ذخیره مولانا حفظ الرحمان مناس مرحوم. فهرست نسخه‌های اهدایی مولانا حفظ الرحمان مناس (د: ۳۰ دسامبر ۱۹۶۹ م) به موزه لاهور. جمعاً ۱۰۴ نسخه دارد و به ترتیب زبان نسخه به شرح زیر تنظیم شده است:

قرآن مجید ۴ نسخه
قرآن مجید با تفسیر فارسی ۳ نسخه
اوراد عربی ۱ نسخه
کتب عربی ۴ نسخه
کتب فارسی ۴۰ نسخه
کتب اردو ۸ نسخه
کتب پنجابی ۵ نسخه

کتاب‌های سانسکریت، هندی، تبتی و به

رسم الخط گورمکھی ۳۱ نسخه
بدون نمایه.

□ [۱۳۵۰ هـ] / ۱۹۷۱ م، عجائب گهر، لاهور، ۳+

۵۲ ص. [گنج‌بخش]

◀ رحمانی، انجم

۱۹۱. تعارف مخطوطات گیلری [اردو]

ص. ع. انگلیسی:

Introduction to Manuscripts Gallery

معرفی نسخه‌های خطی و مرقعات خوش‌نویسی گالری موزه لاهور. گالری در ۱۹۸۳ م / ۱۳۶۲ هـ تأسیس گردید و در آن نسخه‌های خطی برای نمایش عموم گذارده شد. نسخه‌ها به سه قسمت / موضوع است. یکی نسخه‌های قرآن مجید؛ دیگری نسخه‌های مصور و مذهب آثار فارسی؛ سوم متفرقات. فهرست بر حسب غرفه (Show Case) تهیه شده و خصوصیات هنری هر نسخه به تفصیل بیان شده است. روی هم رفته ۳۰ غرفه در این گالری وجود دارد.

در پایان تصاویر رنگی و سیاه و سفید نسخه‌های مهم‌تر آمده است. بدون نمایه.

□ [۱۳۶۷ هـ] / ۱۹۸۸ م، لاهور عجائب گهر، لاهور، ۴ + ۵۲ + ۱۶ ص. [عارف نوشاهی]

◀ رشید احمد

۱۹۲. فقیر سید جلال‌الدین وقف لاهور کی عجائب گهر

لاهور کو عطا کرده گران قدر نوادرات کی مجمل فهرست [اردو]

ص. ع. انگلیسی:

Catalogue of Antiques and Rare Articles Donated to Lahore Museum by Faqir Syed Jalal Ud Din Trust

فهرست کوتا و اشیای نادری که فقیر سید جلال‌الدین به

Records Commission, 8/ 1925, pp. 32-38.

[سزگین، ۶۷]

MAKHAD

مکهد

۳۹

۱ ————— ◇ محمد علی ◇ —————

◀ نذر صابری

۱۹۶. مختصر فهرست مخطوطات فارسی کتبخانه مولانا

محمد علی مکهدی [اردو]

سیاهه الفبایی ۲۳۴ نسخه فارسی در کتابخانه شخصی مولانا محمد علی (د: ۱۲۵۳/۵۱۸۳۷م)، واقع در مکهد، ضلع آتک.

در پایان نمایه مؤلفان دارد.

□ ۱۳۹۳/۵۱۹۷۳م، مجلس نوادرات علمیه آتک،

کیمبل‌پور، ۱۶ص. [عارف نوشاهی]

MULTAN

ملتان

۴۰

۱ ————— ◇ پبلک لائبریری باغ لانگی خان ◇ —————

◀ عمر کمال خان

۱۹۷. پبلک لائبریری باغ لانگی خان ملتان کی سو ساله

تاریخ [اردو]

ص.ع. انگلیسی:

Hundred Years of Public Library Bagh Langay

Khan Multan

تاریخ صد ساله کتابخانه عمومی باغ لانگی خان،

ملتان [تأسیس، ۹ مارس ۱۸۸۶م]. در ص ۱۷۳-

۱۸۰ فهرست کوتاه ۱۰۳ نسخه خطی عربی و فارسی

و اردو نیز آمده است.

□ [۱۳۶۲هـ/ش/۱۹۸۳م]، شعبه نشر و اشاعت پبلک

لائبریری باغ لانگی خان، ملتان، به وسیله بزم ثقافت،

ملتان، [۸] + ۲۰۲ص + تصاویر و نمونه‌ها.

[عارف نوشاهی]

۱۹۳/۳. جلد سوم: مفصل فهرست مخطوطات (جلد

سوم) مشتمل بر فرامین، دستاویزات، مراسلات، مکتوبات و متفرقات.

سیاهه منشورها، اسناد، فرمان‌ها و نامه‌های رسمی در موزه لاهور. تمام نوشته‌ها متعلق به فرمانروایان تیموری هند، سیک و انگلیس است و به زبان‌های فارسی، اردو و انگلیسی تحریر شده است.

در پایان نمونه برخی نوشته‌ها نیز داده شده است. بدون نمایه.

□ [۱۳۵۱هـ/ش/۱۹۷۲م، عجائب‌گهر، لاهور، ۱۴+

۵۶ص، نمونه‌ها. [گنج‌بخش]

۳۷

۱۳ ————— ◇ نعمانیه ◇ —————

◀ ناشناخته

۱۹۴. فهرست کتبخانه دارالعلوم نعمانیه لاهور [اردو]

فهرست موضوعی و مخلوط کتاب‌های چاپی و خطی عربی، فارسی، اردو و پنجابی کتابخانه دارالعلوم نعمانیه (واقع در اندرون تکسالی دروازه)، لاهور، که به صورت جدول فراهم آمده است. موضوع‌ها به قرار زیر است: تفسیر، حدیث، فقه، اصول میراث، ادب، فرهنگ‌نامه، تاریخ، طب، عرفان، عقاید و کلام، مناقب و معجزات و سیر، صرف و نحو و معانی و عروض، مواعظ و خطب و اوارد، مناظره، ریاضی و حساب و فال و طره، منطق و حکمت، قانون، متفرقه.

□ ۱۳۲۱/۵۱۹۰۳م، رفاه عام ستیم پریس، لاهور،

۱۴۴ص. [گوهر نوشاهی]

۳۸

۱۴ ————— ◇ چند مجموعه ◇ —————

► Woolner, A. C. (وولنر)

195. "Collections of Oriental Manuscripts in Lahore".

مجموعه‌های دست‌نویس‌های شرقی در لاهور.

□ In: *Proceedings of the Indian Historical*

صفر ۱۴۲۰ هـ، ژانویه - مارس ۱۹۹۹ م و آوریل - ژوئن ۱۹۹۹ م، ص ۳۹۵-۳۸۰. [عارف نوشاهی]

۲ ✧ خورشید گردیزی ✧ ۴۱

◀ حسینی اشکوری، سید احمد

۱۹۸. فهرست نسخه‌های خطی خورشید گردیزی (ملتان - پاکستان)

فهرست ۵۵ نسخه عربی و فارسی کتابخانه خصوصی سید خورشید عباس گردیزی فرزند سید محمد رمضان شاه گردیزی. نسخه‌های معرفی شده بیشتر جنبه هنری دارد. با نمایه کتاب‌ها، موضوعات، مؤلفان، اعلام و اشخاص، جاها و امکانه.

□ ۱۳۸۰ هـ / ۱۴۲۲ م، [مجمع ذخائر اسلامی]، سلسله انتشارات معرفی میراث مخطوط (۱)، ۴۹ ص + ۳۳ برگ (تصاویر رنگی). [عارف نوشاهی]

◀ قادری، محمد اسحاق و ایاز حسین چودھری
۲۰۰. مسعود جهنڈیر لائبریری - عربی مخطوطات کی تفصیلی فہرست [اردو]
فہرست ح ۴۰۰ نسخہ خطی عربی کتابخانہ مسعود جهنڈیر، میلسی.
□ رسالہ تحصیلی فوق لیسانس عربی، دانشگاه بهاء الدین زکریا، ملتان، به راهنمایی محمد شریف سیالوی.

◀ نوشاهی، بلال حسین

۲۰۱. «مخطوطات سیرت (فارسی) مسعود جهنڈیر لائبریری میلسی» [اردو]
فہرست توصیفی الفبایی ۳۴ نسخہ خطی کتب فارسی در سیرۃ حضرت رسول اکرم (ص) موجود در کتابخانہ [شخصی] مسعود جهنڈیر، میلسی.

□ در: السیرۃ العالمی، کراچی، ش ۳، ربیع الاول ۱۴۲۱ هـ / ژوئن ۲۰۰۰ م، ص ۳۶۸-۳۴۷. [عارف نوشاهی]

MILSI میلسی

۱ ✧ مسعود جهنڈیر^۱ ✧ ۴۲

◀ سیالوی، محمد شریف

۱۹۹. «علوم القرآن پر چند نادر فارسی/عربی مخطوطات کا تعارف (مسعود جهنڈیر اسلامیہ لائبریری میلسی)» [اردو]

فہرست مشروح ۴ نسخہ خطی عربی و فارسی علوم قرآنی در کتابخانہ مسعود جهنڈیر، میلسی.
□ در: فکر و نظر، نشریہ ادارہ تحقیقات اسلامی، اسلام آباد، ویژہ نامہ «مطالعات قرآن در شبہ قارہ»، ج ۳۶، ش ۴-۳، رمضان - ذی الحجہ ۱۴۱۹ و محرم -

۱. فہرست مشروح نسخہ‌های خطی این کتابخانہ را دکتر خضر عباسی نوشاهی تہیہ کردہ کہ با عنوان فہرست دست‌نویس‌های عربی و فارسی کتابخانہ مسعود جهنڈیر، میلسی، در نسخہ پژوهی، دفتر دوم، احتمالاً در ۱۳۸۳ هـ منتشر می‌شود.

VI. فهرست‌های نسخه‌های کشورهای خارج، چاپ پاکستان

(بر حسب کشورها)

الف. ایران

ب. بریتانیا

ج. ترکیه

د. فرانسه

ه. هند

الف. ایران

◀ حسن عباس، سید

۲۰۲. «ایران میں اردو مخطوطات» [اردو]

فهرست مشروح و الفبایی ۳۱ نسخه خطی اردو در کتابخانه‌های ایران. از کتابخانه آیت‌الله مرعشی، قم ۱۳ نسخه، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۱۳ نسخه، کتابخانه‌های ملی ملک، تهران و تبریز و آستان قدس رضوی مشهد و حاج عبدالمجید مولوی مشهد هر کدام یک نسخه در این اثر فهرست شده‌اند.

□ در: تحقیق، نشریه شعبه اردو، دانشگاه سیند، جام شورو، ش ۵، [۱۳۷۰ه‌ش] / ۱۹۹۱م، ص ۴۹-۷۰. ب. [عارف نوشاهی]

◀ نوشاهی، عارف

۲۰۳. «کتابخانه مرعشی قم میں بڑ صغیر کی مخطوطات» [اردو]

فهرست نسخه‌های خطی عربی، فارسی و اردوی تألیفات مؤلفان شبه قاره در کتابخانه آیت‌الله العظمی نجفی مرعشی، قم، که به ترتیب نام مؤلفان تنظیم شده‌است.

این فهرست بر اساس فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیت‌الله العظمی نجفی مرعشی (ایران- قم)، تألیف سید احمد حسینی، زیر نظر سید محمود مرعشی، جلد‌های ۱ تا ۷، چاپ قم، ۵۸-۱۳۵۷ه‌ش تهیه شده‌است و در آن آثار حدود ۱۰۰ مؤلف معرفی شده‌است.

□ در: فکر و نظر، نشریه اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد، ج ۱۸، ش ۱۱، جمادی‌الآخر ۱۴۰۱/ آوریل ۱۹۸۱م، ص ۳۶-۸؛ ج ۱۹، ش ۲، ذوالقعدة ۱۴۰۱/ سپتامبر ۱۹۸۱م، ص ۷۲-۵۹.

[عارف نوشاهی]

ب. بریتانیا

شامل سه مقاله دربارهٔ نسخه‌های خطی اردو در کتابخانه‌های بریتانیا:

۱. موزه بریتانیا، نوشتهٔ مسعود حسین، ص ۳۵۴-۳۵۷؛

۲. نسخه‌های منچستر، ص ۳۶۰-۳۵۸؛

۳. فهرست نسخه‌های خطی اردو دیوان هند، لندن، تألیف ج. ف. بلوم‌هارت، تلخیص و ترجمهٔ سلیم‌الدین قریشی، تجدید نظر افسر صدیقی امروہوی.

□ در: افکار، کراچی، ویژه‌نامهٔ «اردو در بریتانیا»، ج ۳۷، ش ۱۳۳، آوریل ۱۹۸۱م، کراچی.

[مشفق خواجہ]

◀ احسان الہی، وانا

۲۰۴. «خزائن مخطوطات» [اردو]

شرح منابع تاریخی و تذکرہ‌ای دربارهٔ شبہ قارہ کہ در موزہ بریتانیا، لندن، از ۱۸۹۵ تا ۱۹۶۳ گرد آمدہ است.

□ در: اورینٹل کالج میگزین، نشریہ دانشکدہ خاورشناسی دانشگاه پنجاب، لاہور، اوت ۱۹۶۳م، ج ۳۹، ش ۴، ص ۱۱-۱.

◀ صہبا لکھنوی (مدیر)

افکار، ویژه‌نامه:

۲۰۵. برطانیہ کی کتب خانوں میں اردو مخطوطات

[اردو]

ج. ترکیه

◀ بلوچ، نبی بخش خان

۲۰۶. «ترکی کی کتب خانی اور اُن مین محفوظ علمای

سینڈ و هند کی تصنیفات» [اردو]

سیاہہ دست نویس های آثار عربی و فارسی دانشمندان

سینڈ و هند در کتابخانه های استانبول، بروسا، مغنيسا،

جامع ادرنه، اماسیا و قونیه، که مؤلف در سه سفر به ترکیه از نزدیک دیده است.

□ در: تحقیق، شعبه اردو، دانشگاه سینڈ، جام شورو،

ش ۷، [۱۳۷۲هـ ش]/۱۹۹۳م، ص ۴۳۰-۴۰۹.

[عارف نوشاهی]

د. فرانسه

◀ افتخار حسین، آغا

۲۰۷. مخطوطات پیرس: اردو، فارسی، سندھی اور پنجابی
[اردو و انگلیسی]

ص.ع. انگلیسی:

A Catalogue of Manuscripts in Paris: Urdu, Punjabi and Sindhi^۱

فهرست مشروح ۶۱ نسخه اردو، فارسی، سندھی و پنجابی در دو کتابخانه ملی پاریس (فرانسه)

Guiment Museum و Bibliotheque National

است که در دو بخش برای هر یک از کتابخانه‌ها به ترتیب شماره ثبت در کتابخانه تدوین شده است. بدون نمایه.

□ [۴۶-۱۳۴۵هش] / ۱۹۶۷م، ترقی اردو بورڈ، کراچی، ۶+۳۰+۳۵ص. [گنج بخش]

۱. در عنوان لاتین واژه «فارسی» ترجمه نشده است.

◀ غروی، سید مهدی

۲۰۸. فهرست نسخه‌های خطی فارسی: بمبئی - کتابخانه

مؤسسه کاما - گنجینه مانکجی [فارسی]

فهرست موضوعی حدود ۴۰۰ نسخه فارسی گنجینه

مانکجی (مانک جی هاتریا، ت: ۱۸۱۲م) در مؤسسه

شرقی کاما (K. R. Cama Oriental Institute)

بمبئی. موضوع‌ها بدین ترتیب است: تفسیر، ریاضی،

نجوم، طبیعیات، کیمیا، طب، چنددانشی، منطق، فلسفه،

ملل و نحل، عقاید، عرفان، اخلاق، لغت، دستور زبان،

قصه‌ها، نامه‌نگاری، عروض و شعر، ادب نثری، دیوان،

منظومه‌ها، جغرافیا، سفرنامه، تاریخ، تذکره سرایندگان،

سیر و انساب.

در پایان دو نمایه دارد: نام کتاب‌ها؛ نام کسان (مؤلفان

و کاتبان).

□ ۱۳۶۵هـ/ ۱۴۰۶هـ/ ۱۹۸۶م، مرکز تحقیقات

فارسی ایران و پاکستان، اسلام‌آباد، شانزده + ۲۰۹ص.

[عارف نوشاهی]

◀ اشپرنگر، آ.

(Sprengar, A.)

چغتایی، محمد اکرام (گردآورنده و مترجم)

۲۰۹. شاهان اوده کی کتب خان [اردو]

دکتر اشپرنگر در حین فهرست‌نویسی مجموعه‌های

سلطنتی پادشاهان اوده [لکهنو] که شامل نسخه‌های

خطی عربی، فارسی و اردو بود، گزارش‌های مفصلی

به مشرف و ناظر رسمی خود مستر الیوت فرستاد. این

سه گزارش به شرح زیر بود.

گزارش یکم درباره موتی محل (کاخ مروارید)، مورخ ۶

ژوئن ۱۸۴۸م.

گزارش دوم درباره توپخانه، مورخ ۱ اکتبر ۱۸۴۸م.

گزارش سوم درباره توپخانه و فرح‌بخش، مورخ ۱۳

مارس ۱۸۴۹م.

سپس هر سه گزارش به صورت مجموعه‌ای با عنوان

زیر چاپ شد:

Report of the Researches into the Muhammadan

Libraries of Oudh, Calcutta, 1894.

فهرست مورد نظر ترجمه همین مجموعه است و

مترجم در ۳۹۳ مورد تعلیقه نیز نگاشته است.

هر یکی از گزارش‌ها به ترتیب موضوعی است.

گزارش یکم در موضوعات زیر است: دستور زبان و

فرهنگ‌نامه‌ها، جغرافیا، تاریخ، ادبیات چغتایی، قانون،

تذکره، طب، تاریخ طبیعی، حدیث، عرفان، ۱۱۲

مدخل.

گزارش دوم: دستور زبان و فرهنگ‌نامه، تاریخ،

تذکره، کتاب‌های چغتایی و پشتو، دیوان‌های شعر

فارسی، کتب اردو و هندی، متفرقه، ۲۲ مدخل.

گزارش سوم: فرهنگ‌نویسی، دستور زبان، فن

شعرگویی، علم‌البدیع، تاریخ، جغرافیا، تذکره، شعر

۱. اشپرنگر می‌گوید که این کتابخانه سصد هزار کتاب داشت،

ولی او بسیاری از نوادر را با خود برد که اکنون در کتابخانه

سلطنتی برلین دیده می‌شود. الیوت نیز نسخه‌های نادر را با

خود برد.

◀ قادری، حکیم سید شمس‌الله
۲۱۲. مخطوطات تاریخی [اردو]

فهرست و شرح ۴۳ نسخه خطی عربی و فارسی تاریخ و تذکره در کتابخانه‌های هند. نسخه‌ها متعلق به این کتابخانه‌ها است: حبیب گنج (کتابخانه مولانا حبیب الرحمان خان شروانی)، [علی‌گره]؛ کتابخانه لتن دانشگاه اسلامی علی‌گره (مجموعه‌های سر سید احمد خان و نواب سیحان‌الله خان)؛ کتابخانه مسلم ایجوکیشنل کانفرنس، علی‌گره؛ کتابخانه ملا فیروز، بمبئی؛ مجموعه آقای داعی‌الاسلام سید محمدعلی لاریجانی، حیدرآباد دکن. نسخه‌های هر کتابخانه جداگانه گزارش شده است. بدون نمایه.

□ چاپ اول: در هند.
□ چاپ دوم: [۱۳۴۶هـ ش] / ۱۹۶۷م، واحد بک دیو، کراچی، ۴۸ص. [گنج‌بخش]

◀ نذیر احمد، دکتر
۲۱۳. «مولانا آزاد لاتیریری کی ذخائر مخطوطات پر ایک نظر» [اردو]
گزارشی درباره برخی نسخه‌های نادر و مهم فارسی گنجینه حبیب گنج کتابخانه آزاد، دانشگاه اسلامی، علی‌گره. این گزارش پیش‌تر در مجله فکر و نظر، دانشگاه اسلامی، علی‌گره، ژانویه ۱۹۶۶م به چاپ رسیده بود.
□ در: تحقیق، شعبه اردو، دانشگاه سیند، جام شورو، ش ۷، [۱۳۷۲هـ ش] / ۱۹۹۳م، ص ۸۵-۱۰۵.
[عارف نوشاهی]

عربی و فارسی و اردو، آثار پشتو و ترکی، علوم ریاضی، ترجمه‌های فارسی کتاب‌های سانسکریت و هندی، عرفان، اخلاق، طب، کیمیا، متفرقه، ترجمه‌های فارسی از انگلیسی.
□ [۱۳۵۲هـ ش] / ۱۹۷۳م، انجمن ترقی اردو، کراچی، [گنج‌بخش] ۲۰۸ص.

► Stewart, Charles (چارلز استوارت)
210. *A Descriptive Catalogue of the Oriental Library of Late Tipu Sultan of Mysore: to Which are Prefixed Memoirs of Hyder Ali Khan and his son Tipu*
□ Cambridge, University Press, 1809.

ترجمه اردو:

◀ محمود بنگلوری، محمود خان
۲۱۱. تیبوسلطان مع فهرست کتب‌خانه تیبوسلطان
کتابی در شرح حال تیبوسلطان (۲۰ ذوالحجه ۱۱۶۳- ۲۹ ذی‌قعدة ۱۲۱۳هـ / ۲۰ نوامبر ۱۷۵۰- ۴ مه ۱۷۹۹م) فرمانروای میسور هند به انضمام فهرست نسخه‌های خطی عربی، فارسی و اردوی کتابخانه شخصی او. این کتابخانه در ۱۷۸۲م تأسیس شد و پس از شهادت تیبوسلطان بین انجمن آسیایی و فورت ویلیام کالج، کلکته و کتابخانه‌های دانشگاه‌های آکسفورد و کمبریج تقسیم شد. در ۱۸۰۸م از میان ۲۰۰۰ نسخه فقط ۱۰۹۰ نسخه باقی مانده بود. با افزوده‌های از مترجم.
□ [۱۳۳۸هـ ش] / ۱۹۵۹م، گوشه ادب، لاهور.
[نسیم فاطمه، ۵۹-۵۶]

پیوست

کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی بنگلادش

(به ترتیب مؤلفان)

کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی بنگلادش

(به ترتیب مؤلفان)

منشی عبدالکریم (د: [۱۳۳۲هـ/ش] / ۱۹۵۳م) در کتابخانه دانشگاه داکا.

در پایان دو نمایه دارد: ۱. نام کتاب‌های مؤلفان مسلمان به ترتیب تاریخ تألیف؛ ۲. نمایه مشترک نام‌های کسان عام و کتب.

□ 1960, English edition with an introduction by Syed Sajjad Husain, Asiatic Society of Pakistan, Dacca, xxviii+589+xxxpp.

[گنج‌بخش]

► Habibullah, A. B. M. (حبيب‌الله، آ. ب. م.)

217. *Descriptive Catalogue of the Persian, Urdu & Arabic Manuscripts in the Dacca University Library*

در کتابخانه دانشگاه داکا حدود بیست هزار نسخه خطی به زبان‌های عربی، فارسی، بنگالی، اردو، سانسکریت، هندی، میتیلی و آسامی وجود دارد. از آن میان فهرست مشروح نسخه‌های فارسی، اردو و عربی در دو جلد به شرح زیر چاپ شده است:

۲۱۷/۱. جلد یکم: نسخه‌های فارسی، با یادداشتی از محمد صدیق خان درباره تاریخ مجموعه نسخ خطی.

Vol. I: Persian Manuscripts, with a note on the history of the Manuscripts Collection by M. Siddiq Khan.

فهرست ۳۶۴ نسخه به ترتیب این موضوعات: تاریخ، تذکره، داستان‌ها و قصه‌های عشقی، شعر، نثر ادبی و

◀ عطاردی، عزیزالله

۲۱۴. سیری در کتابخانه‌های هند و پاکستان [فارسی]

فهرست برخی نسخه‌های خطی عربی و فارسی در کتابخانه‌های هند و پاکستان و بنگلادش است. نام کتابخانه‌های بنگلادش به شرح زیر است: کتابخانه دانشگاه داکا؛ کتابخانه دکتر حسام‌الدین خان، داکا؛ مدرسه عالی؛ کتابخانه موزه داکا.

□ ۱۳۷۶هـ، انجمن مخطوطات ایران و انتشارات عطارد، تهران، ص ۳۶۷-۳۴۵. [عارف نوشاهی]

◀ کهدویی، محمد کاظم

۲۱۵. «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه داکا:

مجموعه حکیم حبیب‌الرحمان»

فهرست الفبایی ۹۶ نسخه خطی فارسی در مجموعه حکیم حبیب‌الرحمان (د: ۱۹۴۸م) دانشگاه داکا. برخی نسخه‌های این مجموعه در فهرست حبیب‌الله (نک: ش 217) نیز معرفی شده است.

□ در: مجله کتابداری، تهران، سال ۳۵، دفتر ۳۶، ۱۳۸۰هـ/ش / ۲۰۰۲-۲۰۰۱م، ص ۸۵-۴۷.

[عارف نوشاهی]

► Abdul Karim, Munshi & Ahmad Sharif (منشی عبدالکریم و احمد شریف)

216. *A Descriptive Catalogue of Bengali Manuscripts in Munshi Abdul Karim's Collection*

فهرست مشروح ۵۸۴ نسخه خطی بنگالی مجموعه

نجوم، هندسه، طبیعیات، علوم متفرقه.
در پایان دو نمایه نام کتاب‌ها و مؤلفان برای هر دو
جلد آمده‌است.

□ 1968, University Library, Dacca, vi+
p 407-566+58pp. [عارف نوشاهی]

► Siddiki, Ahmad (احمد صدیقی)

218. *Catalogue of Arabic, Persian and Urdu
Mss. Presented to Dacca University Library.*

فهرست نسخه‌های اهدایی عربی و فارسی و اردو به
کتابخانه دانشگاه داکا. این فهرست به مناسبت نخستین
بازدید نایب السلطنه لُرد اِرون از دانشگاه داکا (در
۱۹۲۹م) منتشر شد.

□ 1929, Commemoration of the first visit
to the University of Dacca of H. E. Lord
Irwin of Kirby Underdale, Viceroy and
Governor General, vi+ 24pp.

[اطلاع از دکتر نسیم فاطمه، کراچی]

انشا، فرهنگ‌نامه و دستور زبان، علوم قرآنی، حدیث،
عقاید، فقه، عقاید غیر اسلامی، عرفان، دایرة‌المعارف‌ها،
فلسفه و منطق و اخلاق، طب، نجوم، دامپروزی،
خوش‌نویسی، جغرافیا و سفرنامه، قانون، علوم متفرقه.
□ 1966, University Library, Dacca, xxi+
pp 1-406. [عارف نوشاهی]

۲۱۷/۲. جلد دوم: نسخه‌های اردو و عربی

Vol. II: Urdu & Arabic Manuscripts.

فهرست ۱۶۲ نسخه اردو و عربی. بعضی نسخه‌های
هندی نیز در ضمن نسخه‌های اردو معرفی شده‌است.
نسخه‌های اردو (ش مسلسل ۴۳۴-۳۶۵) در این
موضوعات است: تاریخ، داستان‌های عشقی، شعر،
فرهنگ‌نامه، دستور زبان، عقاید اسلامی و غیر اسلامی،
فلسفه و منطق و اخلاق، پزشکی، متفرقه.

نسخه‌های عربی (ش مسلسل ۵۲۶-۴۳۵) در این
موضوعات است: تاریخ و تذکره، شعر، نثر ادبی،
فرهنگ‌نامه و دستور زبان، قرآن و تفسیر، حدیث،
عقاید و اخلاق دینی، فقه، فلسفه و منطق، پزشکی.

استدراک

Amir Shah Qadri Gilani: A Status Study

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه شخصی سید محمد
امیر شاه قادری گیلانی، دانشگاه پشاور.

□ دانشگاه پشاور، بخش کتابداری و اطلاع‌رسانی،
۱۹۸۸م، ۷۱ص. پایان‌نامه‌ای برای دریافت درجه
فوق لیسانس کتابداری.

PESHAWAR

پشاور

❖ محمد امیر شاه قادری ❖

► S. Anwar Shah (س. انور شاه)

219. *The Private Library of Syed Muhammad*

نمایه‌ها

۱. اشخاص (شامل مؤلفان، فهرست‌نویسان، ویراستاران و غیره)
۲. عنوان کتاب‌ها و مقالات
۳. زبان دست‌نویس‌ها (به جز فارسی و عربی و اردو)
۴. کتابخانه‌ها و مجموعه‌های شخصی

۱. نمایه اشخاص (شامل مؤلفان، فهرست‌نویسان، ویراستاران و غیره)

ارجاعات به شماره پیاپی فهرست‌هاست،
به جز آن‌هایی که با «ص» به صفحه ارجاع شده است.

اشرف، قاضی محمد ۹۸	آذر، سراج‌الدین ۱۷۲
افتخار حسین، آغا ۲۰۷	آذر، ظهیرالدین ۱۷۲
افشار، ایرج ۳، ۴، ۴۸، ۴۹	آرین‌پور، یحیی ۴۷
افضل ملک، محمد ۱۶۵	آغا‌یمین ۲۸
الانا غلام علی ۱۱۲	آفتاب‌اصغر ۱۵۴
الانه، خواجه غلام ۸۳	آقابخشی، علی اکبر ۱، ۲، ۷
الیوت ۲۰۹	آل‌داود، سید علی ۴۲
امداد حسین ۸۳	ابوالخیر عبدالله ۱۶۵
انجم حمید ۳۷	ابوالفتح محمد صغیرالدین ۱۲۲
انجم رحمانی ۲۸، ۱۹۱	احسان‌الهی، رانا ۲۰۴
انجمن ترقی اردو ۱۳۴، ۱۳۵	احمد خان ص ۱۳، ۲۹، ۹۶، ۱۶۳، ۱۶۴
انصاری، خدیجه ۱۱۱	احمد خان کاتب‌ار ۱۱۱
انور شاه، س. ۲۱۹	احمد ربّانی ۱۸۹
ایزدی، سیروس ۴۷	احمد شریف ۲۱۶
باقر، محمد ۶۳، ۱۵۵	احمد فاروق ۹۷
بتایی، عبداللطیف ۷۵	احمد نبی خان ۱۴۲
بخاری، احمد شاه ۱۴۶	اختر راهی ۱۲۹
بخاری، محمد شاه ۶۲، ۸۵، ۱۴۶	اداره تحقیقات اسلامی ۸۰
برگل، یو.ا. ۴۶، ۴۷	ارشد میر ۲۸
بروهی، محمد شفیع ۱۱۴، ۱۱۶	ارون، نایب السلطنه لُرد ۲۱۸
بریلوی، احمد رضا خان ۶۹	استوری، چارلز آمروز (Storey, C. A.) ص ۲۴، ۴۵
بسترمن، تئودور (Besterman, Theodore) ۱۳	اسرار زیدی ۶۳
بشیر احمد مین ۱۱۱	اشپرنگر، آ. (Sprengar, A.) ۲۰۹
بشیر حسین، دکتر محمد ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۸۹	اشرف علی ۶۳

- بلوچ، نبی بخش خان ۲۰۶
 بلوم هارت، ج. ف. ۲۴، ۲۰۵
 بهاری، محمد ظفرالدین ۶۹
 بیدار، عابد رضا ۵۰
 پروین ت. ناصر ۸۵
 بهلوان، چنگیز ۲۲
 پیرزاده محمد حسین عارف مهمی ۱۷۳
 تسییحی، غلام حسین ۵
 تسییحی، محمد حسین ص ۱۰، ۵۱، ۵۲، ۷۲، ۷۸، ۱۰۱، ۱۰۲
 تپیو سلطان ۲۱۱
 ثناء الحق ۶۳
 جشن ملتان کمیتی ۹۲
 جعفری، ضیا نرگس ۱۱۵
 جلال الدین، فقیر سید ۱۹۲
 جلال الدین حیدر ۱۴۰
 جمیل احمد ۸۵
 جونجو، عبد الجبار ۷۵
 چارلز استوارت (Stewart, Charles) ۲۱۰
 چاند حسین شیخ ۱۵۲
 چغتایی، محمد اکرام ۲۰۹
 چودری، دکتر الله دتا ۲۷
 چودهری، ایاز حسین ۲۰۰
 حافظ سید شاه ۷۲
 حافظ شیرازی ۷۰
 حافظ غلام حسین ۱۸۳/۳ تا ۱۸۳/۵
 حبیب الله، آ. ب. م. ۲۱۷
 حسن عباس، سید ۲۴، ۱۲۸، ۲۰۲
 حسینی اشکوری، سید احمد ۱۹۸، ۲۰۳
 حفظ الرحمان منہاس، مولانا ۱۹۳/۲
 حفیظ تائب ۲۸
 حکم چند نیر ۲۴
 الحلوجی، عبدالستار ۱۷
 حمید الله پشینوی، صاحبزاده ۹۱
 خالدہ آفتاب نک: خالدہ صدیق
 خالدہ صدیق ۳۳
 خالدہ ہمایون ۲۸
 خالق داد ملک ۱۸۵
 خراباتی، سناء الله ص ۹، ۴۰، ۷۲
 خراباتی، سید ریاض حسین شاہ ۷۲
 خُشک، محمد یوسف ۱۲۴
 خطیب رحمانی، عبدالعزیز ص ۱۱، ۵۹-۵۳
 خورشید احمد خان ۱۰۸، ۱۷۹
 دانش پڑوہ، محمد تقی ۳۴، ۶۰
 رابر، جفری (Roper, Geoffrey) ۱۶
 راشد برہان پوری، محمد مطیع الله ۱۱۶
 رانجھا، محمد نذیر ۱۰۳، ۱۲۵
 رحمت فرخ آبادی ۶۳
 رحیمی ریسہ، احمد رضا ۱۸
 رشید احمد ۸۹، ۱۷۳، ۱۸۱، ۱۹۲، ۱۹۳
 رضوی، سید جمیل احمد ۶، ۲۸، ۶۱، ۶۲، ۱۷۰، ۱۷۸
 رضوی، سید سرفراز علی ۱۳۲/۱، ۱۳۶، ۱۳۷
 رفاقت علی شاہد ۲۴، ۱۶۵
 ریاض احمد ۶۸
 ریاض الاسلام ۴۴
 زاہدی، ثناء الله ۱۸۲
 زیدی، سید احمد علی ۲۳
 ساجد الرحمان، صاحبزادہ ۶۲
 سحر بلوچ ۸۳
 سزگین، فؤاد ۲۰
 سعدی شیرازی ۷۱
 سلیم الدین قریشی ۲۰۵
 سہروردی، سید اویس علی ۲۷
 سیالوی، محمد شریف ۱۹۹، ۲۰۰
 سید نواب شاہ ۷۲
 شانتی رنجن بہتاچاریہ ۲۴
 شریفی، ہادی ۱۸
 شفیع، مولوی محمد ۶۳، ۸۷، ۱۸۹

- شکور، ام. آ. ۸۲
شمس تبریز ۱۸۵
شهاب، مسعود حسن ۶۳
شهباز ملک ص ۲۸، ۱۳
شهزاد بخاری ۱۶۶
شهزاد عرفان ۸۵
شیرانی، پروفیسور حافظ محمود ۱۷۹
صدرالحفاظی، مریم ۷
صدیقی، احمد ۲۱۸
صدیقی، ساجد الرحمن ۱۸۳/۱، ۱۸۳/۲
صدیقی، سرور احمد ۱۴۰
صدیقی، غلام حسین ۶۴
صدیقی، منظورالحق ۱۲۵
صدیقی، هدایت اللہ ۱۵۱
صدیقی امروہوی، افسر ص ۱۲، ۱۳۲، ۲۰۵
صہا لکھنوی ۲۰۵
طباطبایی، ابوالفضل ۱۴۲
طفیل، محمد ۱۰۰
طلعت محمود عاجز ۱۸۶
ظفر اقبال ۱۴۳
ظہورالدین احمد ۱۹۰
عباسی، قاری امان اللہ ۱۱۲
عباسی، منظور احسن ۱۵۹-۱۶۱
عباسی نوشاہی، خضر نک: نوشاہی، خضر عباسی
عبدالجبار شاکر ۶۲
عبدالحق، مولوی ۱۳۳
عبدالحمید چشتی ۱۴۰، ۶۳
عبدالرحمان، حافظ ۱۴۱
عبدالرحیم، مولوی ۱۰۹
عبدالرشید، خواجہ ۱۳۹
عبدالرشید رحمت ۶۲
عبدالرشید نعمانی، مولانا ۶۳
عبداللہ، سید محمد ص ۱۱، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۸۰
عرفہ مصطفیٰ ۲۱
عطاردی، عزیز اللہ ۶۵، ۲۱۴
علاء الدولہ سمنانی ۷۶
علی احمد رفعت ۶۳
علی بن ابی طالب (ع) ۷۷
عمر کمال خان ۱۹۷
عواد، کورکیس ۱۴۴
عوفی ص ۹
غروی، سید مہدی ۲۰۸
غلام سرور ۹۳
غلام مصطفیٰ خان ۲۳، ۱۱۵، ۱۲۲
فاروقی ندوی، فضل اللہ ۶۳، ۱۵۶
فاضل یزدی مطلق، محمود ۳۱، ۱۰۴
فریدالدین شیخ ۲۴
قادر حسن ۶۳
قادری، حکیم سید شمس اللہ ۲۱۲
قادری، محمد اسحاق ۲۰۰
قادری، محمد ایوب ۶۳
قاسمی، غلام مصطفیٰ ۸۳، ۱۱۲
قلعہ داری، احمد حسین قریشی ۲۸، ۱۵۸
قمر آستان خان ۵۰
قمر جہان ۱۵۰
قمر جہان مرزا ۱۲۳
قونیوی، مولانا حامد بن محمد المولوی ۷۹
کشاوری، کریم ۴۷
کمال الدین ۱۴۹
کمیٹہ ملی پاکستان برای احتفال قرن ہجرت (National
(Hijra Centenary Committee Pakistan) ۸۴
کوفی ص ۹
کوکب، قاضی عبدالنبی ص ۱۱، ۱۶۹، ۱۷۰
کھدوی، محمد کاظم ۲۱۵
کیفی دہلوی، پندت برج موہن دتاتریہ ۱۸۱
مائر سندھی، محمد صدیق ۱۱۱، ۱۱۲
مارشال (Marshall, D. N.) ص ۲۳، ۶۷
مایل ہروی، نجیب ۳۸، ۷۶

- مجددی، ابوالخیر محمد عبدالله جان ۱۱۰
 مجددی، محمد اقبال ۷۳، ۱۷۵
 مجمع البحوث الاسلامیه ۸۱
 محمد ابراهیم ۱۴۱
 محمد اسرائیل ۲۷
 محمد اسلم رانا ۲۸
 محمد اشرف ۱۴۷
 محمد افضل ملک ۲۴
 محمد بشیر حسین ص ۱۱، ۱۵۴
 محمد سهیل عمر ص ۱۰
 محمد صدیق خان ۱/۲۱۷
 محمد عثمان ۶۳، ۱۲۹
 محمد عرفان ۳۰
 محمد عظیم بهتی ۲۸
 محمد غوث ۲۴
 محمد محمود حامد ۱۸۷
 محمود احمد برکاتی ۵۰
 محمود بنگلوری، محمود خان ۲۱۱
 محمود فهمی حجازی ۲۱
 مدیریت آرشیوها و کتابخانه‌ها، وزارت آموزش و پرورش، دولت پاکستان ۹۴
 مرعشی، سید محمود ۲۰۳
 مسعود احمد خان ۹۵
 مسعود حسین ۲۰۵
 مشفق خواجه ص ۱۲، ص ۱۳، ۲۵
 مصطفوی سبزواری، رضا ۷۰، ۷۷
 مطیع الامام ۴۳
 مظهر معین ۱۸۶، ۱۸۷
 ممتاز بیگم چوهدری ۳۵
 منزوی، احمد ص ۱۳-۱۰، ۲۲، ۳۳، ۳۶، ۳۷، ۴۰
 ۴۱، ۴۷، ۵۰، ۷۰، ۷۱، ۱۰۵، ۱۹۰
 منزوی، علی نقی ص ۱۵
 منشی عبدالکریم ۲۱۶
 منیر احمد خان ۱۱۸
 مؤسسه نشر حدیث اهل بیت علیهم السلام ۸
 مهدوی، محمد نقی ۱
 مینوچهر، حسن ۳۳
 نجم الاسلام ۱۱۳، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۲
 نذراحمد، حافظ ۶۶
 نذر صابری ۷۹، ۱۹۶
 نذیر احمد ۲۱۳
 نسیم، خ. ب. ۶۳
 نسیم فاطمه ۹
 نظام الدین بیگ ۱۴۹
 نقوی، جمیل ۲۶
 نقوی، س. ا. ۱۴۸
 نقوی، سید حسین عارف ۲۷
 نورالحسن راشد کاندهلوی ۲۴
 نوشاهی، بلال حسین ۲۰۱
 نوشاهی، خضر عباسی ۶۲، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۵۳، ۱۵۷، ۱۷۲، ۱۹۹
 نوشاهی، شریف احمد شرافت ص ۹، ۷۳، ۷۴، ۱۲۶
 ۱۲۷
 نوشاهی، عارف ص ۱۲، ص ۱۵، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۲۸
 ۱۴/۳۶، ۳۹، ۷۸، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۰، ۱۲۷
 ۱۳۱، ۱۳۸، ۱۴۵، ۱۷۷، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۳
 وحید قریشی ۱۶۵، ۱۶۶
 وولنر (Woolner, A. C.) ۱۹۵
 هاشمی، محمد متین ۱۸۳
 هاشمی، نصیر الدین ۲۴
 هجویری، علی ص ۹، ۷۸
 هويسمان (Huisman, A. J. W.) ۱۵
 یانرت، کلاوس لودویگ (Janert, Klaus Ludwig) ۱۴

۲. نمایه عنوان کتاب‌ها و مقالات

ارجاعات به شماره پیاپی فهرست‌هاست،
به جز آن‌هایی که با «ص» به صفحه ارجاع شده است.

الف. به زبان‌های شرقی

- احوال و آثار سید شرافت نوشاهی ۷۳
«اداره تحقیقات اسلامی کا کتب‌خانه» ۹۸
ادبیات فارسی بر مبنای تألیف استوری ۴۶، ۴۷
اردو مخطوطات، پنجاب یونیورسٹی لائبریری ۱۶۵
اردو مخطوطات کی فہرستیں (رسائل مین) ۲۴
اردو مخطوطات کی فہرستیں (رسائل مین) ۱۶۵
اردو مخطوطات کی کیٹلاگ‌سازی اور معیار بندی ۹
«از چند کتابخانہ ہند و ہند» ۶۰
ازہار الادویہ ۸۴
افکار ۲۰۵
أقدم المخطوطات العربیة فی مکتبات العالم المکتوبہ منذ
صدر الاسلام حتی سنة ۵۰۰ھ (= ۱۱۰۶م) ۱۴۴
انستیتیوت آف سندالاجی م موجود قلمی نسخن جو
تشریحی کنتلاگ ۱۱۲
انستیتیوت آف سندالاجی ء جی لائبریری م موجود قلمی
نسخی جی فہرست ۱۱۱
«انسٹی ٹیوٹ آف سندھالوجی جام شورو کی مخطوطات
کی اجمالی فہرست» ۱۱۳
«ایران مین اردو مخطوطات» ۲۰۲
«بخش مخطوطات بیت الحکمہ، دانشگاه ہمدرد» ۶۲
«بررسی گنجینہ‌های نسخ خطی در پاکستان» ۶۲
برطانیہ کی کتب‌خانوں مین اردو مخطوطات ۲۰۵
بہارت مین مخطوطات کی فہرستیں ۱۰
«پاکستان مین فارسی مخطوطات کا جائزہ» ۳۹
پاکستان مین مخطوطات کی فہرستیں (کتابیات)، جلد اول
۱۱
- «پاکستانی کتب‌خانوں مین اردو مخطوطات و مسودات»
۲۷
پبلک لائبریری باغ لانگی خان ملتان کی سو سالہ تاریخ
۱۹۷
پڑوش‌های علی‌شناسی در پاکستان ۷۷
پنجاب یونیورسٹی لائبریری کی نادر عربی مخطوطات کی
فہرست مفصل ۱۶۹
تاریخ التراث العربی ۲۱
«تالیور والیان سندھ اور ان کی وراثت کا کتاب‌خانہ» ۱۲۳
تحفۃ الشاہیہ ۸۴
تحقیق (نشریہ) ص ۱۴
«ترکی کی کتب‌خانوں اور ان مین محفوظ علمای ہند و
ہند کی تصنیفات» ۲۰۶
تعارف قرآن حکیم یعنی قرآن حکیم کی نادر قلمی اور
مطبوعہ نسخوں کی نمائش منعقدہ عجائب گھر
لاہور از ۲۶ رمضان المبارک تا ۱۵ شوال المکرم
۱۳۹۲ھ (نوامبر ۱۹۷۲ء) کا مفصل تذکرہ ۹۰
تعارف مخطوطات گیرلی ۱۹۱
تفصیلی فہرست مخطوطات عربیہ پنجاب پبلک لائبریری
لاہور ۱/۱۵۹
تفصیلی فہرست مخطوطات فارسیہ پنجاب پبلک
لائبریری لاہور ۱/۱۶۰
تفصیلی فہرست مخطوطات متفرقہ (اردو، پنجابی، ہندی،
کشمیری، ترکی، پشتو، پنجاب پبلک لائبریری
لاہور ۱۶۱
تمثال اشیاء و ازہار الادویہ ۱۴۹

«سندھی ادبی بورڈ کی اردو مخطوطات؛ سندھی ادبی

بورڈ کی اردو آمیز مخطوطات» ۱۲۱

«سندھ یونیورسٹی مین اردو مخطوطات» ۱۱۵

«سندھ یونیورسٹی مین قلمی قرآنی تراجم و تفاسیر

(مرکزی لائبریری کی مخطوطات)» ۱۱۸

سیری در کتابخانه‌های هند و پاکستان ۶۵، ۲۱۴

شاهان اوده کی کتب خانی ۲۰۹

شاه جو رساله [رساله شاه، از مؤلفات بتائی به زبان

سِنْدی] ۷۵

شاهنامه فردوسی ۳۱

ضمیمه (۱) تفصیلی فهرست مخطوطات عربیه پنجاب

پبلک لائبریری لاهور ۱۵۹/۲

ضمیمه (۱) تفصیلی فهرست مخطوطات فارسیه پنجاب

پبلک لائبریری لاهور ۱۶۰/۲

طب اسلامی بر صغیر مین ۵۰

«علوم القرآن پر چند نادر فارسی/عربی مخطوطات کا

تعارف (مسعود جهنڈیر اسلامیہ لائبریری میلسی)»

۱۹۹

«عناية معهد الابحاث الاسلاميه (باكستان) بالمخطوطات

العربية» ۹۷

فتح‌نامه ص ۹

فقیر سید جلال‌الدین وقف لاهور کی عجائب گھر لاهور کو

عطا کردہ گران قدر نوادرات کی مجمل فهرست ۱۹۲

فکر و نظر، ویژه‌نامه «مخطوطات» ص ۱۴، ۶۲

الفهرس الجامع للمخطوطات العربیة الّتی تضمها مکتبة

الاستاذ عبدالجبار شاکر ۱۸۶، ۱۸۷

فهرس المخطوطات العربیة الّتی تضمها مکتبة الأستاذ

عبدالجبار شاکر ۱۸۵

فهرست القباوی نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش مرکز

تحقیقات فارسی ایران و پاکستان از آغاز تأسیس

تاکنون (۱۳۴۹ هـ تا ۱۳۷۸ هـ) ۱۰۱

فهرست المخطوطات العربیة فی مکتبات پاکستان-

المکتبات العامة. «القسم الاول» مکتبة دیال سنغ

الخیریہ ۱۸۲

فهرست المخطوطات العربیة الاسلامیة فی پاکستان ۲۹

توضیحی فهرست مخطوطات کتب‌خانه همدرد ۱۵۶

تهیة نسخ خطی فارسی موجود در کتابخانه‌های لاهور

(پاکستان) و نظر انتقادی بر باره‌ای از نسخ مزبور ۳۳

ثقافتی نمایش منعقدہ عجائب گھر لاهور (اکتوبر ۱۹۷۱ء)

کا مختصر جائزہ جشن دو ہزار پانصد سالہ

شاهنشاهی ۸۹

جائزہ مدارس عربیہ مغربی پاکستان ۶۶

جائزہ مخطوطات اردو ۲۵

«چیدہ چیدہ از سفر پاکستان» ۴۹

حافظ پروہی در پاکستان ۷۰

«خزائن مخطوطات» ۲۰۴

خزائن مخطوطات پنجاب یونیورسٹی لائبریری لاهور

۱۶۷

«خزائن مخطوطات کتب‌خانه وان میانه شریف» ۶۳

«دو کتابخانه خصوصی کراچی (محمد ایوب قادری و

سید محمد بیدری)» ۶۳

«دو نسخه نادر طبی گنجینه برکاتی پاکستان» ۵۰

«دو نسخه نادر طبی موزہ ملی پاکستان» ۵۰

«دیدار از کتابخانه‌های پاکستان» ۵۱

دیوان حافظ ۷۰

«ذخیرہ راشد برہانپوری (سندھ یونیورسٹی کی اردو

مخطوطات)» ۱۱۷

ذخیرہ شیرانی مین اردو مخطوطات ۱۷۸

«ذخیرہ نادر از کتاب‌های خطی در موزہ ملی پاکستان»

۱۴۲

راهنمای فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان

۳۷

ریاض العلوم ۷۴

الزبیر ۶۳

سعدی بر مبنای نسخه‌های خطی پاکستان ۷۱

سندجی دینی ادب جو کتلاگ ۸۳

سندھ مین اردو مخطوطات ۲۳

سندھ مین قرآنی مخطوطات ۳۰

«سندھی ادبی بورڈ جام شورو کی مخطوطات کی اجمالی

فہرست» ۱۲۰

- فهرست دست‌نویس‌های عربی و فارسی کتابخانه مسعود جهنڈیر، میلسی ۱۹۹
- فهرست دست‌نویس‌های عربی و فارسی مجموعه دکتر نبی‌بخش خان بلوچ در آرشیو بسند، کراچی (پاکستان) ۱۳۱
- فهرست ذخیره کتب پیرزاده ۱۷۳
- فهرست ذخیره کتب کیفی دهلوی / مجمل فهرست مخطوطات کیفی دهلوی ۱۸۱
- فهرست ذخیره مخطوطات دکتر نبی‌بخش خان بلوچ مخزونه سندھ آرکائیوز کراچی ۱۳۰
- فهرست قومی نمائش کتب سیرت ۱۹۸۴ء ۸۰
- فهرست کتابخانه عابدی ۱۵۴
- فهرست کتابخانه ملی دکتر محمد باقر ۱۵۵
- فهرست کتابیات اسلام ۶
- فهرست کتب انجمن ترقی اردو ۱۳۳
- فهرست کتب‌خانه دارالعلوم نعمانیه لاهور ۱۹۴
- فهرست کتب سیرت ۸۸
- فهرست کتب موجوده خانقاه تونسہ شریف، ضلع ڈیرہ غازی خان ۵۷
- فهرست کتب موجوده کتب‌خانه جامعہ الزاشدیہ، پیرگوٹھ درگاه شریف پیرپگاڑو خیرپور میرس سندھ ۵۴
- فهرست کتب موجوده کتب‌خانه حضرت سید مصری شاه رضوی، نصرپور سندھ ۵۳
- فهرست کتب موجوده کتب‌خانه خانقاه مولینا محمد علی، مکھڈ شریف، ضلع کیمبل پور ۵۶
- فهرست کتب موجوده کتب‌خانه سعیدی، خانقاه سراجیہ مجددیہ، گندیان شریف، ضلع میانوالی ۵۵
- فهرست کتب موجوده کتب‌خانه قاضی محمد عبداللہ، مانسہرہ، ضلع ہری پور ہزارہ ۵۸
- فهرست کتب موجوده کتب‌خانه کاظمیہ، ٹھنگر، مظفرآباد، آزاد کشمیر ۵۹
- فهرست مخطوطات اردو شاعری پنجاب یونیورسٹی لائبریری ۱۶۵
- فهرست مخطوطات اردو قومی عجائب گھر پاکستان، کراچی ۱۴۳
- فهرست مخطوطات اردو کتاب‌خانه گنج بخش ۱۰۷
- فهرست مخطوطات انجمن ترقی اردو ۱۳۵
- فهرست مخطوطات انجمن ترقی اردو قبل از تقسیم ۱۳۴
- فهرست مخطوطات پنجابی کتب‌خانه جامعہ پنجاب ۱۶۶
- فهرست مخطوطات جی معین الدین ۱۹۰
- «فهرست مخطوطات دیال سنگھ لائبریری لاهور کا جائزہ» ۱۸۴
- «فهرست مخطوطات ذخیره حکیم شمس الدین احمد حیدرآبادی و ذخائر دیگر (مخزونه مرکزی کتاب‌خانه جامعہ بسندھ)» ۱۱۴
- «فهرست مخطوطات ذخیره راشد برهانپوری (مخزونه مرکزی کتاب‌خانه جامعہ بسندھ)» ۱۱۶
- «فهرست مخطوطات ذخیره میمنی» ۱۱۹
- فهرست مخطوطات سچل سرمست لائبریری ۱۲۴
- فهرست مخطوطات شفیع (به فارسی و اردو و پنجابی) در کتابخانه مرحوم پروفیسور دکتر مولوی محمد شفیع... با پیوستی مشتمل بر یادداشت‌های آن دانشمند فقید راجع به نسخ مزبور ۱۸۹
- فهرست مخطوطات شیرانی ۱۷۴، ۱۷۶
- «فهرست مخطوطات شیرانی کی ترتیب مین مرتب کی فروگذاشتین» ۱۷۵
- فهرست مخطوطات (عربی، فارسی، اردو، پشتو، پنجابی اور ہندی) مرکز تحقیق دیال سنگھ ٹرسٹ لائبریری ۱۸۳/۳
- فهرست مخطوطات (عربی، فارسی، پشتو، اردو اور پنجابی) مرکز تحقیق دیال سنگھ ٹرسٹ لائبریری ۱۸۳/۴
- فهرست مخطوطات (عربی و فارسی) مرکز تحقیق دیال سنگھ ٹرسٹ لائبریری ۱/۱۸۳، ۲/۱۸۳
- فهرست مخطوطات: فهرست کتابخانه سید شرافت نوشاهی، ساہن پال شریف ۱۲۶
- «فهرست مخطوطات کتابخانه خواجہ عبدالرشید، کراچی» ۱۳۹
- فهرست مخطوطات کتاب‌خانه نوشاہیہ ۱۲۷
- فهرست مخطوطات کتب‌خانه اداره تحقیقات اسلامی» ۹۹

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش مرکز تحقیقات

فارسی ایران و پاکستان ۱۰۲

فهرست نوادرات (مائیکروفلم) کتب‌خانه جامعه کراچی

۱۴۰

فهرست‌واره کتاب‌های فارسی ص ۲۲، ۴۱

«فهرس منتقى اهم المخطوطات العربية فى مكتبة جامعة

بنجاب لاهور - پاکستان» ۱۶۴

قرآن مجید کی اردو تراجم مع مختصر تاریخ القرآن و

تراجم القرآن ۲۶

قومی عجائب گھر پاکستان کراچی کی فارسی مخطوطات

کی فهرست ۱۴۵

کتابخانه‌ها و مجموعه‌های نسخه‌های خطی عربی در

جهان همراه با کتاب‌شناسی علوم قرآنی، حدیث،

تاریخ‌نگاری، تاریخ فرهنگ و ادبیات، فقه، کلام،

تصوف ۲۲

کتابخانه‌های پاکستان ص ۱۰، ۵۲

«کتابخانه مرعشی قم مین برّ صغیر کی مخطوطات» ۲۰۳

کتاب‌دوست (نشریه) ص ۱۴

کتاب‌شناسی (نشریه) ص ۱۴

«کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی پاکستان» ۱۲

کتاب‌شناسی فهرست‌های نسخه‌های خطی فارسی در

کتابخانه‌های دنیا ۴

کتاب‌شناسی کتاب‌شناسی‌ها ۱

کتاب‌شناسی کتاب‌شناسی‌ها (عمومی - موضوعی) ۷

کتاب‌شناسی کتاب‌شناسی‌های موضوعی ۲

«کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی آثار علاءالدوله سمنانی» ۷۶

«کتابنامه بزرگ زبان فارسی» ۴۲

کتابنامه فهرست‌های دست‌نویس‌های اسلامی ۸

کتاب‌های تصوف به زبان فارسی در پاکستان و هند ۳۵

کتب‌خانه القرشیہ قلعه دار ۱۵۸

«کتب‌خانه خیریه پشاور کی مخطوطات» ۱۱۰

«کتب‌خانه عثمانیه شمس آباد کی مخطوطات» ۱۲۹

«کتب‌خانه مخدوم اسلام آباد کی بعض مخطوطات» ۱۰۸

کتب نما ۱۳۶

کشف المحجوب ص ۹، ۷۸

فهرست مخطوطات کتب‌خانه قریشی ۱۸۸

«فهرست مخطوطات کتب‌خانه اداره تحقیقات اسلامی»

۹۶

«فهرست مخطوطات کتب‌خانه اداره تحقیقات اسلامی

اسلام آباد» ۱۰۰

فهرست مخطوطات کتب‌خانه جامعه کراچی ۱۴۱

فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان ص

۱۰، ص ۲۲، ۳۳، ۳۶، ۷۰، ۷۱، ۷۷، ۱۹۰

فهرست منتخباتی از نسخه‌های خطی عربی پانزده

کتابخانه در پاکستان ۳۱

فهرست‌نامه کتاب‌شناسی‌های ایران ۳

فهرست نسخه‌های خطی خواجه سناءالله خراباتی ۷۲

فهرست نسخه‌های خطی خورشید گردیزی (مُلّتان -

پاکستان) ۱۹۸

«فهرست نسخه‌های خطی عربی و فارسی کتابخانه نوشاهیه

(ساهن پال - پاکستان)» ۱۲۸

فهرست نسخه‌های خطی فارسی ۴۰

فهرست نسخه‌های خطی فارسی انجمن ترقی اردو،

کراچی ۱۳۸

فهرست نسخه‌های خطی فارسی: بمبئی - کتابخانه مؤسسه

کاما - گنجینه مانکجی ۲۰۸

فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه همدرد کراچی

۱۵۷

فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان کراچی

۱۴۵

فهرست نسخه‌های خطی قرآن مجید کتابخانه گنج‌بخش

۱۰۳

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه پنجاب، لاهور -

گنجینه آذر ۱۷۲

«فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه دانشگاه داکا:

مجموعه حکیم حبیب‌الرحمان» ۲۱۵

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیه‌الله

العظمی نجفی مرعشی (ایران - قم) ۲۰۳

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش ۱۰۵

«فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش» ۱۰۶

- «کشف المحجوب هجویری: مخطوطات، مطبوعه نسخون اور تراجم کاتیبانی جائزه» ۷۸
کنز الآثار صدیقی ۱۲۵
کهوج ۲۸
گزارش سفر هند ۶۴
«گنجینه‌ای نادر از خطوط و رقعات در موزه ملی پاکستان، کراچی» ۶۳
«گنجینه‌ای نادر از مخطوطات (گنجینه مولوی شمس‌الدین در موزه ملی پاکستان، کراچی)» ۶۳
گنجینه‌های دست‌نویس‌های اسلامی در ایران ۱۸
«گنجینه‌های مخطوطات پاکستان، در بهاولپور و نواحی» ۶۲
«گنجینه‌های مخطوطات لاهور» ۶۲
«گنجینه خان بهادر مولوی ظفر حسن مرحوم» ۶۳
گنجینه شوق: فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دکتر نواز علی شوق، کراچی ۱۵۳
«گنجینه مخطوطات موزه ملی [پاکستان، کراچی]» ۶۲
لیاب الالباب ص ۹
لیاب المعارف العلمیه دارالعلوم الاسلامیه یعنی مکتبه شرقیه دارالعلوم پشاور کی فهرست کتب ۱۰۹/۱
لیاب المعارف العلمیه (فهرست مکتبه علوم شرقیه اسلامیه کالج صوبه سرحد) ۱۰۹/۲
لطیفیات - شاه عبداللطیف پتائی جی سوانح حیات کلام (جیبیل، انجیل) جی بیلوگرافی ۷۵
مثنوی مولوی ۷۹
المجلد المعدد لتالیفات المجدد ۶۹
مختصر فهرست مخطوطات فارسی کتبخانه مولانا محمد علی مکھڑی ۱۹۶
المخطوطات الإسلامیة فی العالم ۱۷
المخطوطات العربیة فی جامعة البنجاب بلالهور (فهرس منتقی) ۱۶۳
مخطوطات الموسیقی العربیة فی العالم ۳۲
مخطوطات انجمن ترقی اردو ۱۳۲
مخطوطات انجمن ترقی اردو (فارسی - عربی) ۱۳۷
- مخطوطات پیرس: اردو، فارسی، سندھی اور پنجابی ۲۰۷
مخطوطات تاریخی ۲۱۲
«مخطوطات تقویم و ستاره‌شناسی (کتابیاتی جائزه)» ۶۱
«مخطوطات ذخیره شیرانی کا اجمالی جائزه» ۱۷۶
«مخطوطات ذخیره شیرانی کا مکرر اجمالی جائزه» ۱۷۷
«مخطوطات سیرت (فارسی) مسعود جهنڈیر لائبریری میلسی» ۲۰۱
«مخطوطات کتب‌خانه مظهر العلوم، کراچی» ۶۳
مخطوطات و نادر مطبوعات ۱۹۳
مداومت در اصول موسیقی ایران، نمونه‌ای از فهرست آثار دانشمندان ایرانی و اسلامی در غنا و موسیقی ۳۴
مسعود جهنڈیر لائبریری - عربی مخطوطات کی تفصیلی فهرست ۲۰۰
معجم مصادر اسلامی (کتاب الحواله) ۶
المعرض ۸۱
مفصل فهرست مخطوطات، جلد دوم، مشتمل بر ذخیره مولانا حفظ الرحمان منہاس مرحوم ۱۹۳/۲
مفصل فهرست مخطوطات (جلد سوم) مشتمل بر فرامین، دستاویزات، مراسلات، مکتوبات و متفرقات ۱۹۳/۳
مکمل فهرست کتب فارسی بلحاظ مضمون ۱۶۲
«مولانا آزاد لائبریری کی ذخائر مخطوطات پر ایک نظر» ۲۱۳
«نسخ خطی در پاکستان» ۴۸
«نسخه‌های چاپ‌نشده طب در کتابخانه‌های پاکستان» ۵۰
ٹیپوسلطان مع فهرست کتب‌خانه ٹیپوسلطان ۲۱۱
«نقايس نسخه‌های خطی کتابخانه گنج‌بخش» ۱۰۴
نگرشی جامع بر جهان کتاب‌شناسی‌های ایران ۵
نمائش نوادرات و مخطوطات ۹۲
نوادرات علمیه اٹک ۷۹
«نوادر طبی کتابخانه‌ها و مجموعه‌های شخصی پاکستان» ۵۰
هندوستان مین مخطوطات مع دو ضمیمه جات ۹۱
«یادداشت‌هایی بر هامش فهرست مشترک پاکستان» ۳۸

ب. به زبان‌های اروپایی

- A Calendar of Documents of Indo-Persian Relations (1500-1750)* ۴۴
- A Catalogue of Exhibits Displayed at First Northwest Frontier Province Art and Crafts Exhibition: Held under the auspices of the scientific department Peshawar Museum 1948* ۸۲
- A Concise Catalogue of Manuscripts and Mughal Official Documents Belonged to Khan Bahadur Maulvi Zafar Hasan O.B.E.* ۱۵۲
- A Descriptive Catalogue of Bengali Manuscripts in Munshi Abdul Karim's Collection* ۲۱۶
- A Descriptive Catalogue of Manuscripts of Sindhi Adabi Board* ۱۲۲
- A Descriptive Catalogue of Persian, Urdu & Arabic Manuscripts in the Panjab University Library* ۱۶۸
- A Descriptive Catalogue of the Oriental Library of Late Tippu Sultan of Mysore: to Which are Prefixed Memoirs of Hyder Ali Khan and his son Tippu* ۲۱۰
- A Descriptive Catalogue of the Oriental Manuscripts in the Durgah Library Uch Sharif Gilani Bahawalpur State* ۹۳
- A Glimpses into the Common Literary Heritage of Pakistan, Iran & Turkey* ۱۴۸
- A List of Manuscripts Microfilms Relating to the Firdawsiyya Order of Sufism* ۴۲
- A World Bibliography of Oriental Bibliographies* ۱۳
- An Annotated Bibliography of the Catalogues of Indian Manuscripts* ۱۴
- Bibliography of Selected Rare Manuscripts in the National Museum of Pakistan Karachi* ۱۵۰
- "Catalogue of Arabic Manuscripts of Hadith in National Museum of Pakistan" ۱۴۶
- Catalogue of Arabic, Persian and Urdu Mss. Presented to Dacca University Library* ۲۱۸
- Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Punjab University Library* ۱۷۱
- Catalogue of Selected Persian Poetical Works (Manuscripts) in the National Museum of Pakistan* ۱۵۱
- Central Asian Manuscripts in Peshawar* ۶۸
- "Collections of Oriental Manuscripts in Lahore" ۱۹۵
- Descriptive Catalogue of the Persian, Urdu & Arabic Manuscripts in the Dacca University Library* ۲۱۷/۱
- Geschichte des arabischen Schrifttums* ۲۰
- Handlist of Arabic Manuscripts in the Punjab University Library* ۱۷۰
- Holdings of National Archives (Microfilms of Manuscripts)* ۹۴
- International Exhibition of Islamic Books and Manuscripts (March 27 - April 2, 1983)* ۸۴
- Les manuscrits arabes dans le monde, une bibliographie des catalogues* ۱۵
- Mughals in India, A Bibliographical Survey of Manuscripts* ۶۷
- Mughals in India, A Bibliographical Survey of Manuscripts* (ص ۲۳)
- National Archives of Pakistan: Descriptive Catalogue of Manuscripts* ۹۵
- Notes on Some Persian and Arabic Manuscripts Exhibited in Connection with the Eight Session of the India Historical Records Commission and a Brief Account of the Collections from which they come* ۸۷
- Oriental Colleg Magazine* ۱۴ ص
- Persian Literature, A Bio-Bibliographical Survey* ۲۴ ص، ۴۵
- Persian Manuscripts in the National Museum of Pakistan at Karachi* ۱۴۷

Quran Manuscripts: A Catalogue ۸۶

*Report of the Researches into the Muhammadan
Libraries of Oudh* ۲۰۹

Shirani Collection ۱۷۹

*Special Exhibition on Seerat-un-Nabi: Catalogue/
the Catalogue of Manuscripts on Seerat-un-Nabi
(Peace be upon him) Preserved in the National
Museum of Pakistan Burns Garden Karachi* ۸۵

*The Catalogue of Manuscripts on Islamic Medicines
Preserved in the National Museum of Pakistan,
Burns Garden, Karachi* ۱۴۹

*The Private Library of Syed Muhammad Amir Shah
Qadri Gilani: A Status Study* ۲۱۹

World Survey of Islamic Manuscripts ۱۶، ۱۰ ص

*Worldwide Survey of Islamic Manuscripts, Inaugural
Volume* ۱۹

۳. نمایه زبان دست‌نویس‌ها (به جز فارسی و عربی و اردو)

ارجاعات به شماره پیاپی فهرست‌هاست.

آسامی ۲۱۷	۱۲۰، ۱۴۸، ۱۶۰/۱، ۱۶۱، ۱۹۰، ۱۹۲، ۱۹۳/۱
انگلیسی ۱۵۵، ۱۱۱	۲۰۹
آودی ۶۷	تهایی ۱۹۳/۱
اوریه ۶۷	جفتایی ۲۰۹
برمه‌ای ۱۹۳/۱	دکنی ۹۵، ۱۸۰
بلتی ۱۰۱	راجستانی ۶۷
بلوچی ۶۷، ۵۲	سانسکریت ۶۷، ۱۰۱، ۱۷۱، ۱۹۳/۱، ۱۹۳/۲، ۲۱۷
بنگالی ۹۴، ۱۹۳/۱، ۲۱۶، ۲۱۷	سرائیکی ۵۳، ۵۶، ۵۷، ۱۲۰
پشتو ۵۲، ۶۷، ۸۲، ۹۴، ۹۵، ۱۰۱، ۱۰۲/۲، ۱۰۲/۳	سندی ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۶۶، ۶۷، ۸۰، ۸۵، ۹۴، ۱۰۱
۱۶۱، ۱۸۳/۳، ۱۸۳/۴، ۱۸۳/۵، ۱۹۰، ۱۹۳/۱	۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۷، ۲۰۷
۲۰۹	کشمیری ۶۷، ۷۲، ۱۰۲/۲، ۱۶۱
پنجابی ۲۸، ۵۲، ۵۵، ۵۶، ۶۶، ۶۷، ۷۳، ۷۴، ۷۹	گوجری ۱۸۰
۸۸، ۹۵، ۱۰۱، ۱۰۲/۱، ۱۰۲/۲، ۱۰۲/۳، ۱۰۸	گورمکھی (رسم الخط) ۱۹۳/۲
۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۳۹، ۱۵۵، ۱۵۸	مگدی ۶۷
۱۶۰/۱، ۱۶۱، ۱۶۶، ۱۸۳/۳، ۱۸۳/۴، ۱۸۳/۵	میتیلی ۲۱۷
۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۳/۱، ۱۹۳/۲، ۱۹۴، ۲۰۷	هریانی ۱۸۰
تبتی ۱۹۳/۱، ۱۹۳/۲	هندی ۶۷، ۹۴، ۱۰۱، ۱۰۲/۳، ۱۶۱، ۱۸۳/۳، ۱۹۰
ترکی ۵۷، ۸۱، ۹۱، ۱۰۱، ۱۰۲/۱، ۱۰۲/۲، ۱۰۲/۳	۱۹۳/۲، ۲۰۹، ۲۱۷

۴. نمایه کتابخانه‌ها و مجموعه‌های شخصی

ارجاعات به شماره‌ی پیاپی فهرست‌هاست.

- آذر، سراج‌الدین نک: دانشگاه پنجاب
آرشیو سیند (مجموعه نبی بخش بلوچ) ۲۳، ۱۳۰
آرشیو ملی پاکستان، اسلام‌آباد ۹۴، ۱۲۵
آزاد، محمدحسین، لاهور ۶۳: نیز: دانشگاه پنجاب
آستان قدس رضوی، مشهد ۲۰۲
آستانه گیلانی نک: درگاه گیلانی
آغا صادق حسین، ملتان ۹۲
آغایمین، لاهور ۲۸
آل احمد رضوی، سید، ایبت‌آباد ۸۰
آل زبده الاولیاء قاضی قوام‌الدین رُهتکی ۱۲۵
ابن حنیف، ملتان ۹۲
ابوبکر ابراهیم چندریگر، کراچی ۸۶
احسن علی خان کنج‌پوره، نواب‌زاده، خانیوال ۸۹، ۹۲
احمد سمه قرنائی سیندهی ۱۱۴
اداره تحقیقات اسلامی، اسلام‌آباد ۹۶
اداره مرکزی اسناد [Central Record Office]،
حیدرآباد دکن ۲۴
ارشد میر، لاهور ۲۸
اسد علی بیگ، مرزا، حیدرآباد ۲۳
اسلامیه کالج، پشاور ۴۰، ۴۸، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۸،
۱۰۹
اصغر علی اظہر، ملتان ۹۲
اظہار علی، دکتر سید ۲/۱۶۰
اقبال صلاح‌الدین، اوکارا ۲۸
- القرشیہ نک: قلعه‌داری، احمد حسین
اللہ بخش قریشی، قاضی، جلال‌پور پیروالا ۹۲
اللہ بخش ملک، ملتان ۹۲
انجمن آسیایی، کلکتہ ۲۱۱
انجمن ترقی اردو، کراچی ۲۵، ۴۰، ۴۸، ۶۵، ۱۳۸-۱۳۲
انصاری، دکتر ای. کیو. (E. Q. Ensari) ۸۳
بانک ملی نک: نیشنل بانک
بلقیس فاروقی ۸۰
بنیاد ہمدرد، نک: ہمدرد، کراچی
بیت الحکمہ، رحیم یار خان ۲۷
بیت الحکمہ، دانشگاه ہمدرد نک: ہمدرد، کراچی
بیگم گل شوکت علی خان، کراچی ۸۶
بیگم نظام اشرف، کراچی ۸۶
پبلک لائبریری باغ لانگی خان، ملتان ۳۱، ۹۲، ۱۹۷
پشتو اکادمی، پشاور ۲۷، ۶۵
پنجاب پبلک لائبریری، لاهور ۳۳، ۴۰، ۶۱، ۶۳، ۶۵،
۸۶، ۱۵۹، ۱۶۰
پیرزادہ محمدحسین مہمی قریشی نک: دانشگاه پنجاب
پیر محمد اسحاق جان سرہندی، میر پور خاص ۶۰
تائیر نقوی، سید ظفر حسین، ملتان ۹۲
ترقی اردو بورڈ، کراچی ۲۵
توپخانہ، لکھنؤ ۲۰۹
تنبو سلطان ۲۱۱
جامع ادرنہ ۲۰۶

- جامعه ملیه (کتابخانه دکتر ذاکر حسین)، دهلی نو ۶۰
جامعه نظامیه، حیدرآباد دکن ۲۴
جامعه نظامیه رضویه، لاهور ۸۰
جلال‌الدین احمد صدیقی، ملتان ۹۲
جمال سویدا، حکیم محمدنبی خان، لاهور ۴۸، ۶۰، ۸۹
جمشید علی خان، کراچی ۸۶
جی معین‌الدین، لاهور ۱۹۰
حامد حسین، مولانا، لکهنو ۶۴
حبیب‌الرحمان، حکیم نک: دانشگاه داکا
حبیب‌گنج (حبیب‌الرحمان خان شروانی)، علی‌گره ۲۱۲
۲۱۳
حسام‌الدین خان، داکا ۲۱۴
حسن کاظمی، حیدرآباد ۲۳
خیرپور پبلک لائبریری ۲۳، ۸۰
خیریه، پشاور ۱۱۰
دارالعلوم؟، کراچی ۲۳
دارالعلوم اسلامیہ نک: اسلامیہ کالج، پشاور
دارالعلوم نعمانیہ، لاهور ۱۹۴
دارالمصنفین، اعظم‌گره ۹۱
داعی الاسلام، سید محمدعلی لاریجانی، حیدرآباد دکن
۲۱۲
دانشگاه آکسفورد ۲۱۱
دانشگاه پشاور ۶۸
دانشگاه پنجاب (شامل مجموعه‌های آذر، آزاد، پیرزاده، شیرانی، کیفی)، لاهور ۲۴، ۲۸، ۳۱، ۴۰، ۴۸، ۶۰، ۶۱، ۶۴، ۶۵، ۸۶، ۸۷، ۸۹، ۱۸۱-۱۶۳
دانشگاه تهران ۲۰۲
دانشگاه داکا ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۸
دانشگاه سیند (کتابخانه علامه آیی آیی قاضی)، جام‌شورو ۲۳، ۶۵، ۸۳، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۹
دانشگاه کراچی (کتابخانه محمود حسین) ۶۳، ۱۴۰
۱۴۱
دانشگاه کمبریج ۲۱۱
دانشگاه لکهنو (سالن تاگور) ۶۴
دانشگاه میشیگان، آمریکا ۹۱
- درگاه حضرت پیرمحمد شاه، احمدآباد ۲۴
درگاه گیلانی، اوچ ۲۷، ۶۳، ۹۳
دکتر ذاکر حسین نک: جامعه ملیه
دولت محمد سندھی ۱۱۴
دولتی، کابل ۶۴
دویژنل پبلک لائبریری نک: سچل سرمست
دیال سنگ ترست کالج، لاهور ۲۸، ۳۳، ۶۳، ۸۰، ۸۶
۱۸۲
دیوان هند (India Office)، لندن ۲۴، ۲۰۵
ذکی، اس.ام.، ملتان ۹۲
راشدی، پیر حسام‌الدین (سپرده شده به دانشگاه قائد اعظم، اسلام‌آباد) ۳۱، ۶۵، ۸۳
رحمانیه، مدراس ۲۴
رحمت، جمال‌الدین والی ۳۱
رحمت‌الله طارق، ملتان ۹۲
رضا، رام‌پور ۶۴
رفیق، دکتر ۲۳
سبحان‌الله خان، نواب، علی‌گره ۲۱۲
سیط الحسن ضیفم، لاهور ۲۸
سچل سرمست، خیرپور ۱۲۴
سخی احمد هاشمی، سید ۲۳
سر سید احمد خان، علی‌گره ۲۱۲
سعید احمد، بهاول‌پور ۲۵
سعیدیه، تونک ۹۱
سلطان احمد، کراچی ۸۶
سلطنتی پادشاهان اودھ [لکهنو] ۲۰۹
سنترال رکارڈ افس نک: اداره مرکزی اسناد
سنترال لائبریری، بهاول‌پور ۲۷، ۳۱، ۶۳، ۹۲
سیند انستیتو سندالوجی، حیدرآباد ۸۰، ۸۶، ۱۱۱، ۱۱۸
سیند پراونشنال، حیدرآباد ۸۶
سیندی ادبی بورڈ، جام‌شورو/ حیدرآباد ۲۳، ۴۸، ۶۵
۸۳، ۱۱۸، ۱۲۰
شاه ولی‌الله اکادمی، حیدرآباد ۲۳
شفیق احمد فاروقی، کراچی ۲۵
شمس‌الدین احمد حیدرآبادی سندھی ۱۱۴

- شمس‌الدین گیلانی، اوج ۳۱
شمس‌الدین، مولوی، لاهور ۳۳
شیرانی، پروفیسور حافظ محمود خان نک: دانشگاه پنجاب
شیر محمد خان نظامانی، حاجی، تندو قیصر ۸۳
صادق، بهاول پور ۲۷
ضلع خیرپور ۲۳
ضمیر نیازی، کراچی ۲۵
ظفر حسن، خان بهادر مولوی، کراچی ۶۳، ۱۵۲
ظہیر بیگ، مرزا، ملتان ۹۲
عابدی، ام. اچ.، کراچی ۸۶
عارف نوشاهی نک: نوشاہیہ
عالمگیر شجاع، لاهور ۸۹
عباس علی بیگ، میرزا، حیدرآباد ۶۵
عبدالجبار شاکر، لاهور ۱۸۵
عبدالحمید خان ترین، ملتان ۳۱، ۹۲
عبدالحمی چشتی، حافظ، بہاول پور ۲۷، ۳۱
عبدالخالق پراچہ، ملتان ۹۲
عبدالرشید، خواجہ، کراچی / لاهور ۶۵، ۸۹، ۱۳۹
عبدالرحمان چغتائی، لاهور ۸۹
عبدالرحیم کلاجوی ۲۷
عبدالعزیز، سرہنگ، راولپنڈی ۶۵
عبدالعزیز عباسی حیدرآبادی ۱۱۴
عبدالعزیز میمنی نک: دانشگاه سینڈ
عبدالکریم، مولانا، قدیرآباد ۹۲
عبدالواحد، قاضی، روہری سینڈ ۱۱۴
عبدالواحد ہالی پوتہ (سپردہ شدہ بہ دانشگاه سینڈ) نک:
دانشگاه سینڈ
عبدالوہاب خان، کراچی ۲۵
عثمانیہ، شمس‌آباد اتک ۱۲۹
عجائب خانہ [موزہ]، حیدرآباد دکن ۲۴
عرفانیہ، تونک ۹۱
عطا محمد حامی، خیرپور ۲۳
عظیم بہتی، شہینہ خُرد، اتک ۲۸
عقبیلہ خانم، خانیوال ۸۹، ۹۲
علامہ آبی آبی قاضی نک: دانشگاه سینڈ
- غلام عباس بخاری، مخدوم دیوان سید، ملتان ۹۲
غلام مصطفی خان، حیدرآباد ۲۳
غلام مصطفی قاسمی، حیدرآباد ۸۳
غوٹیہ، جمال‌الدین والی ۲۷، ۳۱
فاضل زیدی، نواب شاہ ۲۳
فرح بخش، لکھنؤ ۲۰۹
فضل حق، قاضی، لاهور ۸۲
فضل صمدانی، پشاور ۶۵
فضل عظیم، کراچی ۲۵
فضل عظیم بھیروی، مفتی، اسلام آباد ص ۶۴
فقیر خانہ، لاهور ۸۹
فقیر سید مغیث‌الدین، لاهور ۳۳
فورت ویلیام کالج، کلکتہ ۲۱۱
فورمین کرسچین کالج، لاهور ۳۳
فیض، بہاول پور ۲۷
فیض اللہ، قاضی، روہری ۱۱۴
فیض امام نک: سچل سرمست
فیض محمد قادری، ملتان ۹۲
قدرت نقوی، سید، ملتان ۹۲
قرآن محل، دارالاحسان، فیصل آباد ۸۶
قلعہ داری، احمد حسین قریشی، گجرات ۲۸، ۳۱، ۱۵۸
قلعہ شاہی، لاهور ۳۳
قلیچ بیگ، میرزا، حیدرآباد ۲۳
کاما اورینٹل انسٹیٹیو (گنجینہ مانک جی)، بمبئی ۲۰۸
کتابخانہ استانبول ۲۰۶
کتابخانہ اماسیا ۲۰۶
کتابخانہ بروسا ۲۰۶
کتابخانہ قونیہ ۲۰۶
کتابخانہ مغنیسا ۲۰۶
کتابخانہ‌های دینی سینڈ ۶۳
کتابخانہ‌های سکر ۶۳
کریم نواز، سردار، لاهور ۸۹
گردیزی، سید خورشید عباس، ملتان ۳۱، ۱۹۸
گردیزی، سید رمضان شاہ، ملتان ۳۱، ۶۵، ۹۲
گردیزی، سید عباس حسین شاہ، ملتان ۳۱، ۹۲

- گردیزی، فضل عباس، ملتان ۹۲
گنج‌بخش (مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان)
اسلام‌آباد/راولپنڈی ۲۸، ۳۱، ۳۶، ۴۰، ۴۸، ۱۰۱
لتن، دانشگاه اسلامی علی‌گره ۲۱۲
مبارک اردو، صادق آباد ۲۷
محب‌الله شاه، سید، حیدرآباد ۶۵
محب‌الله شاه، پیر، درگاه شریف پیر جهنڈو ۸۳
محمد احمد، لاهور ۸۹
محمد اسرائیل، مولانا، پشاور ۳۱
محمد اسلم خان، ملتان ۹۲
محمد ایوب قادری، کراچی ۲۵، ۶۳
محمد باقر، دکتر، لاهور ۳۳، ۹۲، ۱۵۵
محمد حنیف صدیقی، حیدرآباد ۴۸
محمد زبیر، کراچی ۲۵
محمد سلیم، لاهور ۸۷
محمد سلیم خان، پشاور ۴۸
محمد شفیع، دکتر مولوی، لاهور ۶۱، ۶۴، ۶۵، ۸۹، ۱۸۹
محمد صدرالدین، قاضی، هری پور ۳۱
محمد صدیق سهیل، حکیم، ملتان ۹۲
محمد ضرار بشیر خان، ملتان ۹۲
محمد طاهر خان، ملتان ۹۲
محمد عبدالدائم، هری پور ۲۷
محمد علی، مولانا، مکھڑ ۱۹۶
محمد علیم، چوهدری، ملتان ۹۲
محمد عمر کمال خان، ملتان ۹۲
محمد عظیم خان سدوزی، ملتان ۹۲
محمد لطیف قریشی نک: وحید قریشی
محمد مالک کاندھلوی، لاهور ۸۰
محمد مطیع‌الله راشد برهان پوری ۱۱۶، ۱۱۷
محمد نجیب حسین، اس.ام.، کراچی ۸۶
محمود حسین نک: دانشگاه کراچی
مختار حسین، مخدوم‌زاده، سید، ملتان ۹۲
مخدوم، اسلام‌آباد ۱۰۸
مدرسه عالیہ، کلکتہ ۲۱۴
مرتضی حسین (صدرالافاضل) لکهنوی، لاهور ۸۹
- مرعشی نجفی (آیت‌الله)، قم ۲۰۲، ۲۰۳
مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان نک: گنج‌بخش
مسعود احمد خان جهنڈی، میلسی ص ۱۱، ۱۵۳، ۱۹۹-
۲۰۱
مسلم ایجوکیشنل کانفرنس، علی‌گره ۲۱۲
مشتاق احمد عاقل، ملتان ۹۲
مشتاق مرزا سندھی ۱۱۴
مظہر العلوم، کراچی ۶۳
معین‌الدین عقیل، کراچی ۲۵
مفتی الہی بخش اکادمی، کاندھلہ ۲۴
مفتی سبحان، هری پور ۲۷
مکتبه علما آکادمی، لاهور ۶۰
ملّا فیروز، بمبئی ۲۱۲
ملک شمس، لاهور ۸۹
ملی پاریس ۲۰۷
ملی پاکستان، اسلام‌آباد ۶۳، ۱۸۹
ملی تبریز ۲۰۲
ملی تهران ۲۰۲
ملی لیاقت، کراچی ۶۵
ملی ملک، تهران ۲۰۲
ممتاز حسن، کراچی ۶۵
منچستر ۲۰۵
منشی عبدالکریم نک: دانشگاه داکا
منصورہ، حیدرآباد ۶۵
منظور الحق صدیقی، راولپنڈی ۱۲۵
موتی محل، لکهنو ۲۰۹
موزه بریتانیا، لندن ۲۰۴، ۲۰۵
موزه پشاور ۴۸، ۶۵
موزه تالیوران، تنڈو میر نور محمد ۱۲۳
موزه داکا ۲۱۴
موزه گیمن (Guiment Museum) ۲۰۷
موزه لاهور ۲۸، ۳۳، ۸۹، ۱۳۹، ۱۹۳-۱۹۱
موزه ملی پاکستان، کراچی ۲۵، ۴۸، ۶۰، ۶۲، ۶۳
۸۰، ۸۶، ۱۳۲، ۱۳۷، ۱۵۲-۱۴۲
موزه هرات ۶۴

- مولوی، عبدالمجید، مشہد ۲۰۲
 مولوی محمد شفیع نک: محمد شفیع
 مونس رضوی، اس.ام، کراچی ۸۶
 ناظم نقوی، کراچی ۲۵
 نبی بخش خان بلوچ نک: آرشیو سینڈ
 نریندر نات، دیوان بہادر راجہ ۸۷
 نصر اللہ خان، راجہ، ملتان ۹۲
 نواز علی شوق، کراچی ۱۵۳
 نور احمد خان، نواب تاج پور حاجی، حیدرآباد ۶۰
 نوشاہی، شریف احمد شرافت نک: نوشاہیہ
 نوشاہی، عارف نک: نوشاہیہ
 نوشاہیہ (سیّد شریف احمد شرافت نوشاہی؛ عارف
 نوشاہی)، ساہن پال / اسلام آباد ۲۸، ۸۰، ۱۲۷
- نیشنل بینک (National Bank)، کراچی ۶۵
 نیشنل بک فاؤنڈیشن، پشاور ۲۷
 وان میانہ شریف ۶۳
 وحید قریشی، لاہور ۲۵، ۲۸، ۳۳، ۶۰، ۱۸۸
 وزیر الحسن عابدی، لاہور ۱۵۴
 وزیر چند، راجہ صاحب ۸۷
 وہب اللہ شاہ، پیر، گوت پیر جھندو ۸۳
 ہادی بلگرامی ۹۱
 ہستاریکل سوسائٹی، کراچی ۶۳
 ہمدرد، کراچی ۶۲، ۸۶، ۱۵۷-۱۵۴
 یعقوب انور، لاہور ۲۸
 یونس حسنی، کراچی ۲۵

**An Annotated Bibliography of
Catalogues of Manuscripts in
Pakistan and Bangladesh**

Prepared by:

°Arif Naushahi

Qum 2004

